

**İSTANBUL KENT MERKEZİ YAKIN ÇEVRESİNDEKİ
KONUT ALANLARINDAKİ ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNİN
SOSYAL VE FİZİKSEL ÇEVRENİN
CANLANDIRILMASINDAKİ ETKİLERİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Başak ÇETİN**

Anabilim Dalı : ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA

Programı : ŞEHİR PLANLAMA

HAZİRAN 2005

**İSTANBUL KENT MERKEZİ YAKIN ÇEVRESİNDEKİ
KONUT ALANLARINDAKİ ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNİN
SOSYAL VE FİZİKSEL ÇEVRENİN CANLANDIRILMASINDAKİ ETKİLERİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Başak ÇETİN
(502031803)**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 30 Haziran 2005
Tezin Savunulduğu Tarih : 30 Mayıs 2005**

**Tez Danışmanı : Doç.Dr. Nilgün ERGUN
Diğer Jüri Üyeleri Prof.Dr. Gülden ERKUT
Doç.Dr. Gülçin Pulat GÖKMEN**

HAZİRAN2005

Önsöz

Kendisini tanıdığım günden beri, bana devamlı destek olduğu ve güleryüzünü hiç esirgemediği için sevgili tez danışmanım Nilgün ERGUN'a, yardımlarının yanında moral kaynağım da olduğu için Görkem'e, maddi-manevi desteğini her zaman yanımda hissettirdikleri için aileme ve yardımları için Serpil'e teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının, bundan sonra yapılacak olan çalışmaların önünü açmasını dilerim.

Mayıs, 2005

Başak Çetin

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	ix
SUMMARY	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	2
1.2. Çalışmanın Sınırları	3
1.3. Çalışmanın Yöntemi	3
2. KENT MERKEZLERİ YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KONUT ALANLARI	5
2.1. Kent Merkezleri Yakın Çevresindeki Konut Alanlarının Değişim Süreci	5
2.1.1. Sanayi Öncesi Dönem	5
2.1.2. Sanayi Dönemi	6
2.1.3. Modern Dönem	7
2.1.4. Post-Modern Dönem	9
2.1.5. Kentsel Yerleşimlerin Değişim Süreci	12
2.2. Kent Merkezleri Yakın Çevresindeki Konut Alanlarında Görülen Problemler	14
3. KENT MERKEZLERİ YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KONUT ALANLARININ YENİDEN CANLANDIRILMASI	17
3.1. Kentsel Yeniden Canlandırmanın Gelişim Süreci	17
3.1.1. Yeniden Yapılanma-1950'lerin Kentsel Politikası	18
3.1.2. Yeniden Canlandırma-1960'ların Kentsel Politikası	19
3.1.3. Yenileme-1970'lerin Kentsel Politikası	19
3.1.4. Yeniden Geliştirme-1980'lerin Kentsel Politikası	19
3.1.5. Kentsel Yeniden Canlandırma- 1990'ların Kentsel Politikası	20
3.2. Kentsel Yeniden Canlandırmanın Tanımları	21
4. KENT MERKEZLERİ YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KONUT ALANLARINDAKİ ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNİN SOSYAL VE FİZİKSEL ÇEVRENİN CANLANDIRILMASINDAKİ ETKİLERİ	25
4.1. Üniversite Kampüsleri	25
4.1.1. Kentsel Yerleşim ve Üniversite	25
4.1.2. Üniversite ve Çevresinde Yaşayanlar Arasındaki İlişkiler	27
4.2. Üniversite İşbirliği ile Kentsel Yeniden Canlandırma Projeleri Örnekleri	29
4.2.1. Üniversite Çevresindeki Konut Alanları Yeniden Canlandırma Planı, Ohio State Üniversitesi	29

4.2.2. Konut ve Mahalle Geliştirme Stratejileri Programı, Louisville Üniversitesi	32
5. İSTANBUL KENT MERKEZİNDEKİ ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNİN SOSYAL VE FİZİKSEL ÇEVRENİN CANLANDIRILMASINDAKİ ETKİLERİ	34
5.1. İstanbul'daki Üniversiteler	34
5.2. İstanbul Kent Merkezindeki Üniversite Kampüsleri	38
5.3. Kadir Has Üniversitesi Cibali Kampüsü	40
5.4. Bilgi Üniversitesi Kuştepe Kampüsü	52
6. KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ VE BİLGİ ÜNİVERSİTESİ KAMPÜSLERİNİN SOSYAL VE FİZİKSEL ÇEVREYE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	63
5.1. Fiziksel Veriler	63
5.2. Sosyal Veriler	69
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	91
KAYNAKLAR	115
EKLER	117
ÖZGEÇMİŞ	123

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1.	Modern ve postmodern kentlerin özellikleri.....	9
Tablo 3.1.	Kentsel yeniden canlandırmanın evrimi.....	20
Tablo 5.1.	İstanbul'daki üniversiteler ve öğrenci sayıları.....	35
Tablo 5.2.	İstanbul'daki Üniversite Kampüslerinin yerleri.....	36
Tablo 5.3.	Kuştepe'lilerin Üniversiteden Talep ettiği hizmetler.....	59
Tablo 5.4.	Üniversite tarafından düzenlenen projeler.....	60
Tablo 6.1.	Kuştepe'den Taşınmak isteyenlerin gitmek istedikleri Yerler.....	74
Tablo 6.2.	Kuştepe'den taşınmak isteme sebepleri.....	74
Tablo 6.3.	Kuştepe'yi güvenli bir yer olarak görmeme sebepleri...	75
Tablo 6.4.	Kuştepe'lilerin mahallerinde yapılmasını istedikleri Projeler.....	76
Tablo 6.5.	Bilgi Üniversitesinin Kuştepe üzerindeki etkileri...	76
Tablo 6.6.	Taşınmak istedikleri yer.....	85
Tablo 6.7.	Taşınmayı isteme sebepleri.....	85
Tablo 6.8.	Bölgenin güvensiz bulunmasının sebepleri.....	86
Tablo 6.9.	Yapılması istenen projeler.....	87
Tablo 6.10.	Üniversitenin bölgenin kalkınmasındaki etkileri...	89
Tablo 6.11.	Bölgedeki halkın üniversiteden beklentileri.....	89

Tablo 7.1.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin cinsiyete göre Dağılımı.....	96
Tablo 7.2.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin yaş grubuna göre Dağılımı.....	96
Tablo 7.3.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin eğitim durumuna göre dağılımı.....	97
Tablo 7.4.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin iş durumuna göre dağılımı.....	97
Tablo 7.5.	Üniversiteden beklentilerin cinsiyete göre dağılımı.....	98
Tablo 7.6.	Üniversiteden beklentilerin yaş grubuna göre dağılımı...	99
Tablo 7.7.	Üniversiteden beklentilerin eğitim durumuna göre dağılımı.....	99
Tablo 7.8.	Üniversiteden beklentilerin iş durumuna göre dağılımı...	100
Tablo 7.9.	Üniversiteden beklentilerin taşınmak isteyenlere göre dağılımı.....	100
Tablo 7.10.	Üniversitedeki aktivitelere katılanların cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımları.....	101
Tablo 7.11.	Üniversitenin açılmasından dolayı problem yaşayanların cinsiyet, yaş grubu ve iş durumuna göre dağılımı.....	101
Tablo 7.12.	Üniversiteden beklentilerin cinsiyete göre dağılımı.....	104
Tablo 7.13.	Üniversiteden beklentilerin yaş grubuna göre dağılımı...	104
Tablo 7.14.	Üniversiteden beklentilerin eğitim durumuna göre dağılımı.....	105
Tablo 7.15.	Üniversiteden beklentilerin iş durumuna göre dağılımı...	105
Tablo 7.16.	Üniversiteden beklentilerin taşınmak isteyenlere göre dağılımı.....	106
Tablo 7.17.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin cinsiyete göre dağılımı.....	107
Tablo 7.18.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin yaş grubuna göre dağılımı.....	107
Tablo 7.19.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin iş durumuna göre dağılımı.....	107

Tablo 7.20.	Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin eğitim durumuna göre dağılımı.....	108
Tablo 7.21.	Üniversitenin açılmasından dolayı problem yaşayanların cinsiyet, yaş grubu ve iş durumuna göre dağılımı.....	108
Tablo 7.22.	SWOT analizinin elemanları.....	112
Tablo 7.23.	Kuştepe Mahallesi SWOT analizi.....	112
Tablo 7.24.	Cibali Bölgesi SWOT analizi	113

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1. Çalışmanın yöntemi.....	4
Şekil 2.1. Yeniden kentlere dönüşü teşvik reklamları.....	14
Şekil 3.1. Yeniden canlandırma süreci.....	24
Şekil 4.1. Ohio State Üniversite Kampüs'ünden ve çevresinden Görünümler.....	30
Şekil 5.1. İstanbul'daki Üniversite kampüslerinin yerleri.....	38
Şekil 5.2. Haliç.....	40
Şekil 5.3. Haliç'te bulunan binalar.....	41
Şekil 5.4. Cibali kapısı.....	42
Şekil 5.5. Fatih ilçesinin İstanbul'daki yeri.....	42
Şekil 5.6. Haliç'te Cibali'nin görünümü.....	43
Şekil 5.7. Haraçcı Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa mahallelerinin Sınırları.....	44
Şekil 5.8. Kadir Has Üniversitesi çevresi nüfus dağılımı.....	44
Şekil 5.9. Haraçcı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa mahallelerinin eğitim durumu.....	45
Şekil 5.10. Haraçcı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa mahallelerinin medeni durumu.....	45
Şekil 5.11. Haraçcı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa mahallelerinin ev sahipliği dağılımı.....	46
Şekil 5.12. Haraçcı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa mahallelerinde yaşayanların doğum yerleri.....	46
Şekil 5.13. Haraçcı Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa mahallelerindeki nüfusun yapılan işe göre dağılımı.....	47

Şekil 5.14.	Kadir Has Üniversitesi Cibali kampüsünün konumu.....	47
Şekil 5.15.	Cibali Tütün fabrikasının Haliç'ten görünümü.....	48
Şekil 5.16.	Cibali Tütün Fabrikasında kadın işçiler.....	49
Şekil 5.17.	Cibali Tütün Fabrikasından Kadir Has Üniversitesine Dönüş.....	50
Şekil 5.18.	Üniversite binasının restorasyon projesi çizimlerinden bir örnek.....	50
Şekil 5.19.	Restorasyon sürecinde üniversite binasından Görünümler.....	51
Şekil 5.20.	Kadir Has Üniversitesinin Haliç'e bakan cephesi.....	52
Şekil 5.21.	İstanbul İli içinde Kuştepe Mahallesinin konumu.....	53
Şekil 5.22.	Kuştepe mahallesinin sınırları.....	54
Şekil 5.23.	Kuştepe'den görünüm.....	55
Şekil 5.24.	Kuştepe Mahallesinin nüfus dağılımı.....	56
Şekil 5.25.	Kuştepe mahallesinde medeni hal.....	56
Şekil 5.26.	Kuştepe mahallesinde yaşayanların doğum yeri.....	57
Şekil 5.27.	Kuştepe'ye ulaşım.....	58
Şekil 5.28.	Kuştepe'den görünüm.....	58
Şekil 5.29.	Bilgi Üniversitesinden görünüm.....	62
Şekil 6.1.	1994-1998 yılları arasında Kuştepe Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları.....	65
Şekil 6.2.	1998-2002 yılları arasında Kuştepe Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları.....	66
Şekil 6.3.	1994-1998 yılları arasında Haraççı Kara Mehmet Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları.....	67
Şekil 6.4.	1998-2002 yılları arasında Haraççı Kara Mehmet Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları.....	67
Şekil 6.5.	1994-1998 yılları arasında Küçük Mustafa Paşa Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları.....	68

Şekil 6.6.	1998-2002 yılları arasında Küçük Mustafa Paşa Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları.....	68
Şekil 6.7.	İnönü Caddesi'nden görünüm, İnşaatı yeni bitmiş olan çok katlı bir bina.....	69
Şekil 6.8.	Kuştepe'li çocuklar ve gençler.....	70
Şekil 6.9.	Ankete katılanların yer dağılımı.....	70
Şekil 6.10.	Ankete katılanların eğitim durumları.....	71
Şekil 6.11.	Ankete katılanların doğum yerleri.....	71
Şekil 6.12.	Ankete katılanların Kuştepe'ye nereden geldikleri.....	72
Şekil 6.13.	Kuştepe'de ankete katılanların geldikleri yıl.....	72
Şekil 6.14.	Ankete katılanların uğraştıkları işler.....	73
Şekil 6.15.	Kuştepe'deki konut alanlarından görünüm.....	73
Şekil 6.16.	Kuştepe'den ve Kuştepe'lilerden görünüm.....	74.
Şekil 6.17.	Karakolun tekrar yapılması düşünülen yer.....	75
Şekil 6.18.	Bilgi Üniversitesiyle birlikte yeni gelen iş alanları.....	77
Şekil 6.19.	Bilgi Üniversitesiyle birlikte yeni gelen iş alanları.....	78
Şekil 6.20.	Mahallenin en hareketli yeri olan İnönü caddesinden görünüm.....	79
Şekil 6.21.	Mecidiyeköy'e yaklaştıkça değişen konut dokusu.....	80
Şekil 6.22.	İç kesimlerdeki konut dokusu.....	80
Şekil 6.23.	Kuştepe'deki bir sokakta görünüm.....	81
Şekil 6.24.	Ankete katılanların yaş dağılımları.....	82
Şekil 6.25.	Ankete katılanların yaş grupları.....	82
Şekil 6.26.	Ankete katılanların eğitim durumları.....	83
Şekil 6.27.	Ankete katılanların doğum yerleri.....	83
Şekil 6.28.	Ankete katılanların bölgeye taşındıkları yer.....	84
Şekil 6.29.	Ankete katılanların bölgeye taşındıkları yıl.....	84
Şekil 6.30.	Ankete katılanların iş durumları.....	85

Şekil 6.31.	Bölgedeki bakımsız konutlardan görünüm.....	86
Şekil 6.32.	Tarihi özelliğe sahip yapılardan görünüm.....	87
Şekil 6.33.	Sınırlarıyla Cibali karakolu ve ptt.....	88
Şekil 6.34.	Üniversite için açılmış olan bir kafe	90
Şekil 7.1.	Kadir Has Üniversitesi ve çevresi.....	110

ÖZET

Fonksiyonel ve fiziksel açıdan devamlı değişim ve dönüşüm içinde olan kentlerde, kent merkezleri ve yakın çevreleri bu değişimlerden en çok etkilenen alanlardır. Kent merkezi ve çevrelerindeki farklı sosyal ve ekonomik özelliklere sahip olan alanlar, gerek barındırdığı nüfustan gerek se kentin en dinamik bölgesinde değişimlere açık yerde bulunmalarından dolayı, bu değişimlerin hem mekan hem de yaşayanların üzerinde en çok hissedildiği alanlardır.

Zamanla ekonomik, sosyal ve fiziksel değişimlerle farklılaşan talepler ve ihtiyaçlar sonucunda, merkez niteliğindeki alanlar eski cazibelerini kaybetmişler, konut bölgeleri bakımsız yerler ve çöküntü bölgeleri haline gelmişlerdir. Son zamanlarda bu bölgelerin canlandırılması için, yapılan çalışmalara ve geliştirilen stratejilere büyük önem verilmektedir.

Bu tezin amacı, İstanbul kent merkezi yakın çevresindeki konut alanlarında kurulmuş olan üniversite kampüslerini inceleyerek, bu üniversitelerin sosyal ve fiziksel çevrenin canlandırılmasındaki etkilerini ortaya koymaktır.

Bu tez kapsamında, kötü durumda olan kent merkezi yakın çevresindeki konut alanlarının canlandırılmasında çok önemli bir fonksiyon olan ve çevrelerine karşı sorumlulukları bulunan üniversite kampüslerinin yarattığı, yaratacağı ve yaratması beklenen etkileri irdelenmektedir. Bu konu için seçilen alanlar ise İstanbul'daki kent merkezine çok yakın mesafedeki problemlili konut alanları içerisinde olmalarından ve her ikisinin de yer aldığı bölgedeki konut alanlarının kendine has özelliklere sahip olmalarından dolayı Bilgi Üniversitesi Kuştepe kampüsü ve Kadir Has Üniversitesi Cibali kampüsü çevreleridir.

Bu çerçeve içerisinde tezin bölümleri özelinde tartışılan konular şöyle sıralanmaktadır. Giriş bölümünde tezin amacı ve yöntemlerinin belirlenmesinin ardından ikinci bölümde kent merkezleri yakın çevrelerindeki konut alanlarının sanayi öncesi dönemden itibaren yaşadığı değişim süreci incelenmiş ve bu alanlarda görülen problemler ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde son yıllarda önemi giderek

artan yeniden canlandırma sürecinin anlatılmasının ardından, dördüncü bölümde üniversite kampüslerinin çevresiyle olan ilişkileri ve üniversitelerin işbirliği ile kentsel yeniden canlandırma projelerinin örnekleri incelenmiştir. Beşinci bölüm, İstanbul kent merkezindeki üniversite kampüsleri hakkında genel bilgileri ve araştırma alanı olarak da iki bölgenin seçilme sebepleri ve bu alanların tanıtımını içermektedir. Altıncı bölümde, Kadir Has Üniversitesi ve Bilgi Üniversitesi Kampüslerinin sosyal ve fiziksel çevreye etkileri değerlendirilmektedir.

Son bölüm olan yedinci bölümde ise, konu bütün boyutları ile ele alınarak genel bir değerlendirme yapılmış ve üniversitelerin çevrelerine

- Fiziksel dokuyu iyileştiren
- Sosyal yapıyı geliştiren
- Bulunduğu bölgenin ekonomisine olumlu katkılarda bulunan

etkilerinin olduğu görülerek çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

SUMMARY

In cities, which are in a continuous change and transformation functionally and physically, city centers and their surroundings undoubtedly areas which feel these changes the most. Inner cities, which have different social and economic characteristics, because of both including the special populations and locating in the most dynamic region, these changes have the most visible influences on these neighborhoods.

In time, as a result of the economic, social and physical changes, centers lost their attractiveness and the housing areas there become deteriorated. Recent years, to regenerate these areas which show inner city decline, a great importance is given to some works and strategies. In the context of the thesis, whether university campuses create, will create and hope to create influences on communities.

The aim of this thesis is, studying the university campuses on inner city neighborhoods and the effects of these universities on regeneration of the social and physical environment.

The areas chosen for this subject are İstanbul Bilgi University Kustepe Campus and Kadir Has University Cibali Campus for being located in areas suffering from inner city decline and for these neighborhoods, which these universities are located, having housing areas with special characteristics.

In this context, the subjects discussed in thesis are like that: in the introduction section, after determining the aim and methods of the thesis, in the second section the process of the inner cities are studied and problems seen on these areas are determined. In the third section, after explaining the regeneration process, in the fourth section the relationships between university campuses with their environment and the examples of urban regeneration projects in which universities are the partners are examined. Fifth section contains the general information about the universities in Istanbul city center, decision criteries of choosing these two neighborhoods and the introduction of these selected areas. In the sixth section, the effects of Kadir Has University and Bilgi University on physical and social environment are evaluated.

In the last chapter, that is the seventh chapter, with an overall consideration, an evaluation is made and it is seen that, the universities have influences on

- Improving the physical fabric,
- Developing the social condition and
- Contributing positively to its environment

And eventually, some proposals are generated.

1. GİRİŞ

Tarih boyunca kentler birçok değişim ve dönüşüme uğramaktadır. Nüfus yoğunluğu, ekonomik yetersizlik ve yanlış yerseçimi kararları kentlerin çöküş yaşamasına neden olmaktadır. Kentlerin çeşitli faktörler sonucu çöküntüye uğraması, ilgili çevreleri bu çöküntüyü ortadan kaldıracak çözüm arayışlarına yöneltmiştir. Birçok kent için yeni bir kavram olan kentsel yeniden canlandırma kavramı, bu arayışların bir sonucu, bir çözüm yolu olarak ortaya çıkmıştır. Kentsel yeniden canlandırma yaklaşımını, çökmekte ve yozlaşmakta olan kent merkezlerine uygulamanın en önemli nedenlerinden biri: kent merkezinde yaşayan ve çalışanların karşılaştığı sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel problemleri tanımlamaktır. Konutların köhnemesi, banliyölerdeki konut ve sanayi gelişimi, artan vergi oranları, azalan belediye hizmetleri ve kentsel yenileme projeleri son zamanlarda kent merkezleri ve yakın çevrelerini etkileyen oluşumlardır.

Bu tez kapsamında, kentsel yeniden canlandırma gibi güncel bir konunun seçilmiş olması çok önemlidir. Çünkü kentlerin en dinamik noktalarının yakınındaki alanlara, özellikle de problemlili alanlara, değişik bir açıdan bakarak inceleme yapmak, bu alanların sahip olduğu sorunların çözüm alternatiflerine bir yenisini daha eklemek anlamına gelmektedir.

Üniversiteler, toplumların bilinçlenmesini sağlayan, bulunduğu bölgenin ekonomik kalkınmasını etkileyen ve çevresel kalkınmaya odaklanan kurumlardır. Vizyonu öğretim, öğrenme ve araştırma yoluyla çevresinin ihtiyaçlarını karşılamak ve bütün bunlar için ekonomik, sosyal ve kültürel katılımı sağlamak olan bir üniversite kampüsünün, bir bölgenin canlandırılmasındaki rolü kuşkusuz çok büyüktür. Bu bağlamda, kent merkezi yakın çevresinde bulunan konut alanları içerisinde kurulmuş olan, toplum ve çevresi için büyük öneme sahip üniversite kampüslerinin etkilerini incelemek, bu tezin kapsamı açısından önemli olan bir diğer özelliğidir.

Bu tez, 7 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın amacının, sınırlarının ve yönteminin belirlenmesinin ardından, ikinci bölümde kent merkezlerindeki konut alanlarının sanayi öncesi, sanayi dönemi, modern ve post modern dönemlerdeki değişim süreci ve bu alanlardaki problemler incelenmiştir. Üçüncü bölümde kentsel yeniden canlandırmanın tanımları ve süreci araştırılmıştır. Dördüncü bölüm, kent merkezi yakın çevresindeki alanlarda kurulmuş olan üniversite kampüslerinin sosyal ve fiziksel çevrenin canlandırılmasındaki etkilerini içermektedir. Bu bölümde, üniversitenin kentsel yerleşime ve çevresinde yaşayanlara etkileri incelenmekte ve üniversite işbirliği ile kentsel yeniden canlandırma projelerine yabancı ülkelere örnekler verilmektedir. Beşinci bölümde, İstanbul'daki üniversite kampüsleri irdelendikten sonra araştırma alanı seçim kriterleri belirlenmekte ve seçilen alanların tanıtımı yapılmaktadır. Altıncı bölüm, araştırma alanı olarak seçilen Kadir Has Üniversitesi ve Bilgi Üniversitesi kampüslerinin sosyal ve fiziksel çevreye etkilerinin değerlendirilmesini incelemektedir. Bu bölüm fiziksel ve sosyal verilerden oluşmaktadır. Son bölüm olan yedinci bölümde ise, araştırılan konular ve toplanan bütün veriler değerlendirilmektedir.

1.1.Çalışmanın Amacı

Bu tez çalışmasıyla, metropoliten bir alanın merkezine yakın olduğu halde, yoksulluktan kurtulamamış, sorunlu konut alanlarının, bölgeye yeni bir fonksiyon getirilmesi ile hem sosyal, hem fiziksel, hem de ekonomik olarak canlandırılmasının sağlanıp sağlanmadığının test edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda, İstanbul kent merkezi yakın çevresindeki konut alanlarında bulunan, açılış tarihleri eski olmayan, iki vakıf üniversitesinin çevrelerinin canlandırılmasına sosyal ve fiziksel açılardan etkileri incelenmektedir.

Bu üniversitelerden biri Tarihi Yarımada'da, tarihi öneme sahip bir binanın yeniden hayata kazandırılmasıyla oluşturulan Kadir Has Üniversitesi, diğeri ise gecekondu için yapılmış bir mahallede bulunan, çevresi ile iletişim içinde olmayı hedefleyen İstanbul Bilgi Üniversitesidir. Yeni açılmış olan iki üniversitenin seçilmesinin amacı ise, bu tezin daha sonraki araştırmalar için temel olması ve kaynak oluşturacak olmasıdır.

1.2.Çalışmanın Sınırları

Tezin inceleme alanı olarak Kadir Has Üniversitesinin bulunduğu Fatih ilçesindeki Cibali semti ile İstanbul Bilgi Üniversitesinin bulunduğu Şişli ilçesine bağlı olan Kuştepe Mahallesi seçilmiştir. Kadir Has Üniversitesinin çevresine yaptığı etkileri inceleyebilmek için Cibali semtinde iki mahalle incelenmiştir. Bu mahallelerden biri, küçük bir yerleşim birimi olan ve Kadir Has Üniversitesi'nin bulunduğu Haraççı Kara Mehmet Mahallesi ile bitişiğindeki Küçük Mustafa Paşa mahallesidir. Kadir Has Üniversitesi Cibali kampüsünün konumu, söz konusu iki mahallenin sınırları içinde olduğundan iki mahalle de inceleme alanına dahil edilmiştir.

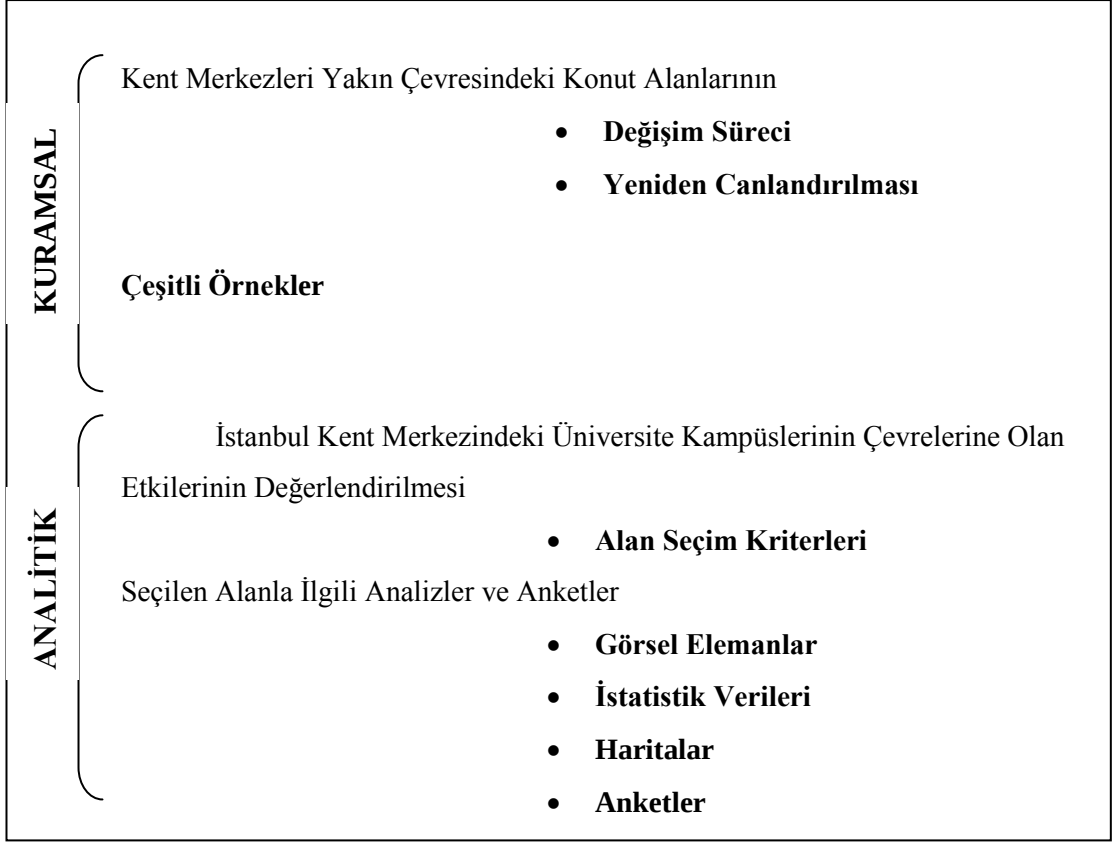
1.3.Çalışmanın Yöntemi

Bu tez kapsamında yararlı olacak bilgi ve veriler ilgili kurumlardan toplanmıştır. İlgili mahallelerde yaşayanların cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, ev sahipliliği ve çalıştıkları iş gibi verileri muhtarlıklardan, inceleme alanlarıyla ilgili planlar ile halihazır paftaları ise Şişli ve Fatih Belediyelerinden temin edilmiştir. Bu veriler, çeşitli kitaplardan ve internet sitelerinden alınan ve yerinde çekilen fotoğraflarla tamamlanmıştır.

Üniversite kampüsünün çevresindeki etkilerini ve halkın üniversiteden beklentilerini tespit edebilmek için ise, Kuştepe'de 100, Cibali'de 70 olmak üzere, toplam 170 kişiyle anket yapılmıştır.

Ayrıca, Kadir Has Üniversitesi'nin vizyonu, hedefleri ve çevresiyle ilgili projelerini öğrenmek için Kadir Has Üniversitesi rektörü Prof.Dr. Yücel Yılmaz ile mülakat yapılmıştır.

Sonuç bölümüne kadar elde edilen veriler ve bilgiler kuramsal ve analitik olarak iki bölümde incelenmiştir.

Şekil 1.1: Çalışmanın yöntemi

2. KENT MERKEZLERİ YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KONUT ALANLARI

2.1. Kent Merkezleri Yakın Çevrelerindeki Konut Alanlarının Değişim Süreci

2.1.1. Sanayi Öncesi Dönem

Hiçbir uygarlıkta kentsel yaşam ticaret ve sanayiden ayrı olarak gelişmemiştir. Ortaçağ'da, Avrupa'da yaygın olan şehir devletlerin ekonomilerinin temelini ticaret, tarımsal üretim ve el sanatları oluşturuyordu. Ticaret, keşifler ve seyahatler sayesinde küresel ölçekte genişlemiştir. Özellikle ticaretle ortaya çıkan bu değişimler ise, kent merkezlerinin yapısının dönem dönem değişmesine sebep olmakta, buna eş zamanlı olarak da kentlerde, özellikle de kent merkezleri ve yakın çevresinde yaşayanların da özellikleri değişime uğramaktadır. (Ergenekon, 2001)

Yeni ortaya çıkan şehirlerde, yeni bir sosyal yapı yer almaktadır. Kentler, doğal yapılar olmaktan çok, sosyal oluşumlardır ve yeni organizasyon biçimleri ile belirli mekanlarda büyük nüfus toplulukları ile başa çıkmak zorundadırlar. (Thorns, 2004)

Bütün toplumlar; dini törenler veya toplantılar düzenlemek ve pazar yerleri kurmak amacıyla, kendi bireyleri için bir buluşma noktası sağlama ihtiyacı duymaktadırlar. Antik kentlerin yönetim ve pazar yerlerine (ürün ve hizmetin değiş tokuş edildiği mekanlara), güvenliği sağlayan yargı mekanlarına ve ibadet, sanat, müzik, eğitim alanlarına “merkezi” olma özellikleri nedeniyle herkes tarafından ulaşılabilir. (Thorns, 2004)

Kentsel çekirdeğin etrafında yerleşmiş olan ilk yerleşimlerin en önemli özellikleri:

- Bütün aktivitelerin tek merkezde toplanmış olması
- Kırsal yerleşimin dışında, surlarla çevrili kentin de dikkat çekmeye başlamış olması ve
- Ticari gelişime egemen olan sınıfın burjuva olmasıdır. (Ergenekon, 2001)

2.1.2. Sanayi Dönemi

19. yy da yeni biçimde bir kentleşme, sanayi kentinin gelişimi görülmüştür. Kentler üzerindeki en büyük değişim sanayideki gelişim ile birlikte meydana gelmiştir. Farklı ülkelerde farklı zamanlarda yaşanan sanayi dönemi, İngiltere’de ve Almanya’da 19. yy’ın ilk yarısında görülürken, Amerikada aynı yüzyılın ikinci yarısında yaşanmıştır. (Thorns, 2004)

Sanayi dönemi, buhar makinesinin icadının sosyal ve ekonomik bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce görülen ticarete dayalı yapıdan farklı olarak, yeni şehirler, sanayi üretimine ve sermayeye bağlı gelir oluşturmaya dayalı yeni ekonomik sistemin merkezleri olmuşlardır. Merkezin ve merkeziliğin öneminin en üst noktada olduğu modern sanayi kentinde, trenle hizmet gören bir sanayi alanının çevresi işlerine yürüme mesafesinde olması amaçlanmış, yoğun bir şekilde inşa edilmiş fabrika işçileri için konut alanlarıyla çevrilidir. (Kennedy ve Kennedy, 1974)

Sanayi döneminde oluşturulan sanayi bölgelerinde sanayi ve konut alanları iç içeyken, gelişimin ilk aşamasında, sanayinin genişlemesiyle başka bir bölgeye ihtiyaç duyulmuş ve toplumun gelişen hizmet bölümü, kentin ticaret merkezi olmuştur. Kentsel mekandaki sosyal yapıdaki değişimlerdeki etkiler ayrıca sanayi-öncesi dönemde tek bir merkezde odaklanan sosyal, hayali ve dönüşen merkezlerin ayrılmasına sebep olmuştur. Modern ve geleneksel merkezlerin “kutuplaşması” denilen olay, düşük gelir gruplarının aktivitelerinin ve ticaretin tarihi ve geleneksel merkezlerde gelişmesine neden olmuştur. Sanayi kentinin doğuşuyla, fabrikaların ve yeni iş yerlerinin yakınında yer alan çoğunlukla büyük apartmanlar şeklinde oluşan kentsel konut alanları oluşmaya başlamıştır. Yeni fiziksel yapı ise dar sokaklar ve kalabalık konutlar şeklindedir. Bu dönemde birkaç kentsel bölge tanımlanmıştır. Bir kilometre eninde ve bir kilometre boyunda, ofis ve depolar bulunan, kalıcı meskenin olmadığı ve ana yollarla kesişen ticari bölgenin bulunduğu yer şehrin merkeziydi. Bu alandan çıkıldıktan sonraki bölge, ticari merkezin etrafında yer alan, yaklaşık 2 kilometre genişliğindeki işçi sınıfı mahallesiydi. Bundan öte, üst orta sınıf, düzenli tasarlanan sokaklarda ve bahçeyle çevrili villa tipi evlerde yaşıyordu. Ulaşım sistemi ana yollar boyunca uzanıp, işçi sınıfı alanlarını ikiye bölüyordu. Bu yollar boyunca, alt orta sınıfın dükkan ve diğer iş yerleri sıralanıyordu. Böylece ticari ve alt-orta sınıf alanları işçiler ve zengin üst orta sınıf konut bölgeleri arasında tampon görevi görüyordu. (Thorns, 2004)

Bu dönemde, düşük gelir grupları kent merkezinde yaşarken, orta ve yüksek gelir grupları banliyölerde yaşamaktadırlar. Değişik gelir gruplarına dahil olanların değişik konut grupları oluşturduğu görülmekte ve ayrıca ticari, çalışma, eğlence mekanlarını ve ulaşım araçlarını kullanmada, değişik fırsatları tercih ettikleri görülmektedir. Ayrıca, sanayi döneminde, iş alımları artmış ve kırdan kentlere göç başlamıştır. Bu gelişmeler 2 önemli sonucu ortaya çıkarmıştır:

- Kentsel yerleşimlerin hızlı artışı
- Yeni konut alanlarının ve banliyölerin yerleşmeye başlaması (Thorns, 2004)

19. yüzyıl biterken, şehir yapısını biçimlendirmede çok büyük önemi olan iki faktör bulunmaktadır. Bunlar, yeni kapitalist endüstriyel ekonominin oluşturduğu refah seviyesindeki yükselme ve kentsel reform hareketlerinin büyümesidir. Bu dönemde, ulaşım sistemleri geliştirilerek, ulaşımın daha uzun mesafelere ulaşması sağlanmıştır. Demiryolu sistemiyle ivme kazanan ulaşımındaki gelişmeleri, 20. yüzyılın ilk on yılında elektrikli tramvaylar, otobüsler ve özel arabalar izlemiştir. Şehrin mekansal düzeni üzerinde özel arabaların önemli etkisi vardır. Özel arabaların kullanımı banliyölerin doğuşuna yer açmış, banliyöleşme ile birlikte ise, aynı zamanda mülkiyete geçiş ve konut sahipliliğinin artan rolü ortaya çıkmıştır. (Thorns, 2004)

2.1.3. Modern Dönem

Modern dönem konut alanları açısından incelenecek olursa, kısaca banliyönün büyüme ve tek aile konutlarının kendi arsaları üzerinde hızla çoğaldığı bir dönem olarak özetlenebilir. (Thorns, 2004)

Üretim, ulaşım ve bilgi teknolojilerindeki gelişim bütün fonksiyonlara yeni boyutlar kazandırmıştır. Sonuç olarak, yüksek düzeyde, farklılaşmış uzmanlaşma ve kuruluşlar üretim, yönetim ve kontrol mekanizmalarında da bazı farklılıklara ihtiyaç duymaktadır. Buna paralel olarak, kent merkezleri üretim ve depolama aktivitelerinden çok, bilgi, yönetim ve finans aktivitelerinin çok yoğun olduğu bir bölge olarak uzmanlaşmaya başlamıştır. (Ergenekon, 2001)

Modern dönemde, kent merkezleri, gelişmiş ülkelerde bilgi sektörünün egemen olduğu bölgelerdir. Konut ve iş alanları birbirinden ayrılmıştır ve yüksek ve orta-gelir grubu, düşük gelir grubundan sayıca fazladır. (Ergenekon, 2001)

Kalabalık 3. dünya ülkelerinde ise, genellikle kent merkezinin kontrolsüz bir biçimde büyümesi, politik ve yönetsel olarak yozlaşmaya ve köhnemiş alanların oluşmasına sebep olmaktadır. (Ergenekon, 2001)

20. yy da yeni tipte ve nispeten ucuz ulaşımın yardımıyla şehirler dışı doğru yayılmıştır. Böylece, batı şehirlerinin çoğu için tipik olan daha yoğun ve daha dağınık kent biçimine dönüşüm başlamıştır. Yoksul mahallelerin temizlenmesi, yenilenmesi ve yeniden değerlendirilmesi sonucu, eski merkezler, fonksiyon ve nüfus kompozisyonları açısından değişmiştir. (Thorns, 2004)

Bu dönemde önem kazanan rasyonel ve kapsamlı kentsel planlama, şehir gelişim ve bölgesel planlama ile bölgelere ayırma ve diğer benzer düzenleyici yöntemler uygulanmış ve konut, sanayi, ticaret, alışveriş ve eğlence alanları arasında ayrımlar oluşturulmaya başlanmıştır. Halkın yaşamını kent merkezinde sürdürmesi ve “özel” ailesel faaliyetlerin banliyölere egemen olması ise, gözlenen en büyük ayrımlardan biridir. (Thorns, 2004)

Yaşama alanı ihtiyacında olan kent sakinleri, kent içinde ulaşımında kullanılan elektrikli araçların özellikle de tramvay ya da trolleybüsün kullanılmasıyla rahatlamışlardır. Elektrik gücü buhar makinesindeki mekaniklik etkisini değiştirmiş, öncelikle tramvay hatları fabrika çalışanları ve merkezi iş alanında çalışanlara işlerinden daha uzakta yaşama imkanı sağlamıştır. Zamanla bu alanlar da kalabalıklaşmış ve yeni ulaşım biçimleri geliştirilmiştir. Geliştirilen demiryolu hizmetleri daha uzak yerlerin oluşmasına neden olmuş ve konutlardan oluşan banliyöler ortaya çıkmaya başlamıştır. (Kennedy ve Kennedy, 1974)

Sonuç olarak, özel araba gerektiren kenar banliyölerde özel müstakil evler oldukça yaygınlaşmış, toplu taşımacılığa zarar veren ve her bireyin muhtemel esnekliğini artıran özel arabalar ile birlikte özellikle ev eşyası olmak üzere tüketim artmıştır. (Thorns, 2004)

Teknolojik değişim ve hayat tarzı seçimleri, kentin dışındaki yerleşimin mekansal dokusunu oluşturmak için birleşmiştir. Daha önce kent merkezine bağlı olan, üretim, hizmet ve yönetim alanları ile, nüfusun düşük-yoğunluklu bir şekilde yayılması ve otoyola yönelen, sürekli yayılan, az katlı yapılar bu dönemin özellikleridir. (Kennedy ve Kennedy, 1974)

Sanayi sisteminin ve kentsel koşulların kurbanları işsizler, az maaş alanlar, kalitesiz işçiler, az eğitim görmüşler, kronik hasta ve genellikle kamu yardımına ihtiyacı olanlar kent merkezindeki ve çevresindeki konut alanlarında yaşamaktadır. (Kennedy ve Kennedy, 1974)

2.1.4. Post-Modern Dönem

Modern dönemden post modern döneme geçişin ve sonrasında post modern dönemin sahip olduğu bütün özellikleri, o dönemin kentlerinin yapısını da oluşturmaktadır. Tablo 2.1, iki dönemin özelliklerini, üretim, iş süreci, devlet, ideoloji ve alan konularını inceleyerek vermektedir. (Thorns, 2004)

Tablo 2.1. Modern ve Post-Modern kentlerin özellikleri (Thorns; 2004; 71)

Modern (Fordizm)	Post Modern (Esneklik)
Sanayi-üretim temelli ekonomi	Bilgi temelli üretim
Üretim Ulusal/uluslar arası Kitlesele üretim Tek tip (montaj hattı) Standardizasyon ve hiyerarşik olarak organize Kitlesele tüketim Sendikalar ve toplu iş sözleşmeleri (ulusal kararlar) ile ücret kontrolü ve düzenlemesi	Küresele/uluslar arası Küçük ölçekli üretim, tam zamanında işlemler Esnek süreçler Talebe bağılı, piyasa odaklı tüketim Toplu kalite yönetimi (işçi katılımı) Birey ve işyeri arasında sözleşme
İş süreci Tek işçi tarafından yerine getirilen tek görevler Uzmanlık gerektiren işlerin küçük kısımlara ayrılması, işin daha fazla bölünmesi Dikey iş organizasyonu Nitelik derecesi ve cinsiyete göre farklılık	Çok yönlü görevler Esnek çalışma saatleri ve ücret sözleşmesi İşletme ve alan sözleşmeleri ve ulusal kararlar yerine bireysel sözleşmeler Yatay iş organizasyonu Yeni bölünme olarak merkez-çevresel işçiler

Devlet Düzenleyici ve müdahale edici Toplu sözleşmeler Merkezi planlama (ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde)	Devlet eylemlerinin geçici modelinden yetkiler modeline düzenleyici olmayan kayma Neo-liberal- özelleştirme Rekabet
İdeoloji Refahçı Bilimsel araştırma/kanıta dayanan rasyonel planlama Kitlesele tüketim	Bireycilik Girişimcilik Rekabet Bireysel “yaşam tarzı” tüketimi ve sergileme
Alan Banliyö karşısında şehir (şehrin ikili bakış açısı) Planlama ve segregasyon (bölgelere ayırma) Konut ve iş etkinliğinin ayrılması	Dualizmin belirsizleşmesi –banliyölerin kentleşmesi, şehrin iç kısımlarının yeniden değerlendirilmesi Kenar/bölgesel merkezler/hipermarketlerin gelişimi

Post modern kentlerde konut alanları incelendiğinde, banliyö alanının “bireysel tüketim” özelliğinin kaybolduğu, konut tiplerinin daha çok çeşitlendiği ve yeni kentsel yeniden değerlendirme alanları dalgasının ortaya çıktığı görülmektedir. Kendilerini kitlelerden ayıran, yeni banliyö ideolojisi yaratarak daha farklı yaşam tarzı süren yeni orta sınıfın yükselişi ise değişikliğin can alıcı noktasıdır. Birbirinden farklı hayat tarzının ortaya çıkışı daha büyük sosyal farklılaşmalar ile sonuçlanmıştır. (Thorns, 2004)

Bunlardan en dikkat çeken, dışlanan “alt sınıf”tır. Bunlar aynı zamanda ırk ve cinsiyetleri ile çoğunluktan ayırt edilen ve sayıları gittikçe artan sosyal yardımlardan yararlanan işsiz ve evsiz insanlardır. Bunun sonuçlarından biri gerilim, suç ve kentsel şiddet olmuştur. Bu da en ileri şekli ile korunan ve bariyerlerle çevrelenen konut alanı ve mülk ve insan koruma amaçlı olan gözetleme ve güvenlik sistemlerinin daha çok kullanımına yol açmaktadır. (Thorns, 2004)

İncelenen dönüşümlerin sonucunda, postmodern şehrin iki yüzü olduğu görülmüştür. İlki restoranlar ve barlar, alışveriş merkezleri ve kumarhanelerden oluşan gösterişli

ve eğlence merkezli kültürü sergileyen başarılı yüzüdür. İkinci yüzü ise yeni gettolar yaratan evsizler, fakirler, yeniden değerlendirme dalgasıyla yerinden olanlar, kamu konutlarında kalan yaşlı kiracılar ve konut yardımı alanları kapsayan dışlanmışların yüzüydü. Böylece şehir daha çok kutuplaşmıştır. Şehrin bu iki yeni yüzü kentsel suç ve korku düzeyinin artmasının merkezi olarak görülmektedir. (Thorns, 2004)

Banliyölerde, birçok kent merkezinden daha pahalı olan konut dokuları oluşmaya ve ırk, düşük gelir ve ilerlemiş yaş; kent merkezi sosyal dokusunun baskın özelliği olmaya başlamıştır. Sonuç olarak, kent merkezi nüfusunun büyük bir oranının kentte, kentin ekonomik fonksiyonunda üretici rolünün dışında yaşamakta olduğu görülmektedir. Bunların birçoğu, kente tarımdan, teknolojik devrimden gelmişler ve endüstriden-endüstri sonrası toplumuna geçerken orada kalmışlardır. Kent merkezindeki artan sosyal düzensizlik kent merkezindeki ekonomik fonksiyonların azalması ve sosyal dokusunun zayıflaması korkuya, endişeye ve şiddetin patlamasına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda sosyal düzensizlikte artış görülmektedir. Bunlar fakirlik, işsizlik, yardıma ihtiyaç, ailede dengesizlik, suç, ilaç kullanma, sağlık bakımının bozulması, konutlarda eksiklik, terk edilen konutlar, kötü durumdaki okullar, toplu ulaşım azalma, kirlilik, çirkinlik, belediye hizmetlerinin azalması ve iflas tehdidiyle karşı karşıya kalmak v.b kalmakla belirtilmektedir. (Kennedy ve Kennedy, 2974)

Suç korkusu, kent merkezlerindeki gelişmeyi etkileyen en önemli faktördür. Suç, yoksullukla birlikte tanımlanmaktadır. Kent merkezlerinin bu olumsuz imajı hem konutlar, hem de çalışma alanları yer seçimi kararlarını etkilemektedirler. Lüks apartmanlar için pazar sağlayan özel kurumlar dışında, kent merkezindeki konut alanlarına yatırım eğilimi yok denecek kadar azdır. Bu da kent merkezindeki konut alanlarını etkilemektedir. (Beswick, 2001)

Piyasanın sömürülmesi veya tehdidi yatırım yapmayı azaltmaktadır. Köhneme ise bakımın azalmasıyla artmaktadır. Mahallelerden kaçış, önce yatırımcılarla daha sonra sosyal olarak artmakta ve yoksullar, yaşlanmışlar ve yıpranmışlar kalana kadar devam etmektedir. Sonuç, terk edilmiş ya da eskimiş alanlardır. Konutların köhnemesi, banliyölerdeki konut ve sanayi gelişimi, artan vergi oranları, azalan belediye hizmetleri ve kentsel yenileme projeleri son zamanlarda kent merkezleri ve yakın çevrelerini etkileyen oluşumlardır. (Beswick, 2001)

2.1.5. Kentsel Yerleşimlerin Değişim Süreci

Kentsel yeniden canlandırma programlarında, kentsel problemlerin çözümünü bulmak, yeni kullanımların getirilmesini ve sürdürülebilir kalkınma vb. sağlamak için çeşitli amaçlar geliştirilmektedir. Kent merkezlerinde ise, bütün bu çabalar kent merkezlerini tekrar çekici hale getirmek amacıyla gösterilmektedir.

Kent merkezleri ve yakın çevrelerinin eski önemlerini yitirip, köhnemiş alanlar arasına girmeleri, kentsel yerleşimlerin geçirdiği aşamalarla da bağlantılıdır. Taylor ve Newton'a göre, kentleşme aşamaları 4 başlık altında incelenebilir: (Ergenekon, 2001)

- Kentleşme
 - Banliyöleşme
 - Kentlerden uzaklaşma
 - Yeniden kentleşme
- Kentleşme

Kentlerin büyümelerinin ilk evresi olan kentleşme sürecinde, kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru belirgin bir hareketlilik görülmektedir. Bu da kentlerin sayısında ve kentsel nüfusta artış anlamına gelmektedir. Kentleşme kavramının tanımı: birleşmeyi, iş bölümünü ve uzmanlaşmayı yaratan, kentlere özel olan insan davranışları ve ilişkilerindeki değişimlere sebep olan ve sanayileşme ve ekonomik gelişmelere paralel olarak kentlerin sayılarında ve büyümelerinde artışla sonuçlanan nüfusun akış sürecidir. Nüfusun akış süreci olarak tanımlansa bile, kentleşme sadece nüfusun hareketliliği olarak algılanmamalıdır. Kentleşme, bir toplumun ekonomik ve sosyal özelliklerindeki değişimlerinden ortaya çıkmıştır. (Ergenekon, 2001)

- Banliyöleşme

Banliyöleşme, kentsel büyümenin, konutların yer değiştirerek, çevredeki banliyölere kaymasıyla oluşan başka bir evresidir. Banliyöler, kentte yaşayanların kent merkezinden kentin çevresine doğru taşınmasıyla 19 yüzyılda hız kazanmıştır. Göç, banliyöleşmeye neden olan bir başka faktördür. (Thorns, 2004)

Özellikle, araba sahipliğinin artması, insanların küçük banliyölerde daha rahat bir yaşam sürerken, aynı zamanda kentin sağladığı hastane, üniversite, büyük alışveriş merkezleri, tiyatrolar, vb. birçok hizmetten yararlanabilmeklerini mümkün kılan

banliyöleşme, gelişmiş ülkelerin büyük kentleri için vazgeçilmez bir hale gelmiştir. New York, Los Angeles ve birçok başka ABD kenti, merkez ve çevresi nüfusta büyük düşüşler yaşamışlardır. Bunun sonucunda da, kent merkezleri ve yakın çevrelerinde terk edilmiş büyük alanlar ile yanmış ve terkedilmiş binaların sayısı çok artmıştır. (Ergenekon, 2001)

Sosyal, demografik ve yasal özelliklere dayanan banliyöleşmenin ekonomik özellikleri ise:

- Gelir düzeyi
- Düşük vergi oranları
- Ucuz konut ve kiralar
- Ulaşımın gelişmesi
- Çalışma hayatındaki değişikliklerdir. (Thorns, 2004)

Özellikle çalışma hayatındaki değişimler, kentsel yeniden canlandırma için çok önemlidir. İşleri kent merkezinden banliyölere taşıma eğilimi, kent merkezlerinde büyük ve önemli yapısal değişimlere sebep olmaktadır. (Kennedy ve Kennedy, 1974)

Diğer bir faktör ise banliyöleşmenin arkasındaki sosyal ve demografik nedenlerdir. Bu, artan aile büyüklüğü ve rahat ve sağlıklı çevre nedeniyle, daha geniş konut alanları ihtiyacını içermektedir. (Thorns, 2004)

Banliyöleşmenin yasal özellikleri, konut politikalarından doğmuştur. Özellikle, kent merkezindeki yoğunluğun düşürülmesi için, devletin banliyölerde konut yapımını desteklediği görülmektedir. (Thorns, 2004)

- Kentlerden uzaklaşma (De-urbanization)

Kent merkezinde bulunan nüfusu, ekonomik aktiviteleri ve yönetsel birimleri daha dıştaki kentsel alanlarda kurmayı hedefleyen bu dönemde, hem ekonomik hem de demografik açılardan gerileme gözlenmektedir. Ayrıca, kent merkezi alanında ve banliyöleşmiş olan çeperinde kayıplar olarak da tanımlanabilir. Bazı köylerin, kasabaların veya küçük kentlerin sanayileşmesi, ve mevcut sanayilerin kent merkezinden uzaklaştırılması bu sürece örneklerdir. (Ergenekon, 2001)

Kent merkezlerinin yenilenmesi ve yeniden canlandırılması, kent merkezlerinin canlı tutulması, değişimden doğan ihtiyaçların karşılanması ancak sağlıklı bir kentlerden uzaklaşma (de-urbanization) politikası izlenerek mümkün olabilir. (Ergenekon, 2001)

Desantralization, gelişim için değişik alternatifleri olan bir planlama politikasıdır. Bu alternatifler:

- Mevcut alt merkezleri geliştirmek
- Çeperdeki alışveriş merkezleri gibi yeni merkezileri geliştirmek
- Yeni kentsel alanlar kurmak
- Merkezi alanlardan gereksiz aktiviteleri kaldırmak
- Dönemin ihtiyaçlarını içeren ticaret alanları geliştirmektir. (Ergenekon, 2004)

Yeniden kentleşme (Reurbanization)

Kentlerin ekonomik ve sosyal olarak çekici koşullarla zenginleştirilmesini amaçlayan kent merkezlerindeki kentsel yeniden canlandırmanın bir süreci olarak kabul edilmiştir. Bu son aşama, kentleşmedeki hızlı büyümeyi izleyen dönemdeki “kentleşmenin dengeli yüzü”ne bağlı olmalıdır. Kentleşmenin bu azalan oranı birçok sanayileşmiş ve kentleşmiş ülkelerde görülmektedir. (Thorns, 2004)

Kentleşmenin dengelenmiş yüzü, bu süreçlerde önemli yer tutan, sadece demografik değil, yerleşim dokusunda genişleme, planlanmış ve planlanmamış alanlarda artış, yapıli çevrede değişimler ve dönüşümler, araba sahipliğinde artış, açık ve yeşil alanlarda yetersizlik gibi sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel etkenlerle de ilgilidir. (Ergenekon, 2001)

re.THINK re.INVENT re.URBANIZE
SEIZING OPPORTUNITY IN URBAN DEVELOPMENT

Şekil 2.1. Yeniden kentlere dönüşü teşvik reklamları (www.region.waterloo.on.ca)

2.2. Kent Merkezi Yakın Çevresindeki Konut Alanlarında görülen problemler

Kent merkezleri statik değildir ve yerel, ulusal ve küresel eğilimlerin etkisi altında devamlı olarak değişim göstermektedir. Kentsel yeniden canlandırma yaklaşımını, çökmekte ve yozlaşmakta olan kent merkezlerine uygulamanın en önemli

nedenlerinden biri: kent merkezinde yaşayan ve çalışanların karşılaştığı sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel problemleri tanımlamaktır. (Beswick, 2001)

İşsizlik, sosyal dışlanma, marjinalleşme, stres, sağlıksız çevre ve suç gibi problemlere çözüm bulmak, toplumdaki insanların ekonomik ve sosyal olarak eşit fırsata sahip olmalarını ve eşit bir şekilde hareket etmelerini sağlayacaktır. (Beswick, 2001)

Kent Merkezi yakın çevresindeki konut alanlarında görülen problemlerle ilgili özellikler:

İnsan ve Hanehalkıyla ilgili olanlar

- Fakirlik
- İşsizlik
- Kronik İşsizlik (Uzun dönem süren veya sık sık meydana gelen)
- Herhangi bir beceriye sahip olmama
- Tek kişilik aileler
- Çok geniş aileler
- Yaşlılar
- Hastalar
- Sosyal yardıma muhtaç olan aileler

Çevresel faktörler

- Yetersiz Fiziksel Çevre ve fiziksel eskime
- Çevre kirliliği
- Suç ve suçtan korkma
- Sosyal gerilim

Konutla ilgili faktörler

- Kötü durumdaki fiziksel olarak köhnemiş konutlar
- Aşırı kalabalık konutlar

Eğitimle ilgili faktörler

- Fiziksel olarak harap olmuş okullar
- Kötü eğitim

Hizmet Sağlama

- Az veya yetersiz sağlık hizmetler
- Yetersiz çevresel hizmetler
- Yetersiz finansal hizmetler

Ekonomik ve Finansal Faktörler

- Eskiyeen ekonomik altyapı (Beswick, 2001)

3. KENT MERKEZLERİ YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KONUT ALANLARININ YENİDEN CANLANDIRMASI

3.1. Kentsel Yeniden Canlandırmanın Gelişim Süreci

Sanayi sonrası kentler, çoğunlukla kirlenmiş ve çevresel bir müdahaleyle yeniden kullanılabilir olmaya ihtiyaç duyan, terk edilmiş ve yeterli donanımına sahip olmayan sanayi alanlarına sahiptir. Görünümleri ise, çevrelerindeki kentsel dokunun kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve yatırım çekmemesinden dolayı yüksek risk faktörü taşımaktadırlar. Sağlık için de tehlikeli olan bu alanlarda, potansiyel yatırımcılar için bir diğer caydırıcı özellik ise, problemlili olan bu alanları iyileştirmenin maliyetidir. Bu alanlar, kent merkezine yakınlığı nedeniyle büyük önem taşımaktadırlar ve sahip oldukları kötü imaja rağmen önemli birer gelişme potansiyelleridir. Terk edilmiş ve yeterli donanımdan yoksun alanları yeniden canlandırmanın en önemli nedenlerinden biri, kentsel saçaklanmayı sınırlamak ve mevcut kaynaklarını yeniden kullanılabilir duruma getirme yoluyla artan baskılara cevap verebilen sürdürülebilir kent merkezleri yaratabilmektir. (Kemp, 2001)

Yeniden canlandırma, geçici olmaktan öte, sürdürülebilir olmalıdır. O yüzden, geçici propagandalara karşı olarak, bir alanın uzun dönemli yaşaması üzerine kurulmuş gelişmeler olarak algılanmaktadır. Yeniden canlandırma, sorulara sanayiden sanayi sonrası toplumlara geçen ekonomik değişim yoluyla yanıt vermektedir. İş piyasasındaki kırımlar ve sanayinin kentlerden uzaklaşıp çeperlere gitmesi terk edilmişlik, işsizlik, sosyal dışlanma ve marjinalleşme ile sonuçlanmaktadır. Sosyal dışlanma, bireyin sosyal ve ekonomik alana tam katılımı için birçok engelle yüzleşme deneyimi olarak tanımlanabilir. Çoğunlukla bu engeller, cinsiyet, ırk, yaş, eğitim, beceriler, gelir düzeyi, yetersiz özellikleri ile ilişkilidir. Marjinalleşme ise, toplumun geri kalanından fiziksel, finansal ve sosyal olarak ayrılmış olan bu bireylerin veya grupların, ortalamanın altında çalışması olarak tanımlanabilir. Bu eğilimler, büyük sanayi sonrası kentlerde kaçınılmaz olarak ve açıkça görülmektedir. (Beswick, 2001)

Fiziksel kentsel çürüme, sosyal dışlanma, ekonomik çöküş ve terk edilme, planlamaya yeniden canlandırma sürecinde katılması gereken asıl nedenlerdir. (Ergenekon, 2001)

3.1.1. Yeniden Yapılanma (Reconstruction) - 1950'lerin Kentsel Politikası

1950'li yıllar, kentlerin savaş sonrası yeniden yapılandığı dönem olarak damgasını vurmuştur. Artan yaşam standartları ve konut alanları bu hareketin en önemli nedenleridir. Banliyölerdeki büyüme dönemi de bu yıllara rastlamaktadır. Bu dönemde, bir plana ve planlamanın teknik sürecine göre tasarım yapılmaktadır. Yeşil mekanların, herkes için olduğu belirtilmiş ve konut alanlarında parklar ve açık alanlar yapılmaya başlanmıştır. (Beswick, 2001)

Fakat, banliyölerdeki gelişme ve sanayinin başka bir yere yerleşmesi, kent merkezlerinde çöküşle sonuçlanmıştır. Kent merkezinden uzaktaki konut alanlarına yerleşen büyük bir nüfus, konutlarda ayırım ve orta ve daha düşük gelir gruplarının toplanmasına neden olmuştur. Ayrıca, yüksek gelir grubu, düşük gelir gruplarını kent merkezi ve çevresinde bırakırken, yüksek gelir grupları merkezden uzaktaki alanlara yerleşmişlerdir. (Roberts ve Sykes, 2000)

Kentsel yeniden yapılanmadaki aktörler, bu dönem boyunca ulusal ve yerel yönetimle birlikte özel sektör girişimcilerinden ve yüklenicilerinden gelen ek fikirlerdir. Bu dönemde, maddi yardımların büyük çoğunluğu devlet düzeyinden gelmektedir. (Beswick, 2001)

3.1.2. Yeniden Canlandırma (Revitalization) – 1960’ların kentsel politikası

Bu dönemde, büyüme çeperlerde ve banliyölerde devam etmektedir. Kent merkezini iyileştirmek için küçük çabalar gösterilmeye başlanmıştır. Yeni tekniklerin ve araçların kullanılması yoluyla planlama sürecini değerlendirme ve geliştirmeye önem verilmiştir. Fakat, yeniden canlandırma sürecinin aktiviteleri ve ürünlerinin, nüfusun kişisel ve temel ihtiyaçlarına duyarsız olduğu ve çevresel etkilere az önem verdiği kanıtlanmıştır. (Beswick, 2001)

Denge, hem kamu hem de özel sektörden katılım düzeyiyle kurulmuştur. Mekansal düzey, bölgesel düzeye genişlemiştir. Özel sektör yatırımının katılımı ve etkisi yavaş yavaş yükselirken, planlamanın kontrolü temel olarak yerelin elindedir. Yerel otoriteler, 1970’lerin ortasına kadar, kentsel değişimi yöneten ve tanımlayan kuruluşlar olmuşlardır. (Beswick, 2001)

3.1.3. Yenileme – 1970’lerin politikası

Planlama ve değişimin bu dönemi, mahalle ölçeğinden başlayarak özellikle yenilemeye odaklanmıştır. 1970’li yıllar boyunca canlandırma çalışmaları yapılmasının nedeni, çökmekte olan sanayiye daha modern alanlara yerleştirmek ve bu alanları yeniden geliştirmektir. Planlama çabalarının sonuçları, özellikle düşük gelir gruplarını yüksek katlı binalara yerleştirmektir. (Beswick, 2001)

Ekonomik üretimin imalattan başka kullanımlara geçmesi, büyük oranda işsizliklere sebep olmuştur. Ekonomik durgunluk, plancıların kentsel krizin nedenlerini bulma ve tanımlama yeteneklerini de azaltmaktadır. Finansal olarak azalmalar, kamu sektöründen gelen para yardımını azaltmakta ve böylece yatırım için özel sektöre dayanılmaya başlanmaktadır. Sosyal olarak incelendiğinde ise, yenileme hareketi daha çok toplum temellidir ve çevresel gelişim alanlarında yenilikler vardır. Kent merkezlerinin yeniden önemsenmeye başlanması ise, fiziksel ekonomik ve sosyal politikaların koordinasyonunun sağlamıştır. (Roberts ve Sykes, 2000)

3.1.4. Yeniden Geliştirme –1980’lerin politikası

1980’li yıllar, kent merkezi planlamasını belirleyen ve yöneten politikalarda büyük değişiklikler olmuştur. Kent merkezindeki problemleri düzeltmek için belirlenen program ve stratejiler, devlet otoriteleri, sivil toplum kuruluşları, dernekler ve özel

sektör gibi bütün sektörleri ilgilendiriyordu. Ayrıca, kentsel yenileme sürecinde özel sektörün yer alması, kent merkezlerinin ekonomik aktivitelerini arttırmak için tek yoldur. “Ortaklık” kavramı bu dönemde ortaya çıkmıştır. Mekansal faaliyetlerin odağı, mahallelerin yeniden canlandırılmasının önemi sonucu, alana dayalı canlandırmaya kaymıştır. Pilot projeler, yeni gelişimlerin yerleşmesi bu dönemin fiziksel planlamasının önemli bir noktasıdır. (Beswick, 2001)

3.1.5. Kentsel Yeniden Canlandırma – 1990’ların Kentsel Politikası

1990’ların özelliği, bütünleşmiş davranışları ve ortaklıları vurgulayarak, politikaların daha kapsamlı bir forma doğru kaymasıdır. Bu dönemde, yerel canlandırmadan, bölgesel yaklaşıma doğru da bir kayma yaşanmaktadır. Ayrıca toplumlar üzerindeki odak, kentsel politikanın ihtiyaçlarını da belirlemektedir. (Roberts ve Sykes, 2000)

Tablo 3.1. Kentsel yeniden canlandırmanın evrimi (Roberts and Sykes; 2000;14)

Dönem Politika Çeşidi	1950ler Yeniden Yapılanma	1960’lar - Yeniden Canlandırma	1970’ler – Yenileme	1980’ler – Yeniden Geliştirme	1990’lar – Regeneration
Ana Strateji ve yönelme	Genellikle master plana dayanarak kentlerin, kasabaların ve eski yerleşim alanlarının yeniden yapılanması.	1950’lerdeki temaların devamı, banliyöler ve çeperlerde büyüme, rehabilitasyonda bazı erken girişimler	Çeperlerde hala gelişme, Mahallelere odaklanılması	Birçok yeni büyük şemaların yapılması, kasabanın dışında da projelerin oluşturulması	Daha kapsamlı bir politika ve deneyime doğru hareket, bütünleşmiş projelere odaklanma
Aktörler	Ulusal ve yerel yönetim, özel sektör girişimcileri ve sözleşmeliler	Halk ve özel sektör arasında mükemmel bir uyum geçiş	Özel sektörün rolünün büyümesi, Yerel yönetimlerde merkeziyetçilikten kopuş	Özel ajans ve şirketlerle yapılan ortaklıkların büyümesi	Hakim yaklaşımlarla yapılan işbirliği

Aktivitelerin mekansal düzeyi	Yerel ve daha küçük mekanlara odaklanma	Bölgesel düzey	Bölgesel ve yerel düzeylerin, Daha sonralar daha yerel odaklanma	80'lerin ilk yıllarında alanlara odaklanma, daha sonraları yerel seviyelere odaklanma	stratejik perspektifin yeniden tanıtılması ve bölgesel aktivitelerin büyümesi
Ekonomik Odaklanma	Bazı özel sektör katılımları ile sosyal sektör yatırımları	50'lerde itibaren devam eden özel yatırımların artan etkileri	Büyüyen özel yatırım	Seçilmiş sosyal para kaynakları ile özel sektör dominantlar	Toplum, özel ve gönüllü para kaynaklarının arasındaki muhteşem denge
Sosyal İçerik	Ev alma ve yaşam Standardlarının gelişmesi	Sosyal ve refah seviyelerinin artması	Toplum kökenli aksiyonlar ve güçlü yetkiler	Topluma iyi seçilmiş devlet desteği sağlanması	Toplumsal rolünün vurgulanması
Fiziksel Vurgu	Çeperlerin gelişmesi ve iç alanların yer değiştirmesi	50'lerden beri devam eden ve varolan alanların rehabilitasyonları	Eski kentsel alanların daha yoğun yenilenmesi	Büyük şemaların değiştirilmesi ve yerine yenilerinin geliştirilmesi	1980lerden daha alımlı
Çevresel Yaklaşım	Peyzaj ve bazı yeşillendirmeler	Seçilmiş geliştirmeler	Bazı yeniliklerle birlikte çevresel gelişme	Çevreye daha geniş yaklaşımlardaki endişelerin artışı	Daha geniş bir düşüncenin tanıtılması

3.2. Kentsel Yeniden Canlandırmanın Tanımları

Kentsel yeniden canlandırma,

Kentlerdeki fonksiyonların yeniden değerlendirilmesi, yeniden gözden geçirilmesi ve bunların yeni kullanımlara adapte olması olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, kent parçalarındaki çok çeşitli sorunla karşı karşıya olan nüfusları tercih eden bir çeşit kentsel politikadır. (Keleş, 2003)

Kentsel yeniden canlandırmadaki bütün eylemler, yeni imajların ortaya çıkmasına katkıda bulunmak için kentlere gerekli fonksiyonları sağlamayı hedeflemektedir. (Ergenekon, 2001)

Değişimde olan alanın ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarının sürekli gelişmesini sağlayabilmek için ve kentsel problemlerin çözümüne dayanan kapsamlı ve bütünleşmiş bir vizyon ve harekettir. (Keleş, 2003)

Bu tanımlara paralel olarak, yeniden canlandırmanın politikalarının ilkeleri aşağıdaki gibidir:

- Kentsel yeniden canlandırma, kentsel bir alanın detaylı bir analizine dayanmalı,
- Kentsel bir alanın fiziksel dokusuna, sosyal yapısına, ekonomik tabanına ve çevresel koşullarına eşzamanlı uyum hedeflenmeli,
- Bu eş zamanlı uyum, problemlerin çözümüyle dengeli, düzenli ve uyumlu bir konuda ilgilenen kapsamlı ve bütünleşmiş bir stratejinin belirlenmesi ve uygulanması yoluyla başarılmaya çalışılmalı,
- Strateji ve uygulamanın sonuçlanan programlarının, sürdürülebilir gelişmenin hedefleriyle uyumlu bir şekilde geliştiğinden emin olunmalı,
- Mümkün olduğu zamanlarda niteliksel, açık hedefler belirlenmeli,
- Yapılı çevrenin arazi ve mevcut özelliklerini içeren, doğal, ekonomik, insan ve diğer kaynaklarının en uygun kullanımı sağlanmalı,
- Katılım ve işbirliği yoluyla fikir birliğine ulaşmanın yolları aranmalıdır. Bu, ortaklık ya da diğer çalışma yollarıyla başarılabilir.
- Uygulamanın başlangıç programının değişimlerle birlikte yeniden gözden geçirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.
- En son olarak ise, bu ilkelere ek olarak, mekanın tekliğini anlamalı ve kabul etmek gereklidir. (Roberts ve Sykes, 2000)

Bu ilkeler ve tanımlar bağlamında kentsel yeniden canlandırmanın amaçları üç ana başlık altında incelenebilir:

- Ekonomik yarışı sürdürmek ve korumak
- Sosyal dışlanmayı azaltmak ve
- Çevreyi korumak ve kalitesini yükseltmek

olarak belirtilebilir. (Keleş, 2003)

Tanımlarından da anlaşılacağı gibi kentsel yeniden canlandırma çok yönlü bir politikadır. Bu bağlamda ilgilendiği konular incelenecek olursa:

“İş” ile ilgilidir:

- Yaratılması, korunması, kalitesi, başarısı ve toplumdaki çeşitli gruplara erişilebilirliği ile,

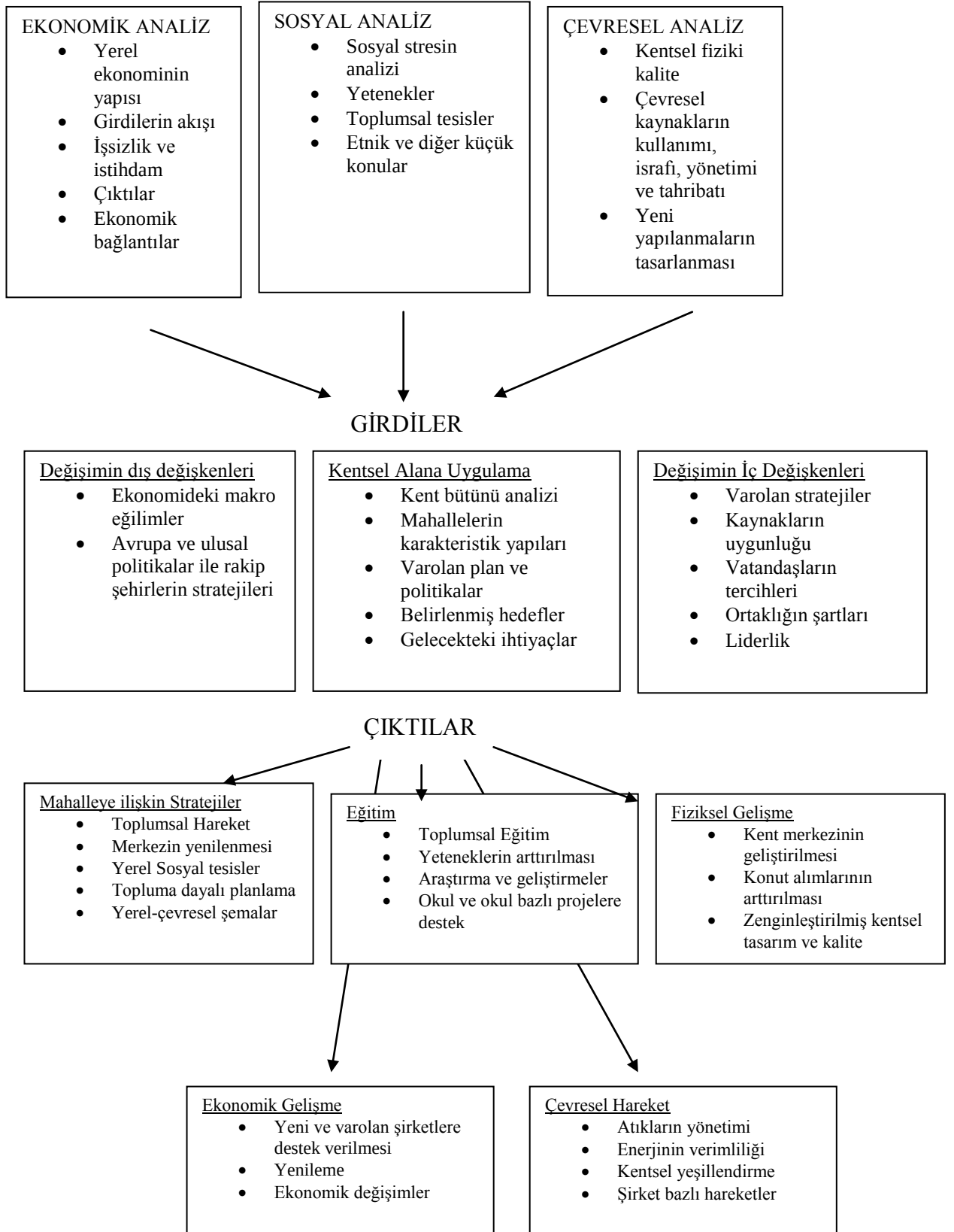
“Yatırım” ile ilgilidir:

- İş hayatında, kentsel altyapıda, (yolların, demiryollarının, havayollarının, fabrikaların, ofislerin, konutların altyapısı ile)
- Birçok aktivitede (turist çeken aktiviteler, spor, kültürel aktiviteler ile)

Ve “Bolluk” ile ilgilidir:

- Karın, gelirin, kaynakların oluşturulması ve bunların nasıl zengin ve fakir gruplar/alanlar arasında paylaştırıldığıyla ilgilenmektedir. (Beswick, 2001)

Kent merkezleri çevrelerindeki bozulma tüm kentlileri etkilemektedir ve metropoliten alanların bütüncül performansı kent merkezlerindeki performanslarına bağlıdır. Kent merkezlerindeki tehlikeli durumları önlemek için stratejiler geliştiren kentsel yeniden canlandırma politikalarında, ilgili olduğu birçok konunun birbirleriyle ve başka faktörlerle arasında etkileşimler bulunmaktadır. (Beswick, 2001)

Şekil 3.1: Kentsel yeniden canlandırma süreci (Roberts and Sykes; 2000; 20)

4. Kent Merkezi Yakın Çevresindeki Konut Alanlarındaki Üniversite Kampüslerinin Sosyal ve Fiziksel Çevrenin Canlandırılmasındaki Etkileri

4.1. Üniversite Kampüsleri

4.1.1. Kentsel Yerleşim ve Üniversite

Üniversiteler, hem toplumun ihtiyacı olan üst düzeyde elemanlar yetiştirerek, hem de bilimsel araştırmalar yaparak hizmetlerini toplum ve kişi yararına sunan kuruluşlardır. (Özen, 2004)

Üniversiteler sadece öğrencilerin yararı için kurulmamışlardır. Aynı zamanda ürettikleri bilim, kültür ve ideolojiyi topluma aktaran kuruluşlardır. Bu bakımdan da kuruldukları yerlerde toplumu geliştirici güç görevini üstlenmektedirler. (Özen, 2004)

Üniversite kampüslerinin yer seçim kriterleri seçimi, üniversitelerin hem kendi görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için uygun bir sosyo-ekonomik çevrenin sağlanması, hem de kurulduğu yerin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmesine katkıda bulunarak çevresini geliştirmesi bakımından çok önemlidir. Bu sebeple de, üniversitelerin bir bölgeye kurulması, o bölge için belirlenen hedeflere ulaşmada araç olmalıdır. (Özen, 2004)

Üniversiteler, sanayileşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak değişimler göstermiştir ve zamanla işlevleri eğitimden araştırma faaliyetlerine doğru yönelmiştir. Diğer eğitim kurumlarından farklı olarak, bilgi sermayesi ile birlikte toplumsal düşünce sistemleri ve ideolojiler oluşturmada da çok önemli yere sahip olan üniversitelerin kampüsleri, sanayi devrimi, kentleşme vb süreçler nedeniyle, kuruluşlarından bu yana devamlı kent içinde gelişen kurumlar olmuşlardır. (Önder, 2000)

Türkiye’deki üniversite kampüsleri de kentlerde kurulma eğilimi göstermektedirler. Fakat, üniversitelerin büyük çoğunluğunun İstanbul Ankara ve İzmir illerinde yoğunlaştığı görülmektedir. devlet üniversitelerinin %23’ü üç büyük il olan İstanbul, Ankara ve İzmir’de, vakıf üniversitelerinin ise %70’i sadece İstanbul’da bulunmaktadır. Üniversite kampüslerinin üç büyük kentte kurulmasının amacı, üniversitenin büyük kentin hizmetlerinden yararlanabilmesi ve diğer mevcut üniversitelerin yüklerinin hafifletilmesi olduğu düşünülebilir. Üç büyük kent dışında kurulan üniversitelerin ise üniversitenin kurulduğu bölgeyi geliştirme ve eğitim potansiyelini canlandırma gibi amaçları vardır. Bu durumda, üniversitelerin yer seçtiği alanlar önemli bir nüfus büyüklüğüne ulaşmış kentler ve büyük kentin hizmet alanına giren kentler ile geri kalmış bölgelerdeki, gelişme merkezi olması istenen kentlerdir. (Özen, 2004)

Kentlerde kurulan üniversite kampüslerini de kentin içinde ve kentin dışında kurulan üniversiteler olarak iki şekilde incelemek mümkündür. Ortaçağ’da kent içinde kurulan ve tek yapı olarak kullanıma açılan üniversiteler, zamanla ortaya çıkan genişleme ihtiyaçları nedeniyle mevcut binalarına yeni bina ilaveleri yapmaya başlamışlardır. Böylece kent içinde toplu olarak bulunan binalarda hizmet vermeye başlamışlardır. Bu binalar, birbirlerine yürüme mesafesinde kuruldukları için, iletişim ve ulaşım sorununa rastlanmıyordu. Ayrıca üniversiteye ait hastane, kütüphane, salon vb. tesislerin o bölgede yaşayanlar tarafından kullanılması ve üniversitenin de kentteki barınma, yemek, eğlence, alışveriş, vb. imkanlardan yararlanıyor olması, ikisi arasında doğal ve yakın bir bağ oluşmasını sağlamaktaydı. (Özen 2004)

Özellikle 1960’li yıllardan itibaren ise, Avrupa’da ve daha sonra Türkiye’de, üniversitelerin yavaş yavaş kent dışına yöneldikleri görülür. Bu yönelmenin nedenleri:

- Gelişmenin sınırlanması: fakülte, yüksek okul ve öğrenci sayılarındaki artış nedeniyle, ihtiyaca cevap verebilecek yeni binalara kent içinde yer bulunamaması, üniversiteleri kent dışına yöneltmiştir.
- İletişim ve ulaşım araçlarında gelişmeler: iletişim araçlarının gelişmesiyle hızlı bir haberleşme ve bilgi akışı sağlanması ve ulaşım araçlarının gelişmesi, üniversitelerin kentten uzak olmalarının getireceği bazı sakıncaları ortadan kaldırmıştır.

- Prestij sembolü: Ülkelerince ve yöneticilerince, büyük araziler üzerinde ve geniş alanlarda, en gelişmiş teknolojilerle donatılmış olması, bir prestij sembolü olarak görülmelerini sağlamıştır. (Özen, 2004)

Üniversitelerin kentlerin dışında kurulmasının neden olduğu olumlu yönler:

- Yeni ve teknolojik olarak geliştirilmiş mekanlarda öğretim ve araştırma yapabilme imkanları
- Büyüyebilme imkanları
- Bilim dalları ve disiplinler arası ulaşım kolaylığı
- Kampus içinde ulaşım kolaylığı
- Ortak tesisleri yoğun olarak kullanabilme imkanları şeklinde sıralanabilir. (Özen, 2004)

Üniversite kampüslerinin kent dışında kurulmalarının olumsuz yönleri ise şu şekildedir: Üniversite, proje ve çalışmalarını bulunduğu yerdeki topluma benimsetmeyi ve yaymayı amaçlarsa toplumun teknik, sosyal ve ekonomik yönden gelişimine katkıda bulunabilir. Kurulduğu yerde yarattığı iş olanakları, öğrenci ve öğretim üyelerinin gereksinimlerini karşılanması için oluşan iş alanlarıyla ekonomik olarak bir getirisi olmaktadır. Kent dışında kentten kopuk ve çevresinden yalıtılmış bir üniversite bu amaç ve görevlerini yerine getiremez. Üniversite kampüslerinin dokusu öğrenci yaşantısına, kişisel ve toplumsal açılardan tatminkar bir ortam yaratmakla kalmamalı, kent halkının da kampus yaşantısına katılma olanaklarının yaratılması gerekmektedir. (Özen, 2004)

4.1.2. Üniversite ve Arasında Yaşayanlar Arasındaki İlişkiler

Çevresiyle ilişkili olan bir üniversitenin vizyonu:

- Öğretme, öğrenme ve araştırma yoluyla çevresinin ihtiyaçlarını karşılamak ve
- Bütün bunlar için ekonomik, sosyal ve kültürel katılımı sağlamak olmalıdır. (Middlesex University, 2001)

Görevleri ise,

- Ana işveren ve alıcı olarak, özellikle eğitim fırsatını sürdürmek bağlamında, bölgenin ekonomik kalkınmasının içinde olma,
- Ana kamusal organ olarak, üniversitenin bölgenin sosyo-ekonomik gelişiminde, özellikle çevresel kalkınmaya odaklanma

- Öğrenim kurumu olarak, özellikle sağlıklı bir yaşamın, iyi vatandaşlığın ve yaratıcılığın artmasını sağlayan kültürel gelişmeyle bütünleşen bölgedeki zengin kültürel çeşitlilikten faydalanma rolleridir. (Middlesex University, 2001)

Büyüklikleri, kapsamaları ve görevleri nedeniyle, kentsel eğitim kurumları, kendi yerleştikleri bölgede eşsiz bir konuma ve öneme sahiptirler. Toplumu düzenleme, yerel ekonomiye katkıda bulunma, ve nüfusun eğitim düzeyini artırma amaçlarına sahiptirler. Aynı zamanda, üniversiteler, kendi imajları, finansal destekleri ve politik amaçları için o bölgede yaşayan topluma bağlıdırlar. (Özen, 2004)

Üniversiteler yerel toplumla ilişki içindedirler. Bu ilişki, genellikle konut azlığı, trafik sıkışıklığı ve park problemleri gibi toplumsal sorunlar nedeniyle çok karışık bir hale gelmektedir. Üniversiteler kentlerdeki, özellikle de konumlandığı bölgedeki sorunlarla ilgilenmeli ve bu sorunların giderilmesi rolünü üstlenmelidir. (Nunery II, 2003)

Üniversiteler ile toplum arasındaki ilişki, karşılıklı, etkileşim içindedir. Kentlerde ve üniversite içinde bulunan toplumsal işlevlere yönelik imkanlar, hem üniversitedekiler, hem de toplum tarafından kullanılabilir. Ortak bir bölgede, toplumun gelişmesi için ortak amaçlara sahip olduklarından, risklerle ödülleri, güçlerle sorumlulukları ve kaynakları birlikte kullanabilmeli ve paylaşabilmelidirler. (Judith A, 2001)

Sahip oldukları özellikler bakımından bulundukları çevrede önemli bir kültür merkezi olan üniversiteler, topluma kültür aktarımında yardımcı olmalıdırlar. Bunun sonucunda, üniversite öğrencileri ve öğretim üyeleri ihtiyaçlarını kentlerden sağlamaktadır. Halk, da üniversitenin sunduğu kütüphane, seminer, sosyal aktivite vb. değişik imkanlardan yararlanma fırsatını elde etmiş olacaktır. (Özen, 2004)

Ayrıca, üniversiteler ekonomik olarak ya da insan olarak büyük kaynaklara sahiptir. Bu kaynaklar ustalıkla ekonomik ve toplumsal sorunların üstesinden gelmek için kullanılabilirler. (Nunery II, 2003)

Bir yüksek öğretim kurumunun ekonomik gelişimi nasıl tanımladığı, doğrudan oynadıkları rolleri etkilemektedir. Bir üniversitenin kurulmasıyla birlikte başlayan yatırım ve tüketim harcamaları, kent ekonomisinde canlılık yaratmaktadır. (Nunery II, 2003)

Birçok üniversite, devlet kurumları ile mahallede oturanlar arasındaki diyaloglarda ve tartışma ortamlarında düzenleyici, yeni girişimlerde veya mevcut işlerde yatırımcı, teknik uzman veya çevresindeki problemleri tanımlamak için toplum gelişim uzmanlarıdır. (Nunery II, 2003)

Üniversiteler, kentsel canlandırma programlarının önemli ortaklarından. Kent merkezindeki üniversiteler, kuruldukları çevre olan yerel alanlarında baskın oldukları için, geniş ekonomik, fiziksel ve sosyal boyutları etkilemektedirler. Ayrıca, toplum ve üniversite arasındaki işbirliği ortamını yaratmak ve bu işbirliğini geliştirmek, toplum için üniversiteyle arasında olduğunu düşündüğü uçurumları yok etmektedir. (Nunery II, 2003)

Ayrıca, üniversite kampüsleri kent merkezinde kurulmuş ise, bu bölge kent merkezinin barındırdığı problemleri taşıyor ise ve kurulduğu çevre olan kentsel alanlar kötü durumda ise, kent üniversiteleri asıl sorumluluklarının yanında, çevredeki problemlerin sebep olduğu karışıklık ve çeşitlilik ile de başa çıkmak zorundadırlar. (Nunery II, 2003)

4.2. Üniversite İşbirliği ile Kentsel Yeniden Canlandırma Projeleri Örnekleri

4.2.1. Üniversite Çevresindeki Konut Alanları Yeniden Canlandırma Planı, Ohio State Üniversitesi

Üniversite tarafından yayımlanan “University Neighborhoods Revitalization Plan-Concept Document”a göre fikir, Ohio State kampüsünün doğu ve güneyindeki konut alanlarının yaşam kalitesiyle ilgili kaygıların artmasıyla başlamıştır. Bölgede konut sahipliği 1950’de %50 iken, 1990’da %11’e düşmüştür. Yüksek yoğunluk sebebiyle taşan çöpler, kirli sokaklar, yetersiz ve donanımsız rekreasyon alanları ortaya çıkmıştır ve güvenlik sorunu görülmektedir. Bunların üzerine önerilerde bulunmak ve konuları araştırmak için “Üniversite Bölgesini Geliştirme Ekibi” kurulmuştur. Bu ekibin önerisi “Toplumun Yeniden Canlandırılması için Kampüs Ortakları” olarak adlandırılan bir sivil toplum örgütünün kurulmasını içerir. Örgütün öncelikleri kapsamlı bir “Mahalle Yeniden Canlandırma Planı” geliştirmek ve mahalleler üzerinde hızlı ve olumlu etkisi olabilecek proje ve programlar geliştirmektir.

Şekil 4.1. Ohio State Üniversitesi kampüsünden ve çevresinden görünümeler.
(www.scheib.net)

Bu plan, iki bölüm halindedir.

- “Üniversite Çevresindeki Konut Alanları Yeniden Canlandırma Kavram Dökümanı” (Konsept) ve
- “Üniversite Çevresindeki Konut Alanları Uygulama Stratejisi”nden (Strateji) oluşur.

“Konsept”in amacı: Colombus Kentinin, Ohio Üniversitesi konut grupları için karar verme aracı olarak kullanılabilir olmasıdır. Konsept, yeniden canlandırma süreci için “ana değerleri” belirler ve uzun zamanlı hedefleri politikaları belirleyip, tavsiyelerde

bulunurken, strateji belirli hareketleri, zamanlamayı, sorumlu partileri ve bu gelişmeler için tahmini tutarı belirlemektedir. Diğer destek ise, suç, kanunların uygulaması, katı atığın yok edilmesi, ekonomik yeniden canlandırma, dolaşım, ulaşım ve kentsel tasarım alanında uzmandan sağlanmaktadır.

Halktan seçilmiş 20 liderin çalışmasıyla, vizyon belirlenmiştir. Vizyon: Üniversite bölgesi kaliteli bir “kent içinde kent” haline gelmeli, ulaşımı, açık alanları, rahatlıkları ve servisleriyle zengin, güvenli, yaşanılabilir ve ticari olarak etkin olmalıdır. Bu vizyon 6 tane ana değeri kapsamaktadır.

- Üniversite bölgesi, toplum-üniversite arasındaki ilişkilerde model olmalı,
 - Üniversiteye yapılan yatırımı dengeleyerek,
 - Üniversite sponsorluğu yoluyla hizmetleri geliştirerek,
 - Hayat boyunca öğrenme fırsatı sağlayarak
- Üniversitenin bulunduğu bölge, bakımlı binalar, mimari kalite ve kaliteyi koruma yeri olmalı,
 - Rekreasyon için çeşitli alanlar sağlayarak,
 - Bütün mahalle için her kullanım ve hizmete erişilebilirlik sağlayarak,
 - Yeterli derecede kamusal destek ve hizmet sağlayarak,
- Üniversite, kültürel ve sosyo-ekonomik açıdan farklı olmalı,
 - Çeşitli konut fırsatları sağlayarak,
 - Konut sahipliğini artırarak,
 - Üniversite çalışanları için konut fırsatı sağlayarak,
 - Aynı mahallede yaşama ve çalışma fırsatı sağlayarak
- Üniversitenin olduğu bölge, seçilen bir mahalle olmalı,
 - Orada yaşayan herkese dostça davranarak,
 - Çeşitli öğrenci nüfuslarını barındırarak,
 - Günün 24 saati güvenli olarak
 - İş yaşamını desteklerken, yaya, bisiklet ve toplu taşıma seçeneklerini sağlarken, dengeli ulaşım sistemlerini oluşturarak,
- Üniversite, konut kullanımındaki düşüşü tersine çevirmek için, yeni bir yatırım ortaklığı göstermelidir.
 - Ülke, şehir, üniversite, toplum ve bireysel yatırımcılar arasında olumlu yatırım ortaklıklarını düzenleyerek,
 - Ekonomik tabanı genişleterek,

- Satış standartlarını geliştirerek,
- Üniversite, toplum bireylerinin ve kurumların aktif katılımıyla daha büyük hedeflere ulaşmalıdır.
- Bütün katılımcılar arasında açık iletişim sağlayarak,
- Katılımcıların karşısından engelleri kaldırarak,
- Üniversite, kent ve toplumu yeni bir liderlik işbirliğine teşvik ederek sağlanacaktır.

4.2.2. Konut ve Mahalle Geliştirme Stratejileri Programı, Louisville Üniversitesi

Russell Mahallesi, Louisville'in en fakir mahallelerinden biridir. Yaşayanların %59'u yoksulluk sınırının altındadır ve %31'i devletten yardım almaktadır. Mahalle konutlardan, ticaret, sanayi alanlarından ve kilise gibi sosyal donatı alanlarından oluşmaktadır. Tefeci ve içki dükkanları ile meyhanelerin sayısı çoktur. (Mullins ve Gilderbloom, 2002)

Bu program kapsamlı bir yönetim sistemi, eğitim yardımı, iş, liderlik ve ev sahipliği ile ilgili eğitimleri, kentsel tasarım ve kentsel altyapıyla ilgili yardımları içermektedir. Programa, öğrenciler, öğretim görevlileri ve profesyonel kadro dahildir. Yani, topluma; geniş bir insan kaynakları hizmeti verecek olan profesyonel bir kadro bulunmaktadır. Toplum ortaklığına üniversitenin katılımı; üniversiteyle ilgili 3 özelliği içermektedir: öğretme, araştırma ve hizmet. Amaç, etkili "Konut Alanları Yeniden Canlandırma Stratejileri" geliştirmektedir. (Mullins ve Gilderbloom, 2002)

Ortaklık, Sierra Kulübü ve ABD çevre Koruma Örgütünden Çevre Ödülünü kazanmış ve Harvard Üniversitesi'nin verdiği Amerika Devlet Ödüllerinde yarı finale kalmıştır. (Mullins ve Gilderbloom, 2002)

Bu programla, 700'ün üzerinde konut inşa edilmiş veya ciddi bir yenilenme sürecine girilmiştir. Sinema, banka, restaurant ve yeniden kullanıma açılmış bir alışveriş merkezini içeren kullanımlar getirilmiş, böylece yeni bir işgücü ihtiyacı ortaya çıkarılmıştır. Trafiği rahatlatmak için ise, bir çok tek yönlü yol, çift yönlü hale getirilmiştir. Bu tarihi mahalledeki tarihi yapıların korunuyor olması da programın çok önemli özelliklerinden biridir. (Mullins ve Gilderbloom, 2002)

Bir ön çalışma ile programın öneri hedefleri ve çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu çalışma, iş, devlet, toplum ve üniversiteyi temsil eden çeşitli ortakların davranış ve

görüşlerini anlamaya yöneliktir. Üniversitelerin toplum içinde oynaması gereken bir rol var mıdır?, üniversite-toplum ortaklığından ne gibi olumlu ve olumsuz sonuçlar çıkar?, üniversite-toplum ortaklığının geleceği nedir?, ne işe yarar, ne yaramaz? gibi soruların cevapları aranmış ve bunun için de anketler ve mülakatlar yapılmıştır. (Mullins ve Gilderbloom, 2002)

Sonuç olarak üniversite-toplum ortaklığında, üniversitenin önemli ölçüde kaynak, eğitilmiş kadro ve destek sağlama potansiyeline sahip olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, birçok katılımcı, eğer üniversitenin mahallenin sorunlarıyla bu kadar ilgilendiği ve bir şeyler yapmak için çabaladığı mahalleli tarafından da görülürse, üniversiteye her türlü desteğin artacağı görüşünü savunmaktadır. Özellikle sivil toplum ve özel kuruluşlardaki bir çok kişi, üniversiteden yardım için para almadıklarını ve özel kuruluşların, üniversiteye yardım sayesinde, başka koşullarda onlara çekici gelmeyecek bir projede yer almalarını sağladıklarını belirtmişlerdir. (Mullins ve Gilderbloom, 2002)

5. İSTANBUL KENT MERKEZİNDEKİ ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNİN SOSYAL VE FİZİKSEL ÇEVRENİN CANLANDIRILMASINDAKİ ETKİLERİ

5.1. İstanbul'daki Üniversiteler

İstanbul Üniversitesinin oluşumunu başlatan Darülfünun'a, güzel sanatlar konusunda köklü bir gelenek oluşturan ve sonradan Mimar Sinan adını alan Akademi'ye, Alman tarzı eğitim sistemini Türkiye'ye taşıyan İstanbul Teknik Üniversitesi'ne ve Amerikan eğitim sistemini uygulayan Boğaziçi Üniversitesi'ne ev sahipliği yapan İstanbul, diğer birçok konuda olduğu gibi üniversite konusunda da merkezdir. (Şenatalar, 2000)

Son yıllarda açılan vakıf üniversitelerinin büyük bir bölümü de İstanbul'da bulunmaktadır. Bunlardan Koç Üniversitesi ile Sabancı Üniversitesi bu iki ailenin ekonomik kaynaklarıyla kurulurken, Işık Üniversitesi Feyziye Mektepleri vakfinca desteklenmekte, Bilgi, Bahçeşehir, Kültür, Doğu, Kadir Has ve Maltepe Üniversiteleri ise az sayıda ya da tek kişinin ekonomik gücüne dayanarak kurulmuştur. (Şenatalar, 2000)

İstanbul'daki üniversite sayısı 1944 yılına kadar 1, 1944-1971 yılları arasında 2 iken bugün 7'si devlet, 15'ü vakıf üniversitesi olmak üzere 22'ye ulaşmıştır. Vakıf üniversitelerinin çoğu 1995'ten önce üniversite statüsüne sahip olmadan öğretime başlamışlar ve üniversite statüsünü 1995 sonrasında kazanmışlardır. (Şenatalar, 2000)

Devlet üniversitelerinde okuyan 182 191 kişi ve vakıf üniversitelerinde okuyan 38 883 kişiyle, İstanbul'un barındırdığı öğrenci sayısı oldukça fazladır.

Tablo 5.1. İstanbul'daki üniversiteler ve öğrenci sayıları (www.yok.gov.tr)

	Üniversitenin Adı	Öğrenci Sayısı
1	Devlet Üniversiteleri	Boğaziçi Üniversitesi
2		Galatasaray Üniversitesi
3		İstanbul Üniversitesi
4		İstanbul Teknik Üniversitesi
5		Marmara Üniversitesi
6		Mimar Sinan Üniversitesi
7		Yıldız Teknik Üniversitesi
8	Vakıf Üniversiteleri	Bahçeşehir Üniversitesi
9		Beykent Üniversitesi
10		Doğuş Üniversitesi
11		Fatih Üniversitesi
12		Haliç Üniversitesi
13		Işık Üniversitesi
14		İstanbul Bilgi Üniversitesi
15		İstanbul Kültür Üniversitesi
16		İstanbul Ticaret Üniversitesi
17		Kadir Has Üniversitesi
18		Koç Üniversitesi
19		Maltepe Üniversitesi
20		Okan Üniversitesi
21		Sabancı Üniversitesi
22		Yeditepe Üniversitesi
	Toplam	221074

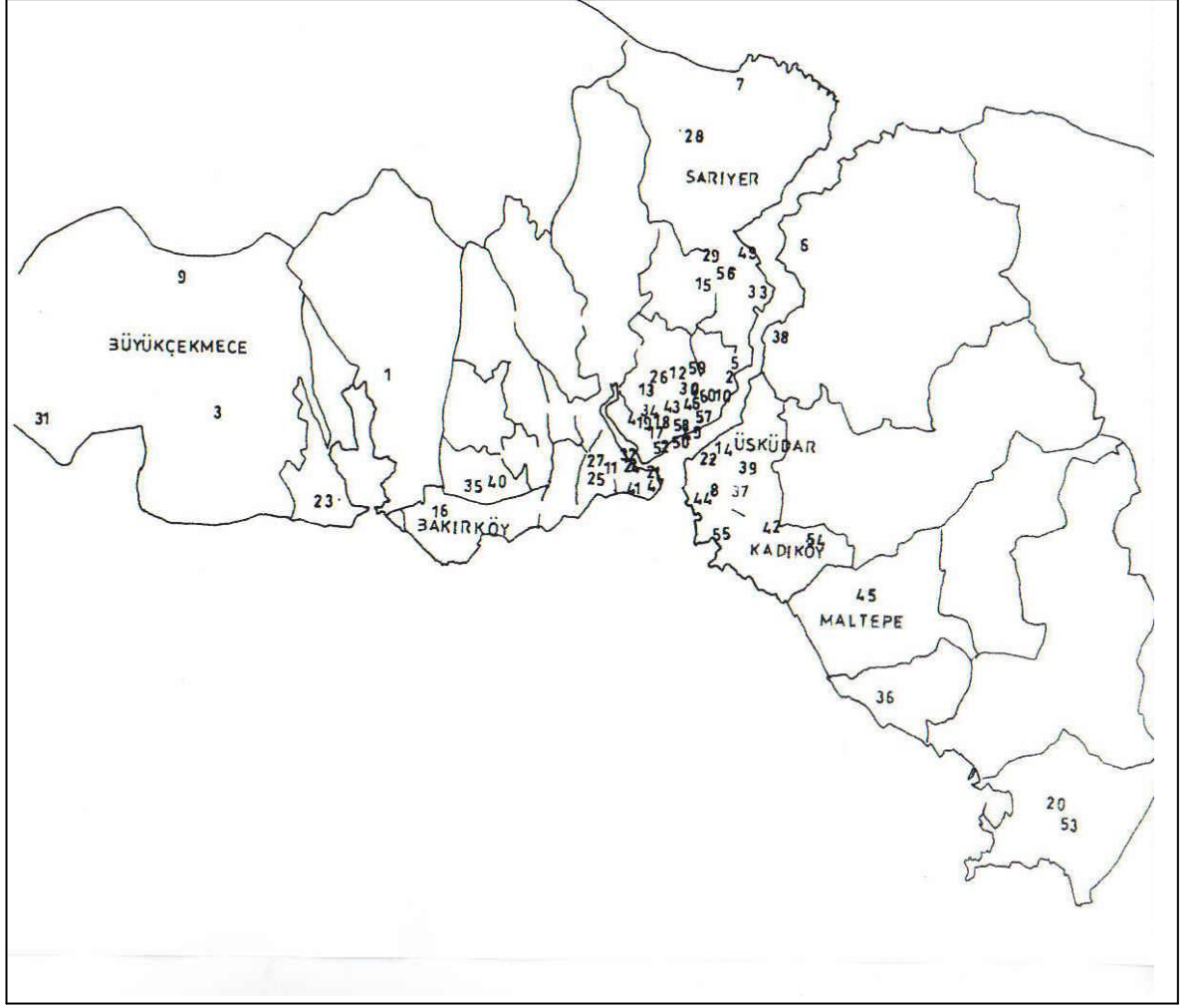
Üniversiteler merkez kampüs ve diğer birimler şeklinde toplam 62 yerde faaliyet göstermekte olup; bu birimler Eminönü, Fatih ve Beşiktaş'ta yoğunlaşmıştır. Özellikle İstanbul ve Marmara Üniversiteleri'nin çok farklı yerlerde birimleri bulunmaktadır. Devlet üniversiteleri içerisinde alan büyüklüğü en fazla olan üniversiteler; İstanbul Teknik Üniversitesi iken, vakıf üniversiteleri içerisinde Sabancı Üniversitesi en fazla kampus alanına sahip üniversitedir. (Şenatalar, 2000)

Türkiyedeki 24 vakıf üniversitesinden 15'inin bulunduğu İstanbul'daki vakıf üniversitelerinin yer seçimlerine bakıldığında, özellikle tercih edilen bir ilçenin olmadığı görülmektedir. Vakıf Üniversiteleri, genelde ilk kuruluş aşamalarında merkezi yerlerde bina kiralama yöntemiyle mekan sorununu çözmekte zamanla merkezin daha dışında kampüsler inşa etmektedirler. İlk aşamada Karaköy'de kurulan Sabancı Üniversitesi Orhanlı'da, Ayazağa'da kurulan Işık üniversitesi Şile'de ve Tarabya'da kurulan Koç Üniversitesi ise Rumeli Feneri'ndeki kampüslerini kurduktan sonra buralara taşınmışlardır. Devlet Üniversiteleri de bulundukları yerlerde genişleme imkanları olmayışı nedeniyle büyümelerini gerçekleştirebilmek amacıyla daha çok hazine arazilerinin tahsisine yoluna gitmektedirler. (örnek Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa kampüsü) (Şenatalar, 2000)

Tablo 5.2. İstanbul'daki üniversite kampüslerinin yerleri (Şenatalar; 2000; 90)

1	Bahçeşehir Üniversitesi	Bahçeşehir			
2	Bahçeşehir Üniversitesi	Beşiktaş	33	Kadir Has Üniversitesi	Cibali
3	Beykent Üniversitesi	Beylikdüzü	34	Koç Üniversitesi	İstinye
4	Beykent Üniversitesi	Sıraserviler	35	Koç Üniversitesi	Nişantaşı
5	Boğaziçi Üniversitesi	Bebek	36	Kültür Üniversitesi	Şirinevler
6	Boğaziçi Üniversitesi	Kandilli	37	Maltepe Üniversitesi	Maltepe
7	Boğaziçi Üniversitesi	Kilyos	38	Marmara Üniversitesi	Acıbadem
8	Doğuş Üniversitesi	Acıbadem	39	Marmara Üniversitesi	Anadolu Hisarı
9	Fatih Üniversitesi	Hadımköy	40	Marmara Üniversitesi	Bağlarbaşı
10	Galatasaray Üniversitesi	Ortaköy	41	Marmara Üniversitesi	Bahçelievler
11	Haliç Üniversitesi	Fındıkzade	42	Marmara Üniversitesi	Beyazıt
12	İstanbul Bilgi Üniversitesi	Kuştepe	43	Marmara Üniversitesi	Göztepe
13	İstanbul Bilgi Üniversitesi	Dolapdere	44	Marmara Üniversitesi	Harbiye
14	İstanbul Teknik Üniversitesi	Ayazağa	45	Marmara Üniversitesi	Haydarpaşa
15	İstanbul Teknik Üniversitesi	Bakırköy	46	Marmara Üniversitesi	Maltepe
16	İstanbul Teknik Üniversitesi	Gümüşsuyu	47	Marmara Üniversitesi	Nişantaşı
17	İstanbul Teknik Üniversitesi	Maçka	48	Marmara Üniversitesi	Sultanahmet

18	İstanbul Teknik Üniversitesi	Taşkışla	49	Marmara Üniversitesi	Tarabya
19	İstanbul Teknik Üniversitesi	Tuzla	50	M.Sinan Üniversitesi	Beşiktaş
20	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Eminönü	51	M.Sinan Üniversitesi	Fındıklı
21	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Üsküdar	52	M.Sinan Üniversitesi	Gayrettepe
22	İstanbul Üniversitesi	Avclar	53	Okan Üniversitesi	Kadıköy
23	İstanbul Üniversitesi	Beyazıt	54	Sabancı Üniversitesi	Karaköy
24	İstanbul Üniversitesi	Cerrahpaşa	55	Sabancı Üniversitesi	Tuzla
25	İstanbul Üniversitesi	Çağlayan	56	Yeditepe Üniversitesi	Kayışdağı
26	İstanbul Üniversitesi	Çapa	57	Yeditepe Üniversitesi	Göztepe
27	İstanbul Üniversitesi	Sarıyer	58	Y.Teknik Üniversitesi	Ayazağa
28	Işık Üniversitesi	Maslak	59	Y.Teknik Üniversitesi	Beşiktaş
29	Kadir Has Üniversitesi	Gayrettepe	60	Y.Teknik Üniversitesi	Maçka
30	Kadir Has Üniversitesi	Bahçelievler	61	Y.Teknik Üniversitesi	Maslak
31	Kadir Has Üniversitesi	Selimpaşa	62	Y.Teknik Üniversitesi	Mecidiyeköy

Şekil 5.1. İstanbul'daki üniversite kampüslerinin yerleri (Şenatalar; 2000; 90)

5.2. İstanbul Kent Merkezindeki Üniversite Kampüsleri

İstanbul kent merkezinde yer seçmiş olan birçok üniversite bulunmaktadır. İstanbul Teknik Üniversitesinin iki kampüsünün bulunduğu Gümüşsuyu ve Maçka semtleri, yüksek gelir gruplarının yaşadığı konut alanlarıdır. Mimarlık Fakültesinin bulunduğu Taşkışla kampüsü ise otellerle çevrili olan bir bölgede bulunmaktadır.

Bahçeşehir Üniversitesinin Beşiktaş'taki kampüsünün bulunduğu alanda ticari aktiviteler yoğunlaşmıştır. Çevresinde bulunan konut alanları ise iyi durumdaki apartmanlardan oluşmaktadır.

Beykent Üniversitesinin Taksim kampüsü Sıraselviler'de bulunmaktadır. Bu bölge hemen hemen her gelir grubunun yaşadığı, çok çeşitli aktivitelerin bulunduğu bir alandır.

Bilgi Üniversitesi hem Dolapdere, hem de Kuştepe kampüsleri kent merkezleriyle iç içe olan alanlarda kurulmuşlardır. Dolapdere, Beyoğlu'nun merkezinde bulunan bir çöküntü alanıdır. Kuştepe ise, Şişli'de gecekondu'lara tahsis edilmiş olan bir konut alanıdır.

Doğuş Üniversitesi de Acıbadem'de kaliteli konut alanlarının çevrelediği bir alanda kurulmuştur.

Kent merkezinde konumlanan diğer üniversiteler arasında olan Yıldız Teknik Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi barındıkları öğrenci nüfusu nedeniyle çevrelerini büyük ölçüde etkilemektedirler.

İstanbul Ticaret Üniversitesinin Eminönü kampüsü, İstanbul'un merkezinde, tamamen ticaret aktiviteleri ile çevrili bir alanda konumlanmıştır. Fındıkzade'de bulunan Haliç üniversitesi de ticaret alanlarının yoğunlukta olduğu bir alanda bulunmaktadır.

Kuruluşunun ilk yılları çevresindeki tarihi doku içindeki binalarda eğitim-öğretim yapan İstanbul Üniversitesi zaman içinde çeşitli yerleşim yerlerine yayılmıştır. Hem tarihi dokuyla iç içe olan Beyazıt, Laleli, Saraçhane ve Vezneciler kampüsleri, hem de tıp fakültelerinin bulunduğu Cerrahpaşa ve Çapa kampüslerinin, bulundukları çevreye gerek kentsel donatı alanı olmaları, gerekse yakın çevresinde çok sayıda öğrenci yaşıyor olmasından dolayı büyük etkileri vardır.

Kadir Has Üniversitesi Cibali kampüsü Haliç kıyısında yer almaktadır. Birçok projenin uygulama aşamasında olduğu, tarihi dokuya sahip olan bölgedeki üniversite kampüsü problemleri bir konut dokusunun içerisinde bulunmaktadır.

Üniversitelerin çevrelerine olan etkileri çok büyüktür. Fakat en çok etki, kuşkusuz kendini kentten soyutlamış üniversite kampüsleri yerine, kent merkezlerindeki üniversitelerde gözlenmektedir. Konut alanlarında yer alan üniversite kampüsleri ise, hem bölgenin hem de orada yaşayan halkın kalkınması için önemli bir araçtır.

Bu nedenle, üniversitelerin etkilerini inceleyebilmek için, araştırma yeri olarak iki üniversite kampüsü –Bilgi Üniversitesi, Kuştepe kampüsü ve Kadir Has Üniversitesi Cibali kampüsü- seçilmiştir.

Bu iki üniversite kampüsünün seçilmesi birçok nedene dayanmaktadır. Son yıllarda açılmış olan her iki üniversite de kent merkezinin yakın çevresindeki konut alanlarında bulunmaktadır. Bilgi Üniversitesi, Şişli’de, Mecidiyeköy’e yürüme mesafesinde, Cibali ise Tarihi Yarımada, Haliç’in kıyısında yer almaktadırlar. Hem Bilgi Üniversitesinin konumlandığı Kuştepe, hem de Kadir Has Üniversitesinin bulunduğu Cibali, problemlili konut alanlarından oluşmaktadırlar. Kuştepe’nin gecekondulu alanı olmayıp gecekondululara tahsis için oluşturulmuş bir bölge olması, Cibali’nin ise tarihi nitelikte fakat köhnemiş ve terk edilmiş konutlardan oluşması bu iki bölgeyi de özel yapmaktadır. Bunların dışında, Kadir Has Üniversitesinin bulunduğu bina 120 yıllık tarihe sahiptir ve üniversiteye dönüştürülmesi projesi ile ödül almış olan bir yapıdır.

5.3. Kadir Has Üniversitesi Cibali Kampüsü

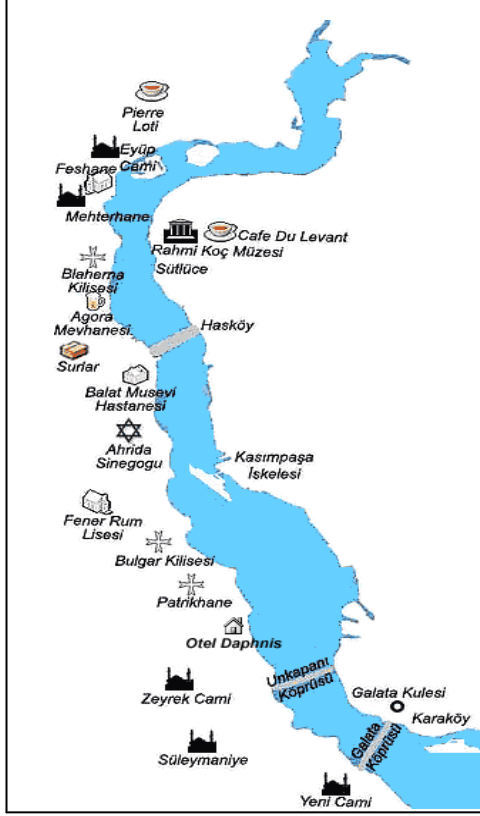
Cibali Bölgesi ile ilgili Genel Bilgiler

Tarihi Yarımada ile Beyoğlu’nu birbirinden ayıran Haliç, tarihi, kültürel ve fiziki yapısıyla İstanbul’un en özel bölgelerinden biridir. Boğaz’ın güneyinden batısına doğru uzanan boynuz şeklindeki yapısından dolayı ilkçağda Khrysokeras yani Altın Boynuz olarak anılan bölge, bugün hala Avrupalılar tarafından "Golden Horn" olarak bilinmektedir. (Berberoğlu, 2004)

Şekil 5.2. Haliç (www.fatih-bld.com.tr)

Haliç kıyılarında birçok medeniyetin ve farklı kültürlerin izlerini görmek mümkündür. Kıyısında en çok Bizans ve Osmanlı izlerinin bulunmasının dışında Rumlar, İspanya'dan gelen Yahudiler, Türkler ve Ermeniler Haliç'i mesken edinmişler dolayısıyla kendi kültürlerini Haliç'e aktarmışlardır. (Berberoğlu, 2004)

Şekil 5.3. Haliç’de bulunan tarihi turistik mekanlar (Berberoğlu, 2004, 78)

Bizans sarayları, surları, mahzenleri, kapıları, Osmanlı'nın köşkleri, kasırları, imarethaneleri ve hamamlarına ek olarak, birçok ulus ve inançtan insanın barındığı tarihi evleri, üç büyük dinin ibadethanelerini Haliç kıyılarında görmek hala mümkündür. Bu değerli alanın zamanla bakımsızlaşması nedeniyle Büyükşehir Belediyesi'nin 1997 yılında başlattığı “Haliç çevre Koruma Projesi” Dünya Metropoller Birliği yarışmasında birincilik ödülünü almıştır. (Berberoğlu, 2004)

Son zamanlarda ise sahil şeridi boyunca uzanan parkları, eğlence ve kültür merkezleri, spor sahaları, kafeteryaları, restoranları ve müzeleriyle Haliç, İstanbul'un yeni kültür-sanat ve eğlence bölgesi olma yolunda ilerlemektedir. (Berberoğlu, 2004)

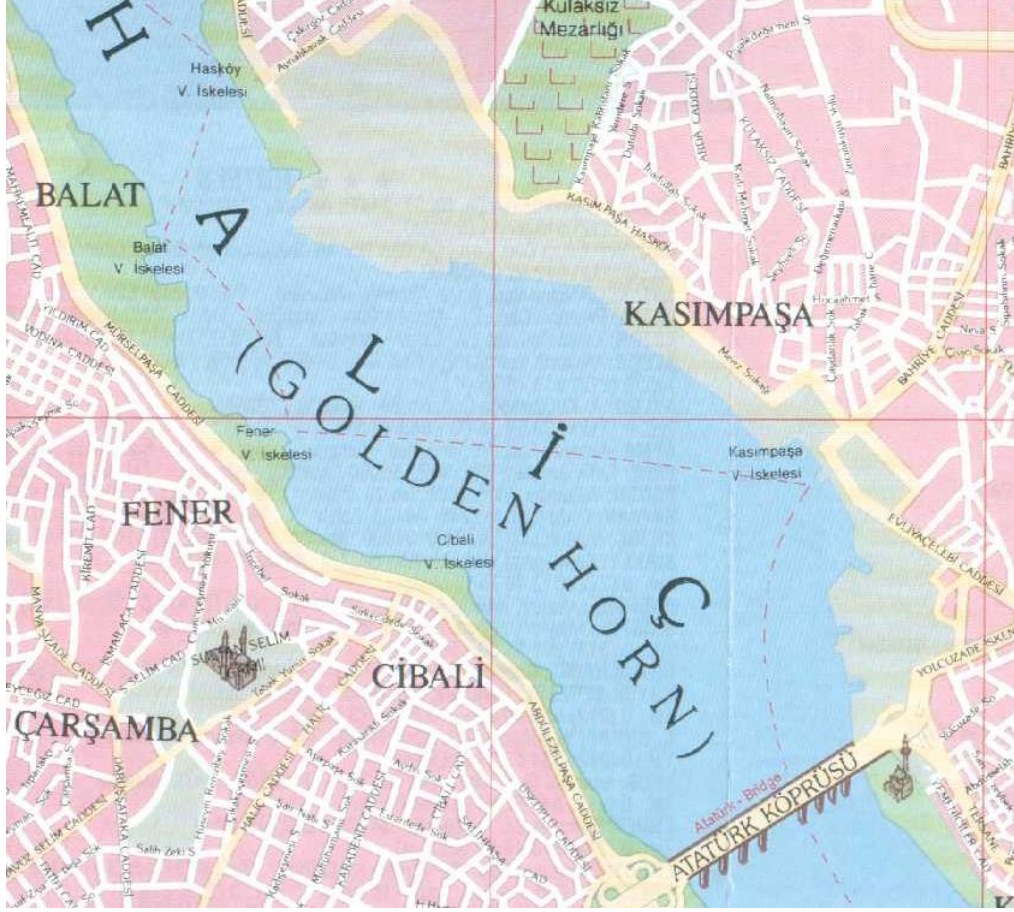
Kadir Has Üniversitesi ise Fatih Belediyesi sınırları içinde, Haliç’e kıyısı olan Cibali adındaki tarihi semtte bulunmaktadır. Bu semt, adını Cebe Ali adındaki bir dervişten almıştır. Cibali adı, kampüsün hemen bitişiğinde yer alan ve İstanbul deniz iskelesini Haliç'e bağlayan kapının da adıdır. (Şen ve diğ., 2005)

Şekil 5.4. Cibali kapısı (Şen ve diğ.; 20054)

Şekil 5.5. Fatih ilçesinin İstanbul'daki yeri (Khas.edu.tr, 2005)

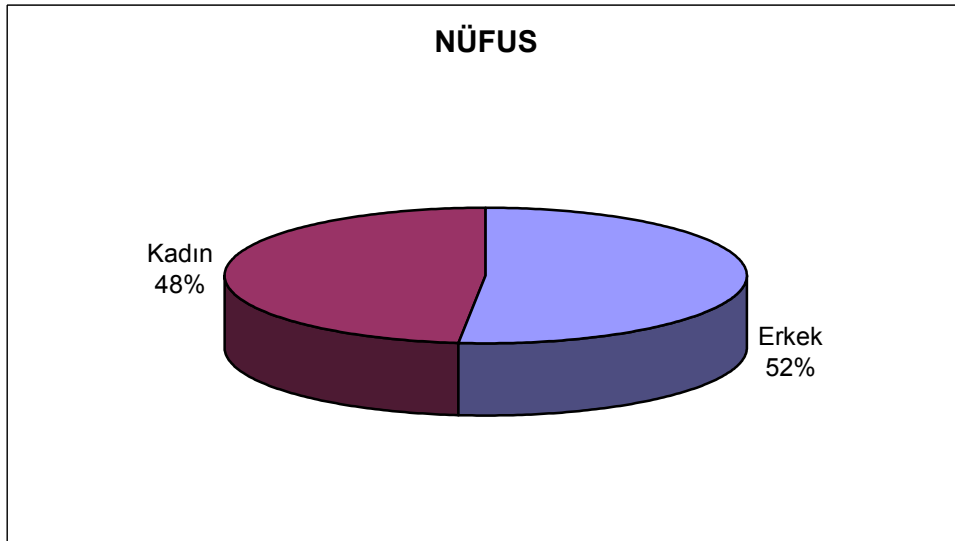
Şekil 5.6. Haliç’de Cibali’nin görünümü

Araştırma alanı, Kadir Has Üniversitesi’nin bulunduğu Haraççı Kara Mehmet Mahallesi ile kuzey batısındaki Küçük Mustafa Paşa Mahallesidir. Her iki mahallenin de, özellikle Haraççı Kara Mehmet Mahallesinin az nüfusa sahip olmaları, iki mahallenin tamamen iç içe geçmiş olmaları ve Haraççı Kara Mehmet Mahallesi muhtarlık ofisinin bile diğer mahallede bulunması nedenlerinden dolayı, bu iki mahalle birlikte incelenmiştir ve bütün veriler iki mahallenin toplamı olarak verilmiştir. Mahallede yaşayanların nüfus, eğitim durumu, medeni hal, ev sahipliliği ve çalışılan iş ile ilgili bilgiler ilgili muhtarlıklardan temin edilmiştir.

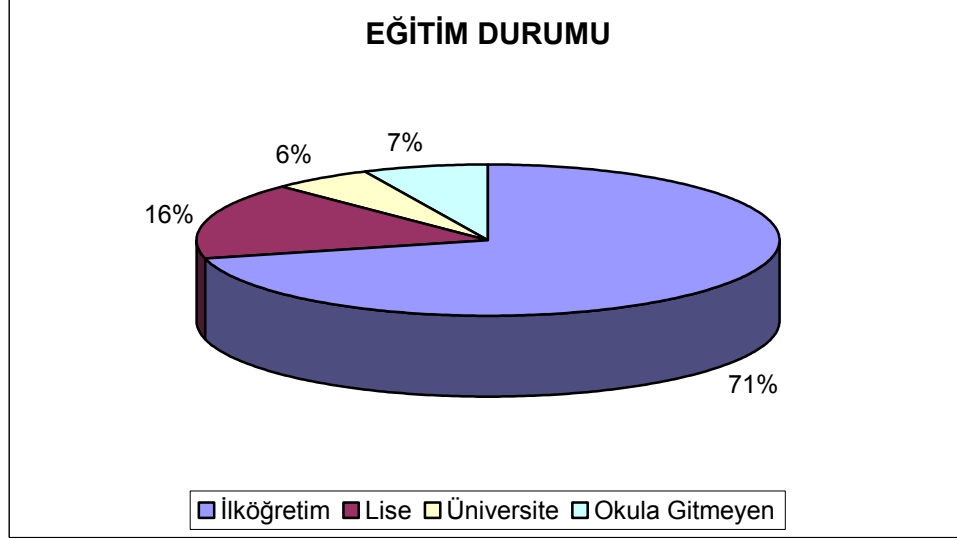
Şekil 5.7. Haraççı Kara Mehmet ve Küçükmustafa Paşa Mahallelerinin sınırları (www.ibb.gov)

Toplam nüfusu 6481 kişi olan alanda, 1069 kişi Haraççı Kara Mehmet Mahallesinde, 5392 kişi ise Küçük Mustafa Paşa Mahallesinde yaşamaktadır. Araştırma alanında yaşayanların %52'si erkek, %48'i kadınlardan oluşmaktadır.

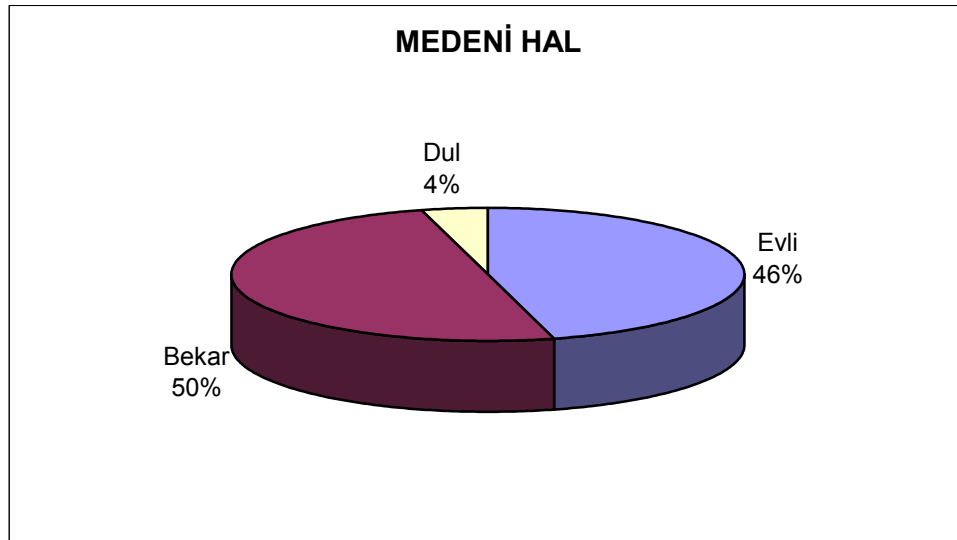
Şekil 5.8. Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahalleleri nüfus dağılımı

Eğitim durumuna göre, bölgede yaşayanlar içinde İlköğretim okulu mezunları %71'lik oranla en büyük paya sahiptir. Bunu sırasıyla lise mezunları, hiçbir okula gitmemiş olanlar ve üniversite mezunları izlemektedir.

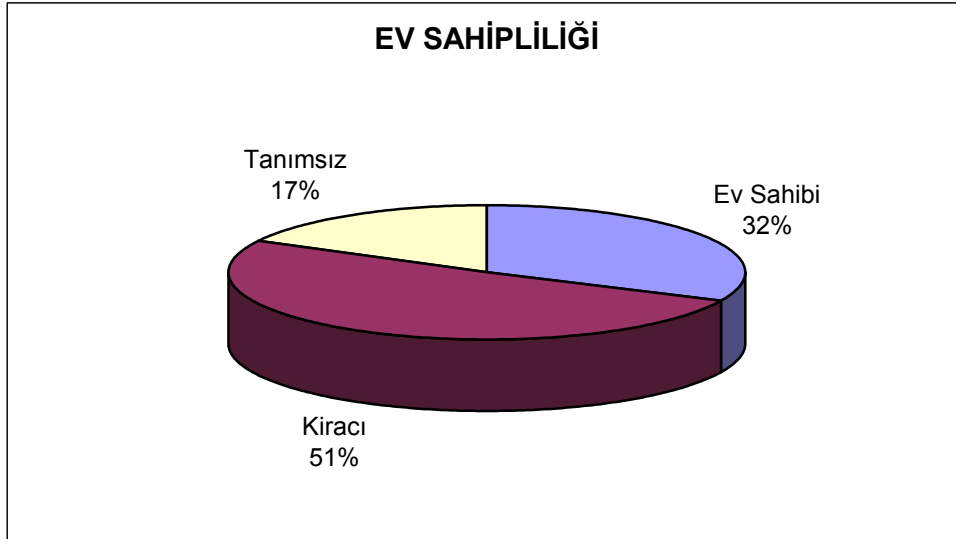

Şekil 5.9. Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahalleleri eğitim durumu

Evli ve bekarların oranlarının birbirine yakın olduğu araştırma alanındaki mülkiyet sahipliğine bakıldığında, kiracılar %51'lik oranla en büyük paya sahiptir.

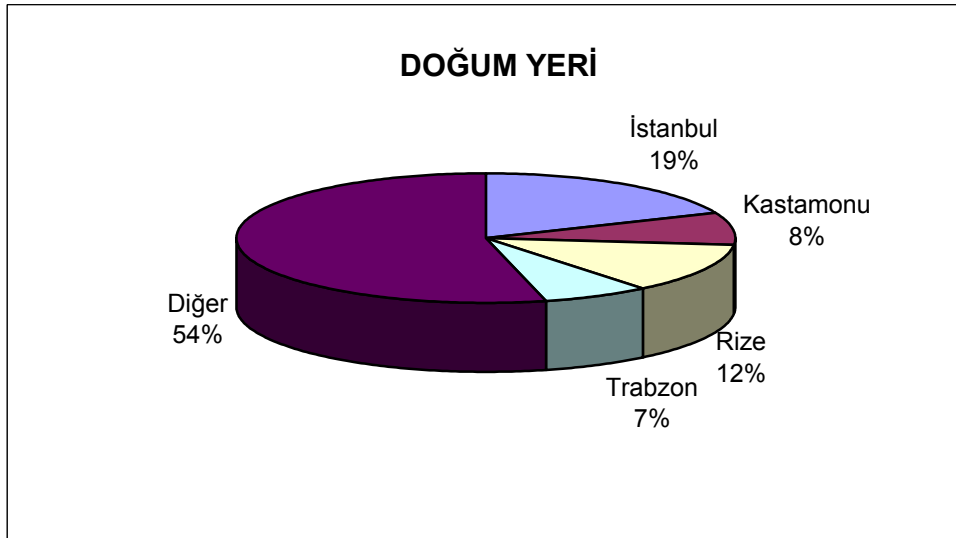

Şekil 5.10. Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahallelerindeki medeni hal

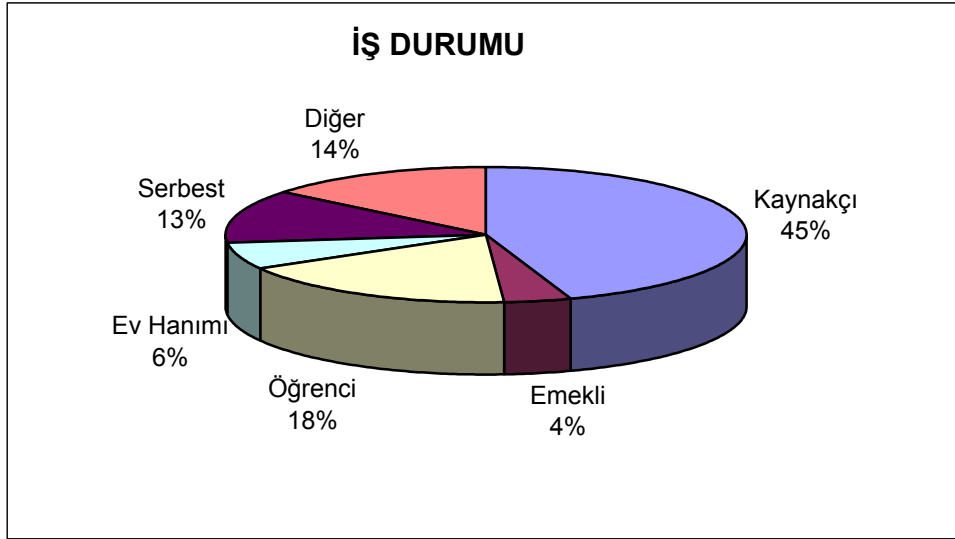
Şekil 5.11. Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahalleleri ev sahipliliği dağılımı .

Bölgede yaşayanların 1207'si İstanbul doğumludur. İstanbul'dan sonra, sırasıyla 808 kişiyle Rize, 519 kişiyle Kastamonu ve 453 kişiyle Trabzon illeri gelmektedir.

Şekil 5.12. Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahallelerinde yaşayanların doğum yerleri.

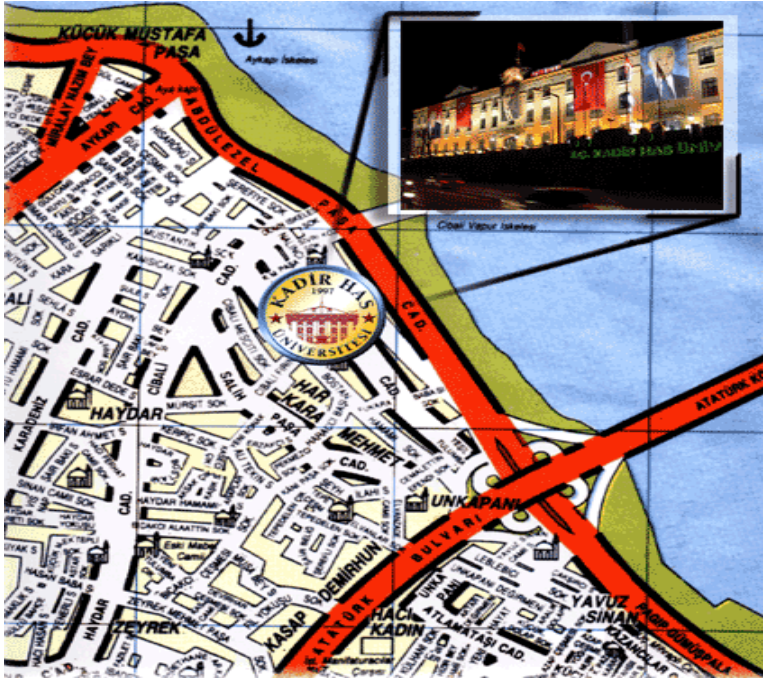
Meslek gruplarına bakıldığında, 2692 kişi ve %45'lik oranla kaynakçılar çoğunluktadır. Kaynakçılardan sonra, 1072 kişiyle öğrenciler, 769 kişiyle serbest çalışanlar, 386 kişiyle ev hanımları ve 252 kişiyle emekliler gelmektedir.

Şekil 5.13. Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahallelerindeki nüfusun, nüfusun işe göre dağılımı

Kadir Has Üniversitesi Cibali Kampüsü

Tarihi çok gerilere uzanan bir yerleşim yeri olan Haliç'te son yıllarda birçok proje üretilmiş, yeni yerleşim alanları ortaya çıkmış, müzeler açılmış ve eski bir sigara fabrikası restore edilerek üniversite binası haline getirilmiştir. Binanın konumlandığı yerde sırasıyla önce Bizans sarnıcı, üzerinde Osmanlı hamamı, tütün fabrikası, şu an ise üniversite bulunmaktadır. (www.yapitr.com)

Şekil 5.14. Kadir Has Üniversitesi Cibali Kampüsünün konumu (www.khas.edu.tr)

Bugün Kadir has Üniversitesi Cibali merkez kampüsünün konumlandığı binanın tarihi, 120 yıl öncesine dayanmaktadır. Bina, Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası olarak 1884 yılında Sultan II. Abdülhamit döneminde, Reji şirketinin binası olarak inşa edilmiştir. Tütün tekeli 1923 yılına kadar Reji Şirketi'nin olmuş, 1924 yılında ise, Cumhuriyet Hükümetine devredilmiştir. 10385 m2 arsa ve 40000m2 kapalı kullanım alanına sahip olan fabrika, 1940'lı yıllara kadar her tür sigaranın üretildiği tek kuruluş olmuştur. (Alper, 2003)

Şekil 5.15. Cibali Tütün Fabrikasının Haliç'ten görünümü. (Cibali Merkez kampüsü, 2003)

Dönem dönem 1500'ü aşan kadın ve 662'si erkek çalışanı ile erken endüstri dönemi kültür mirasımızın önemli yapılarından biri olan, Cibali, Fener ve Balat civarında oturan halkın özellikle kadın işgücünün, çalışma yaşamına girmesine öncülük eden fabrikanın imalathanesi, hastanesi, eczanesi, çocuk yuvası, bakkaliyesi, okulu, itfaiyesi, spor birimleri ve güvenliği bulunmaktadır. 1884 yılında yaptırılmış olan bina, uzun yıllar hizmet ettikten sonra işlevini tamamlamış ve kaderine terk edilerek harabe halini almıştır. (Doğruel ve Doğruel, 2000)

Şekil 5.16. Cibali Tütün Fabrikasında kadın işçiler (Cibali Merkez Kampüsü; 2003)

Ülkemizde son yıllarda bazı kamu kurum ve kuruluşlarının özelleştirilmesi sürecine girilmiş, kamu mülkiyetindeki bazı birimler özelleştirilmiştir. İşlevini yitiren bir çok yapı da “yap-işlet-devret” yöntemi ile yeniden işlevlendirilmiştir. Mülkiyeti kamuda olan ve korunması gerekli kültür varlığı niteliğindeki bazı yapılar ise; “Restore et-İşlet-Devret” modeli ile özel sektöre kiralanmış, restorasyon süreci sonrası yeni işlevleri ile yaşama katılmışlardır. (Cibali Merkez Kampüsü, 2003)

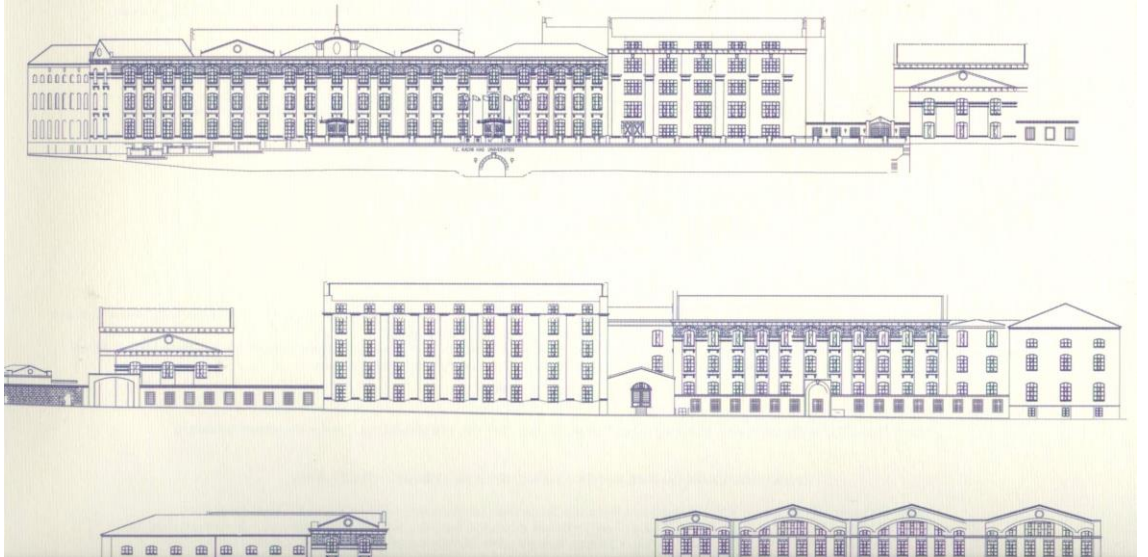
Korunması gerekli bir kültür varlığını geleceğe aktarırken, en az müdahaleyle özgün biçim ve işlevini devam ettirebilmek çok önemlidir. Ancak, zamanla değişen koşullar ile toplumsal ve ekonomik ilişkiler, mevcut kent mekanları ile onu oluşturan yapıların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada, tarihsel yapı ya da çevreyi koruma ilkelerinin, yaşamın güncel koşullarıyla entegrasyonunu, dikkatli bir biçimde ele alarak bir değerlendirme yapma gereği ortaya çıkmaktadır.

Cibali tütün ve sigara fabrikasının üniversite olarak hizmet vermesi hem kamu yararı, hem İstanbul’un genel koruma planlaması, hem de kompleksin yapı ölçeğinde korunması açısından doğru görülmüştür. Tarihi yarımada’da tahribatı artıran sınai işlevlerin yerine toplumsal, kültürel ya da turizm içerikli işlevlerin yer almaya başlaması çok önemlidir. (Alper, 2003)

Değişen teknoloji sonucu üretimin Maltepe fabrikasında yoğunlaşması nedeniyle, 1995 yılında boşaltılan fabrika binası, Maliye Bakanlığının 75044 sayı ve 15.12.1997 tarihli kararı ile eğitim amaçlı kullanılmak üzere 29 yıllığına Kadir Has Üniversitesi’ne verilmiştir. Binanın restorasyonunu Y.Mimar Dr. Mehmet Alper üstlenmiş ve 03.07.2000 tarihinde özgün olmayan eklerin sökülmesi, temizlik ve restorasyon süreci başlamıştır. (Alper, 2003)

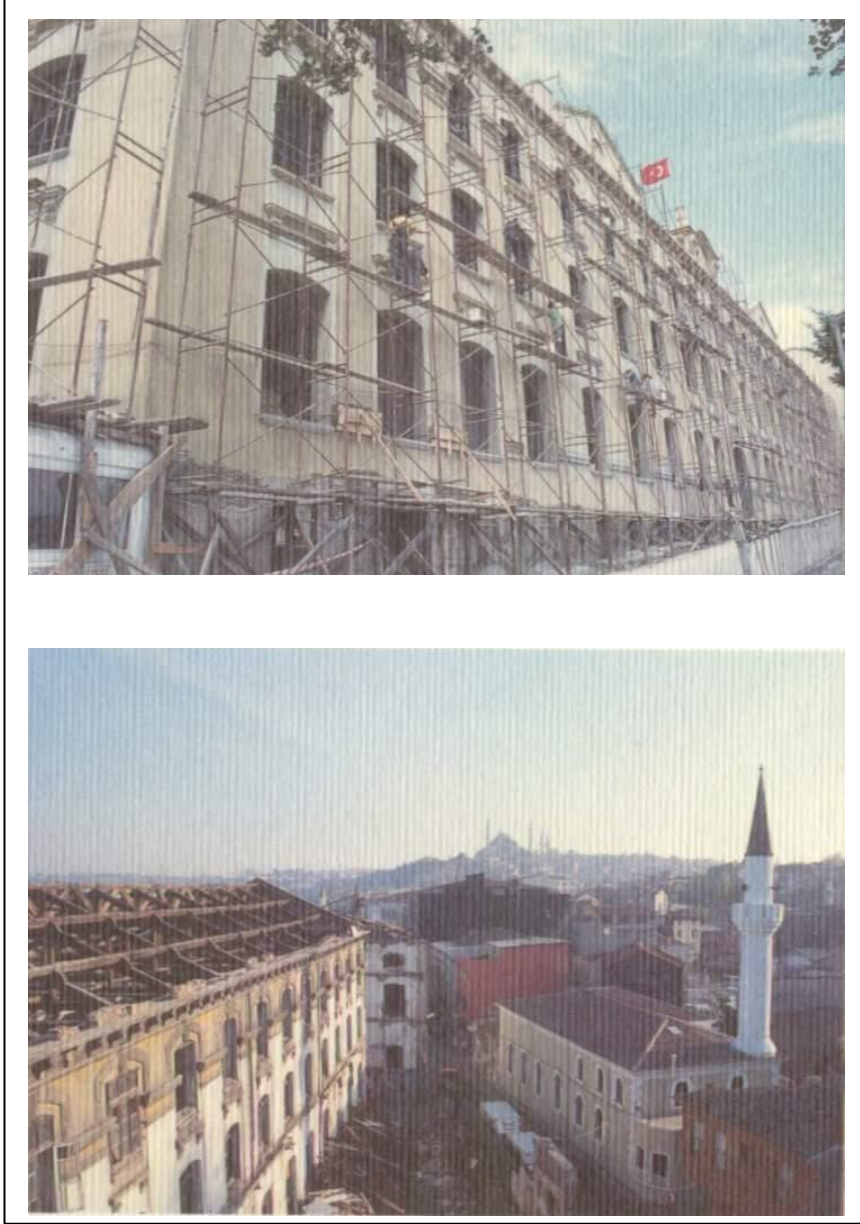

Şekil 5.17. Cibali Tütün Fabrikasından Kadir Has Üniversitesine dönüşüm (Cibali Merkez Kampüsü, 2003)

Şekil 5.18. Üniversite binasının restorasyon projesi çizimlerinden bir örnek. (Cibali Merkez Kampüsü, 2003)

Bir yandan yapının ana karakteri bozulmadan, koruma politikalarına uygun bir anlayışla restorasyonu gerçekleştirilmiş, diğer yandan mekanların özgünlüğü yitirilmeden eğitim gereklerine göre düzenlemesi gözetilmiştir. Yapı, 30.01.2002 tarihinde, “T.C. Kadir Has Üniversitesi Cibali Merkez Kampüsü” olarak hizmete hazır hale getirilmiştir. (Cibali Merkez Kampüsü, 2003)

Şekil 5.19. Restorasyon sürecinde üniversite binasından görünümeler. (Cibali Merkez Kampüsü, 2003)

2003 yılı Avrupa Birliği Europa Nostra ödülü, “Mimarlık Mirası” kategorisinde, İstanbul’da Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasını Kadir Has Üniversitesi merkez kampüsüne dönüştüren projeye verilmiştir. Jüri raporunda, eski fabrika kompleksinin özel bir üniversitenin kampüsü haline dönüştürülmesinin, bulunduğu tarihi çevrenin

yeniden canlandırılması açısından önem taşıdığı belirtilmiştir.
(www.mimarlarodası.org.tr)

Şekil 5.20. Kadir Has Üniversitesi'nin Haliç'e bakan cephesi (Cibali Merkez Kampüsü, 2003)

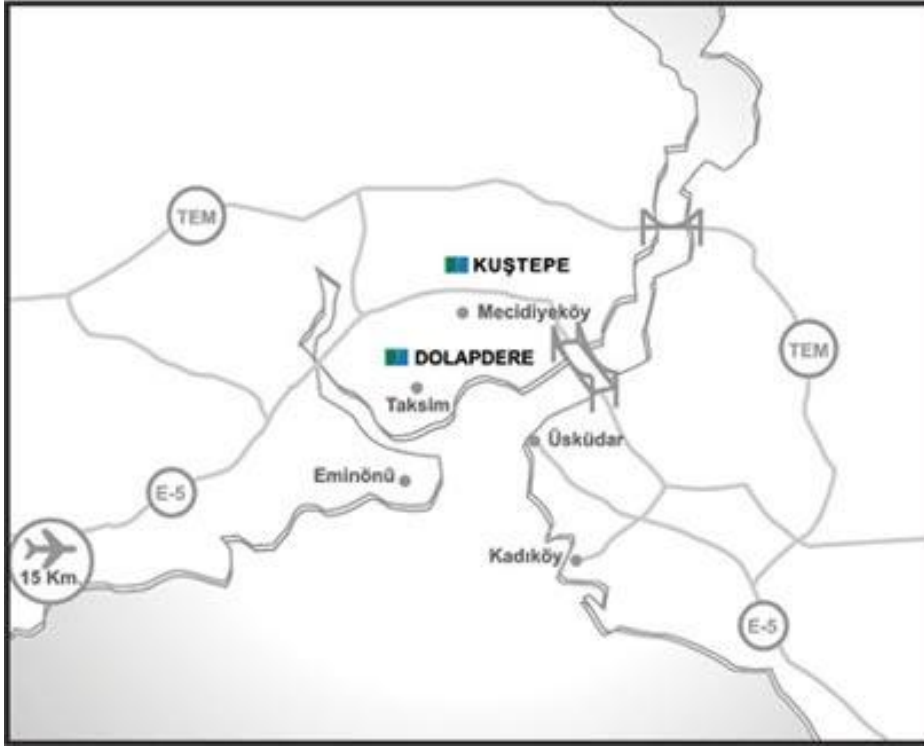
Kendi tarihine “reji binası” olarak başlayan ve endüstri tarihimiz için, önemli bir hafıza belgesi olan Tekel müzesinin hayat bulduğu yapı, genç cumhuriyete “cibali tütün ve sigara fabrikası olarak hizmet verir. Bugün ise, tarihsel kimliği ve mimari özellikleri korunarak, ayakta durmaya devam etmektedir. (Cibali Merkez Kampüsü, 2003)

Kadir Has Üniversitesi binası, tarihi bir yapının korunması ve yeni bir işlevle topluma kazandırılmasına ek olarak, Haliç'e önemli bir kültür ve eğitim merkezi kazandırmaktadır. Yapılan bu değişim, söz konusu yapıya, tarihsel görevini yenileyerek sürdürme şansı verildiği anlamına da gelmektedir.

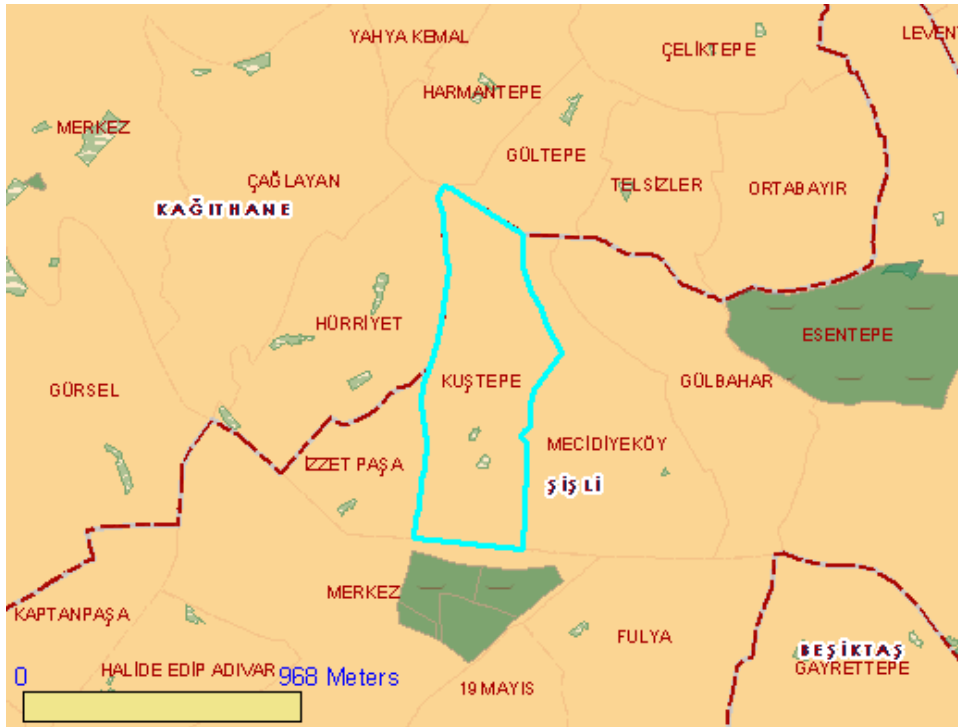
5.4. Bilgi Üniversitesi Kuştepe Kampüsü

Kuştepe Mahallesi ile İlgili Genel Bilgiler

Şişli ilçesine bağlı olan Kuştepe, gecekonduları yıkılanlara belediye tarafından arsa tahsis edilmesini öngören 1953 tarihli 6188 sayılı “Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Binalar Hakkında kanun” ile kurulan ilk sosyal mesken bölgesidir. (Kazgan ve Diğerleri, 1999)

Şekil 5.21. İstanbul ili içinde Kuştepe Mahallesi'nin konumu (www.ibun.edu.tr)

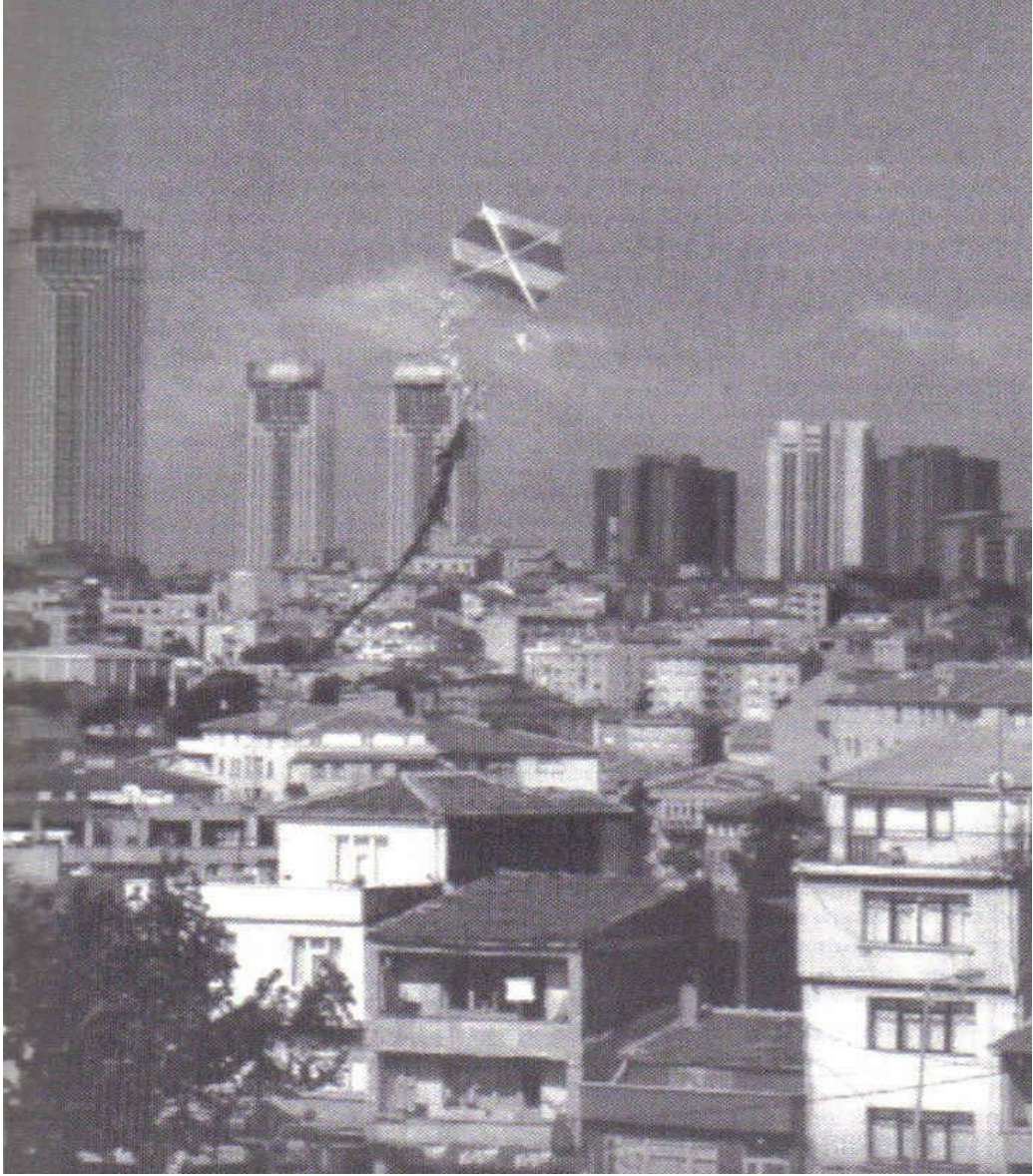
Şekil 5.22. Kuştepe Mahallesi'nin sınırları

İstanbul'da doğan ikinci ve üçüncü kuşağı barındıran Kuştepe, gecekondu alanı olarak kurulmamıştır. 1950'lerden önce neredeyse hiç yerleşim olmayan bölgeyi, 8 eylül 1954 tarihinde Zincirlikuyu-Esentepe, 21 Haziran 1955 tarihinde Bulgar hastanesi arkası, Vefa ve Sultanahmet civarlarından getirilen gecekondu halk oluşturmuştur. (Kazgan ve diğ., 1999)

16281 nüfuslu küçük bir yerleşim alanı olan Kuştepe'nin tarihçesi kendi içinde bir çeşit “toplumsal mücadele”yi içermektedir. Mücadele'yi, 1950'lerde sivil toplum örgütü kavramı toplumda yerleşmeden önce, Kuştepe'de yaşayacak olanların örgütlediği dernekler yürütmüştür. Diğer varoşlardan farklı olarak, ayaklanmak, yakıp yıkmak yerine, dikkat çekmek için güzellik yarışmaları ve mitingler düzenlenmiştir. Yerleşmenin çadırlar, barakalar biçiminde olduğu bölgenin altyapısı bugün büyük ölçüde tamamlanmıştır. Mecidiyeköy'e yakın yerlerde üst-orta ve orta gelir düzeyindeki ailelerin yaşadığı tipte meskenlerin çoğunluğu oluşturduğu yerleşme, yan sokaklara ve aşağılara doğru gidildikçe varoş görünümü kazanmakta, en aşağı taraflarda ise gecekonduya dönüştüğü görülmektedir. (Kazgan ve diğ., 1999)

Kuştepe'nin “en küçük yerel idari birim” anlamında bir mahalledir. Fakat, “toplumsal dayanışma birimi” anlamında bir mahalle olamadığı görülmektedir. Alanda, sokaklar, farklı bölge ve kültür kökeninden gelenler arasında paylaşılmakta, bunların karışık olarak yaşadığı sokak sayısının çok az olduğu görülmektedir. Hemşeri dayanışması ise, ancak aynı bilge ve kültür kökeninden gelenlerde görülmektedir. (Kazgan, 2002)

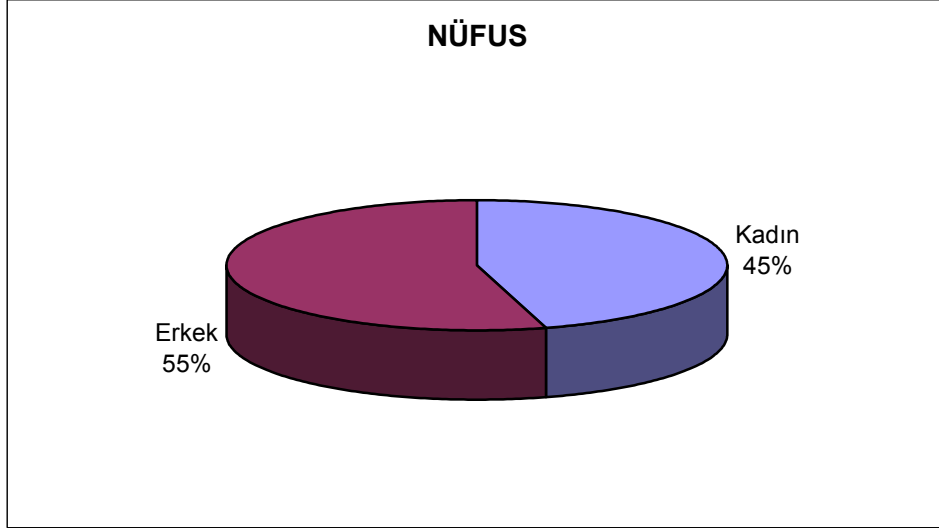
İki ilköğretim okulu, bir lisesi, gıda maddesi pazarlayan dükkanları, eczaneleri, kuyumcu dükkanları, cafeleri ile küçük bir Anadolu kasabasını andırmaktadır. (Kazgan ve diğ., 1999)

Şekil 5.23. Kuştepe’den görünüm. (Kazgan ve diğ.;1999, 9)

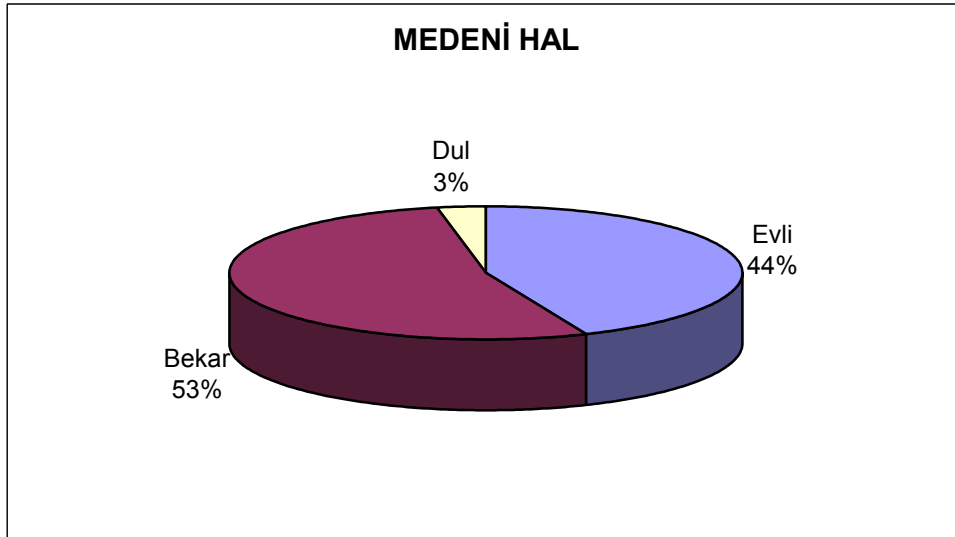
Nüfus, medeni hal, doğum yerleri ile ilgili Kuştepe Muhtarlığı'ndan edinilen bilgilere göre;

Nüfusu 16281 kişi olan Kuştepe Mahallesi, 7396 kadın, 8885 erkek yaşamaktadır.

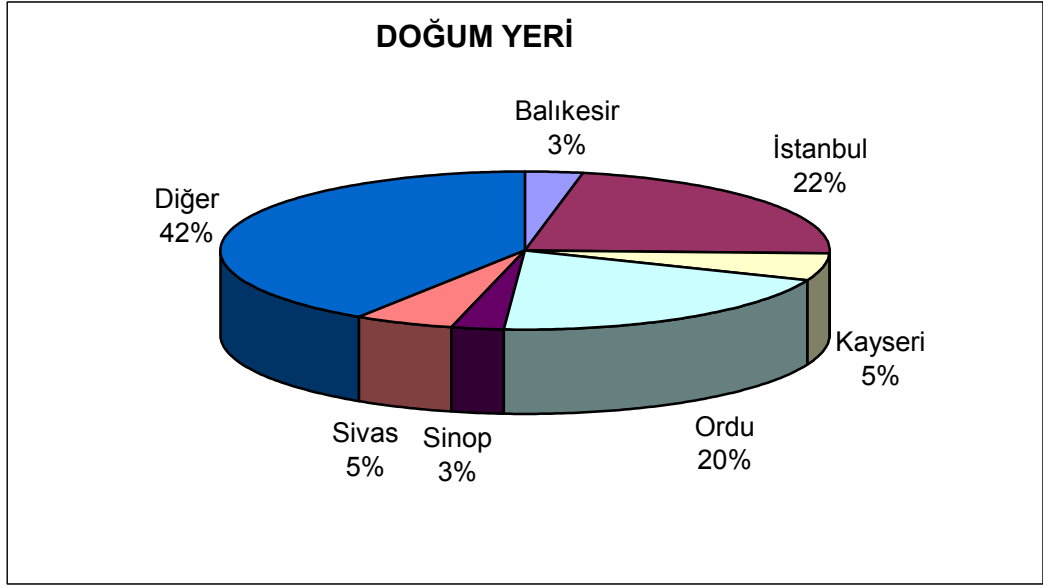
Şekil 5.24. Kuştepe Mahallesi nüfus dağılımı.

Mahallede yaşayanların 7084'ü evli, 8709'u bekar, 488'i duldur.

Şekil 5.25. Kuştepe Mahallesi medeni hal.

Kuştepe'de yaşayan 3229 kişi, İstanbul doğumludur. Bu, toplam nüfusun %22'sini oluşturmaktadır. İstanbul ilinden sonra sırasıyla, 2871 kişiyle Ordu, 784 kişiyle Kayseri, 736 kişiyle Sivas, 437 kişiyle Balıkesir ve 433 kişiyle Sinop illeri gelmektedir.

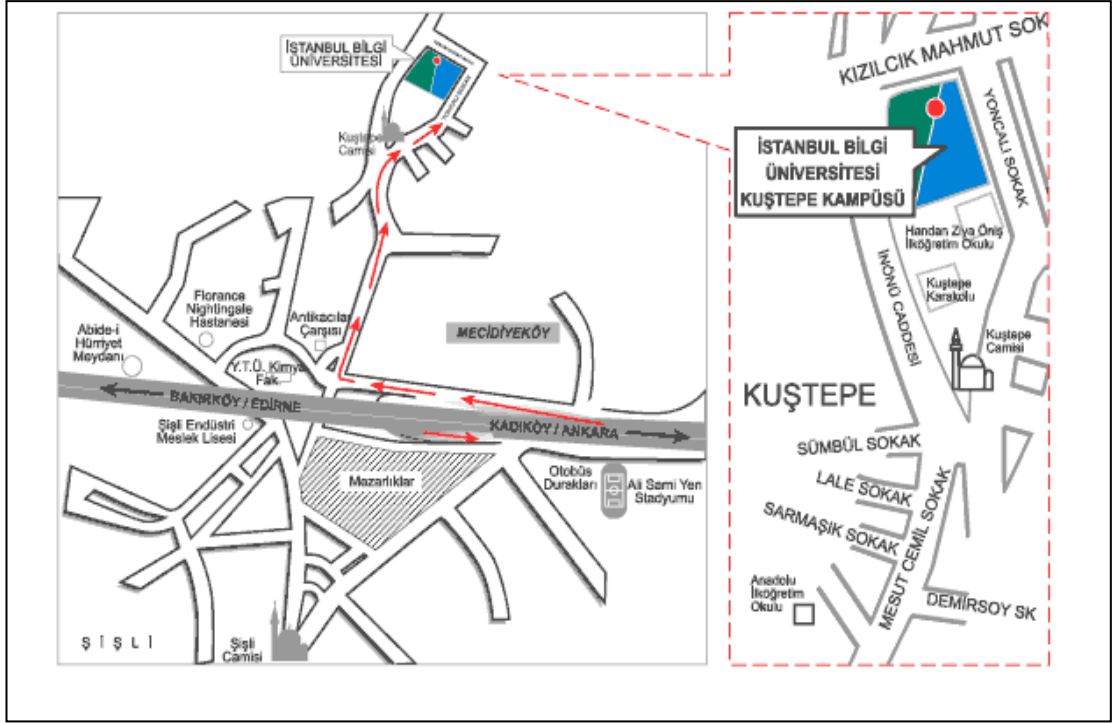

Şekil 5.26. Kuştepe’de yaşayanların doğum yerleri.

Bilgi Üniversitesi Kuştepe Kampüsü

Kuştepe, kısaca 1950’lerde gecekonduları yıkılan “yeni” İstanbulluların, daha iyi şartlarda yaşama umuduyla yerleştikleri bir bölgedir. Buradaki Bilgi Üniversitesi, 1997 yılında Bilgi Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından kurulmuştur. Şişli Belediyesi’nce Kültür Merkezi olarak temeli atılan İnönü Caddesi’ndeki karkas yapı üniversitenin Kuştepe kampüsü haline gelmiştir. (Kazgan ve diğ., 1999)

“Misyon” olarak sadece öğrencilerin eğitiminin ve akademik başarının yeterli olmayacağı kurucular tarafından benimsenmiş ve “misyon” un diğer boyutunun Kuştepe gençlerine kendilerini geliştirmeleri için çeşitli hizmetlerin sunulması olduğu kabul edilmiştir. Devamında da benzer eğitim hizmetlerinin Kuştepe’de yaşayan herkese yayılması hedeflenmiştir. Böylece üniversite, bir yandan Kuştepe halkıyla yakın bir iletişim kurarken, diğer yandan yörenin toplumsal kalkınmasına da katkıda bulunabilecekti. (Kazgan ve diğ., 1999)

Şekil 5.27. Kuştepe'ye ulaşım (www.ibun.edu.tr)

Şekil 5.28. Kuştepe'den görünüm. (Kazgan ve diğ.; 1999; 137)

Benimsediği misyon doğrultusunda Bilgi Üniversitesi'nde özellikle sosyal yapıyı değiştirici/geliştirici nitelikte birçok aktiviteler düzenlenmektedir. Bunlardan bazıları; Araştırma Merkezince lise mezunlarına ücretsiz sunulan İngilizce, Bilgisayar, Muhasebe, Pazarlama kursları ve sertifika programlarıdır. Bu kurslara ve programlara gösterilen yoğun ilgi, bölgedeki eğitim talebinin yüksekliğini işaret etmektedir. (Kazgan ve diğ., 1999)

Ayrıca, yeni kurslar başlatabilmek için neler yapılabileceği ve halkın talepleri ile ilgili araştırmalar yapılmış, bu araştırmaların sonucunda eğitim düzeyiyle bağlantılı olarak isteklerin birbirlerinden farklı olduğu saptanmıştır. (Kazgan ve diğ., 1999)

Tablo 5.3. Kuştepelilerin üniversiteden talep ettiği hizmetler. (Kazgan ve diğ; 1999; 68)

Tercih Edilen Hizmetler	%
Anne Babalara Çocuk Eğitimi	24.8
Ev Kadınlarına Okuma Yazma	24.5
İlkokulda İngilizce	18.0
Bilgisayar	10.6
Üniversite Giriş Sınavı Kursları	10.3
Meslek Lisesine Giriş Sınavı Kursları	7.1
Süper Liseye Giriş Sınavı Kursları	4.7
TOPLAM	100.0

Kuştepe'de bir spor klübü dışında gençlere yönelik dershaneler, kurslar ya da sinema, tiyatro gibi sosyal, kültürel ve eğitim aktivitelerini barındıran bir yer bulunmamaktadır. Bilgi Üniversitesi ile birlikte, kültür, sanat ve spor faaliyetlerinin yanında, ücretsiz kurslar yapılmakta, başarılı olanlara sertifika verilmekte, böylece gençlerin iş olanaklarının artırılmasına ve iş yerinde yükselme olanaklarına kavuşmaları için çabalanmaktadır. (Kazgan, 2002)

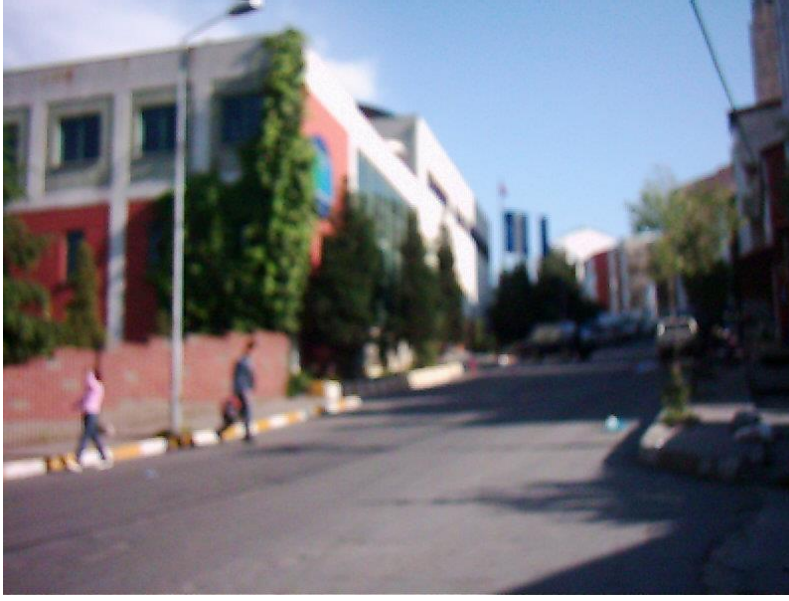
Üniversite öğrencileri tarafından gerçekleştirilen sosyal sorumluluk projeleriyle ise, sorunlara kalıcı çözümler getirmek hedeflenmiştir. “Kuştepeliyiz & Dolapdereliyiz” başlığı adı altında birçok sosyal sorumluluk projesi gerçekleştirilmiştir. Bu projeler ve içerikleri aşağıdaki gibidir: (www.sokakta.com)

Tablo 5.4. Üniversite tarafından düzenlenen projeler (www.sokakta.com)

• El Emeğini Değerlendirme Proje Grubu	Ev hanımlarına gelir getirici iş imkanları yaratacak olan “Kuştepe Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Kooperatifi”ni, Kuştepeli kadınlarla birlikte kurdu.
• Sergi Proje Grubu	“Kuştepe’nin Ritmi” adlı bir dizi etkinlik ile Kuştepe halkı tarafından çekilen fotoğraflar, Kuştepe’li ilköğretim öğrencilerinin resimleri, semtteki çeşitli müzik etkinlikleri eşliğinde Bilgi Üniversitesi Kuştepe Kampusünde ve Kuştepe’deki çeşitli işyerlerinde sergilendi.
• Spor Proje Grubu	Kuştepe spor okulu öğrencileri profesyonel sporcularla tanıştı ve onlarla birlikte spor yaptı. Daha önce tavla turnuvasından elde edilen gelirle Kuştepe Handan Ziya Öniş İlköğretim Okulu’nun Beden Eğitimi ve Spor Kulübüne spor ekipmanı desteği sağlandı. Grubun Kuştepe’de Spor Kulübünün toprak sahasına tribün kazandırma çabaları devam etmektedir.
• İlköğretim Proje Grubu	Kuştepe Abdurrahman Köksaloğlu İlköğretim Okulu’na bir konferans salonu kazandırmak için çalıştı. Aynı zamanda Dolapdere Hüviyet Bekir İlköğretim Okulu’nun baştan aşağı boyanmasını ve genel temizliğini üstlenen proje grubu, Şişli ve Beyoğlu belediyelerinin de desteğiyle 2004-2005 öğretim yılı başında faaliyetlerini tamamladı.

• Toplum Merkezi Proje Grubu	Dolapdere halkının, özellikle de çocuk ve gençlerin zamanlarını değerlendirebilecekleri, bilgisayar, müzik, kütüphane gibi olanaklardan faydalanabilecekleri bir merkez oluşturmak için Beyoğlu Belediyesi ile görüştü. Kuştepe ve Dolapdere halkının kültürel özelliklerini inceleyen Kültürel Miras Proje Grubu, bu semtlerde yaşayanlarla yaptıkları birebir görüşmeleri ve yazılı kaynaklardan derledikleri bilgileri kayıt altına almaya devam ediyor. Grubun hedefi, Kuştepe ve Dolapdere'nin kültürel miras birikimini kayıt altına alacak, sürekli gelişen ve zenginleşen bir veri tabanının temelini atmaktır.
• Kuştepe'yi Güzelleştirme Proje Grubu	Kuştepe İnönü Caddesi'ndeki tüm binaların dış cephe boyalarının yapılması ve caddenin yeşillendirilmesi için, Şişli Belediyesi'nin desteği ile çalışmalarına devam ediyor. Proje Grubu'nun çalışmalarına, İnönü Caddesi'nde yaşayanların temsilcilerinden oluşan bir sokak komitesi de destek oluyor.
• Basın ve Tanıtım Grubu	Proje gruplarının faaliyetlerinin basına kamuoyuna ve diğer hedef gruplara tanıtılması.

Değişimler çeşitli davranış şekillerini de kapsamaktadır. Okulun çevresinde oturanların sokağa pijama, terlikleriyle çıkmamaları, kıyafetlerine daha fazla önem göstermeleri, üniversite çevresinde çamaşırlarını dışarıya asmamaları, halı yıkamamaları bu değişimlerin göstergesi olan örneklerdendir. Bütün bunlar, Kuştepe'nin farklı bir kimliğe büründüğünü, değişmek ve gelişmek isteyen bir yapının varlığını ortaya koymaktadır. Bu yüzden, Kuştepe diğer varoşlardan, yaptığı çalışmalarla Bilgi Üniversitesi de diğer üniversitelerden bu bağlamda ayrılmaktadır. (Kazgan ve diğ, 1999)

Şekil 5.29. Bilgi Üniversitesi'nden görünüm

6. KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ VE BİLGİ ÜNİVERSİTESİ KAMPÜSLERİNİN SOSYAL VE FİZİKSEL ÇEVREYE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1. Fiziksel Veriler

Bilgi Üniversitesinin kurulmasıyla Kuştepe'de gözlenen gelişmeler dikkat çekici niteliktedir. Yaşayanların bile fakir, gelişmemiş bir mahalle olarak tanımladığı Kuştepe'ye üniversitenin gelmesi ile çok katlı bina inşaatında artış, gıda maddesi pazarlayan dükkanlarda ve büfelerde yenilenme, yeni ve şık görünümlü cafeler gözlenmektedir. Bölgeye karlı iş fırsatları gelmeye başlamıştır. Ayrıca ek toprak ve bina talebi ortaya çıkmış ve inşaatçıların bölgeye ilgisi artmaya başlamıştır. Üniversite Kuştepe'ye yerleştikten sadece 2 yıl sonra, arazi fiyatları yaklaşık olarak 4 katına çıkmıştır. (Kazgan ve diğ, 1999)

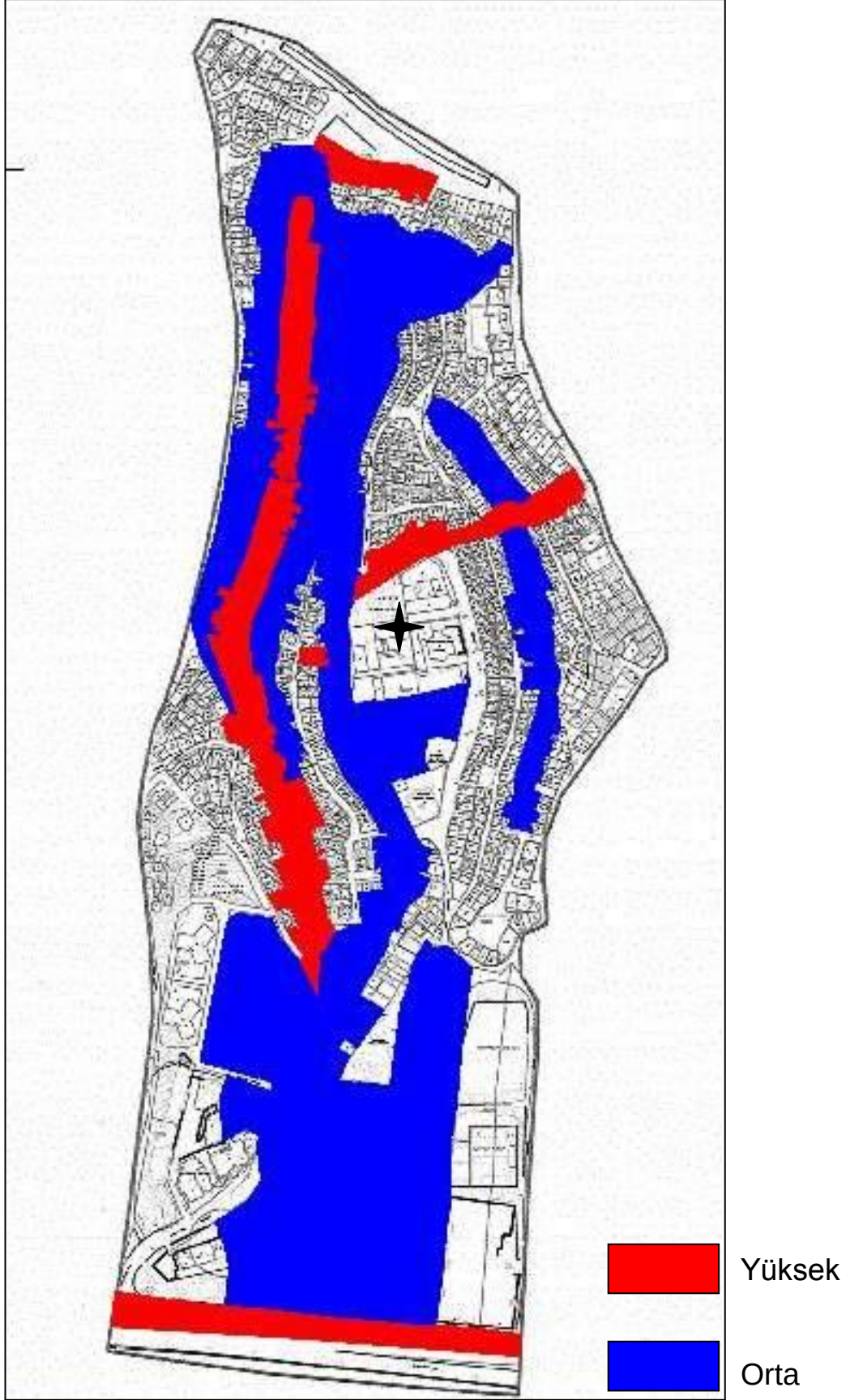
Üniversitelerin, çevrelerindeki alanların değerinin artıp artmadığını inceleyebilmek için, 3 farklı yıl içindeki arazi değerleri alınarak, karşılaştırma yoluna gidilmiştir. 1994, 1998 ve 2002 yıllarına ait değerlerin artış oranları incelenmiştir. (Ek A, Ek B ve Ek C)

Kuştepe mahallesi için, bu 3 farklı yıl çok büyük önem taşımaktadır. 1994 ile 1998 yıllarını karşılaştırmak, üniversitenin 1997 yılında açılmasından önce ve açıldığı yıl, çevresinde bir hareketlilik yaratıp yaratmadığını anlamaya yardımcı olabilir. 1998 ile 2002 yılları arasındaki değerlerin karşılaştırılması ise, bölgeye üniversite gelmesinin arazilerde nasıl bir değer değişimi olup olmadığını gösterebilir.

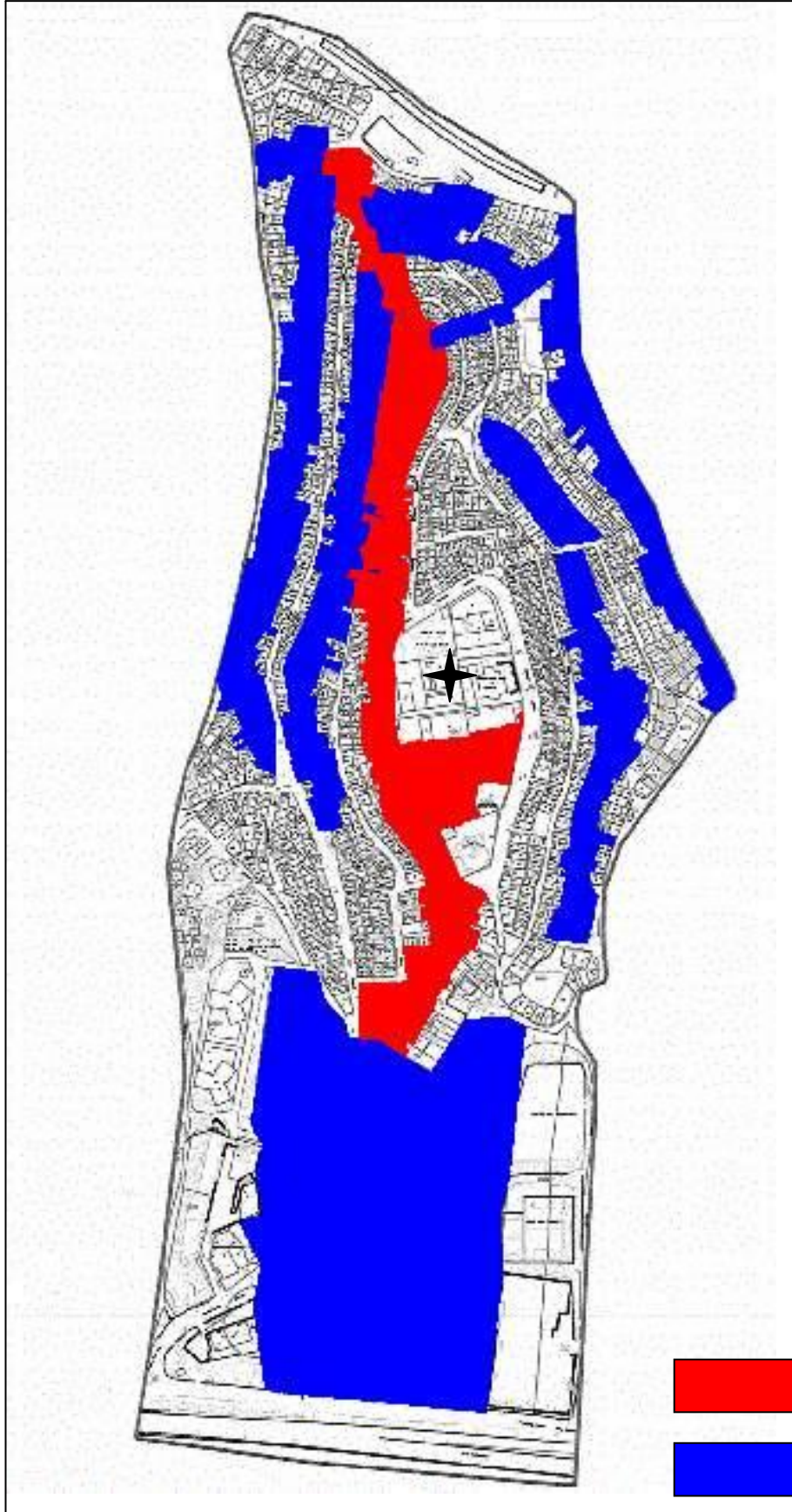
İnceleme alanındaki sokaklar, artış oranlarına göre 3 gruba ayrılıp gruplama yapılmıştır. Amaç, en çok artış gösteren gruptaki sokakların üniversitenin yakın çevresinde olup olmadığının anlaşılmasıdır. Buna göre, 1994-1998 yılları arasında, mahalledeki en çok artış oranı , Uğur Çıkmazı ile Kızılıcak Mahmut, Köz, Sarmaşık, Şengül ve Güney sokaklarındaki fonksiyonlarda, özellikle konut ve ticaret alanlarında, meydana gelmiştir. Bu sokaklardan Bilgi Üniversitesi yakın çevresinde

olan sadece Kızılcık Mahmut Sokak vardır ve üniversitenin kuzeyinde bulunmaktadır. Bu sokak, 1994-1998 yılları arasında en büyük artış oranına sahip olan yerdir. 1998-2002 yılları arasında ise, Bilgi Üniversitesi'nin batısında kuzey-güney doğrultusunda geçen İnönü Caddesi en çok artış oranına sahip olan yerdir. Sonuç olarak, 2002 yılına gelindiğinde, 8 yıllık bir süre içinde, mahallede en yüksek orandaki artışın Bilgi Üniversitesi'nin çevresinde olduğu görülmektedir.

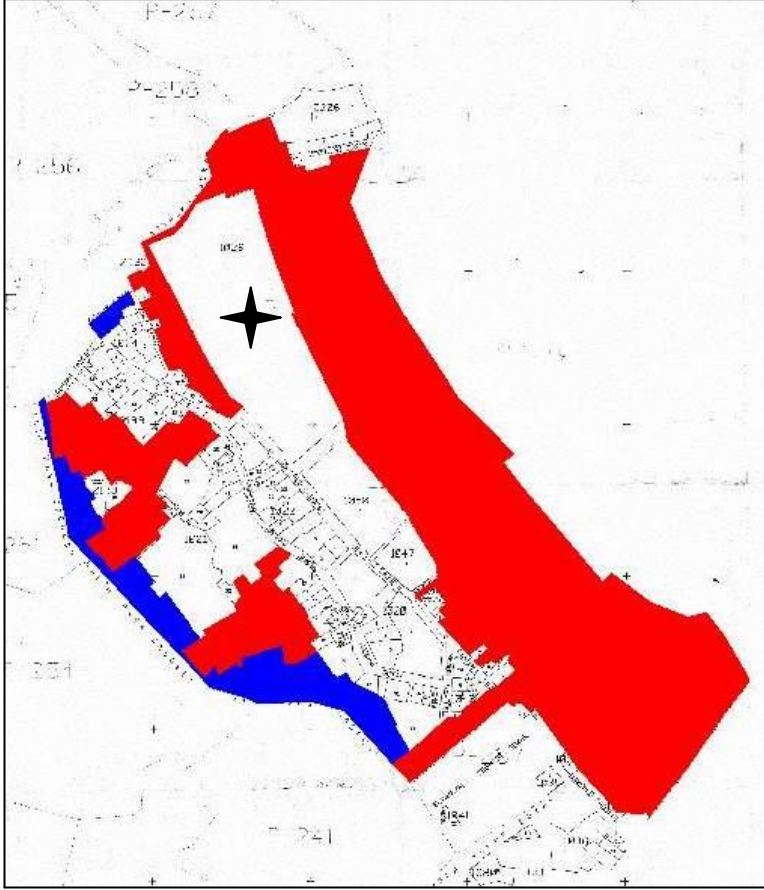
Kadir Has Üniversitesi'nin çevresindeki alanların değerlerinin karşılaştırılması için de aynı yol izlenmiş ve arazi değerlerinde artış oranları düşük, orta ve yüksek olmak üzere 3 grupta incelenmiştir. Üniversite 2002 yılında kurulduğu için, henüz arazi değerleri açısından üniversite kurulduktan sonraki değişimleri izleyebilmek mümkün olmamıştır. Fakat, 1998-2002 yılları arasındaki değişimlerin, üniversitenin kurulma aşamasında, bölgeye bir canlılık gelip gelmediğinin, bölgeye yatırımların artıp artmadığının anlaşılması açısından önemli olduğu düşünülmüştür. Ancak, 1994-1998 yıllarındaki artış oranlarının birbirlerine çok yakın olması, sonuca varılmasını engellemiştir.

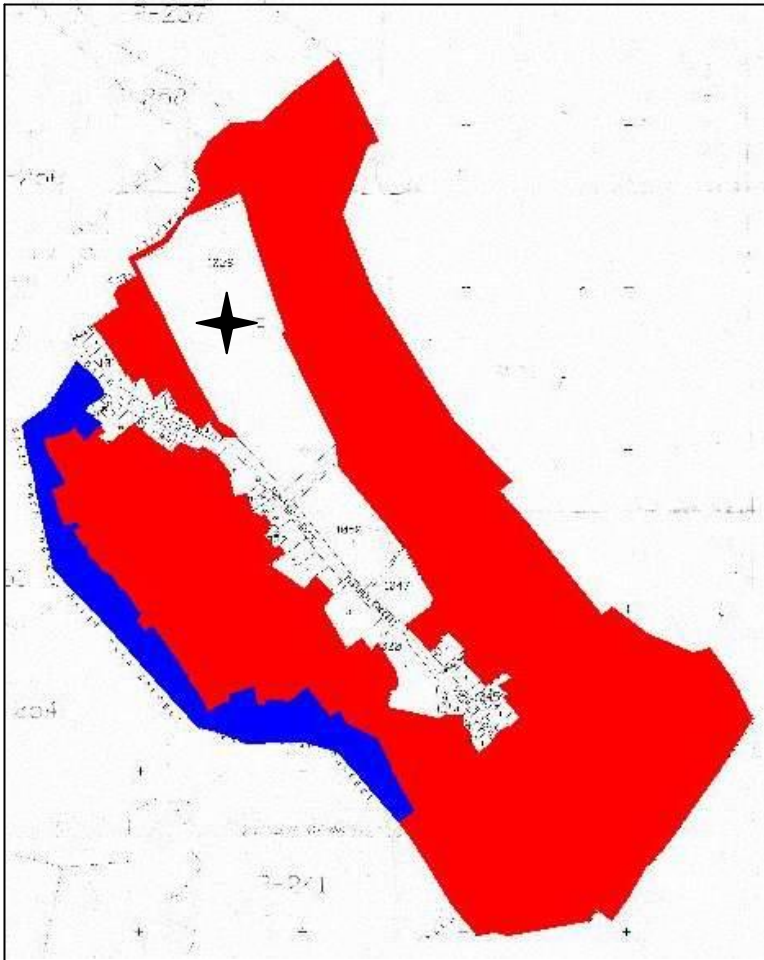
Şekil 6.1. 1994-1998 yılları arasında Kuştepe Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları

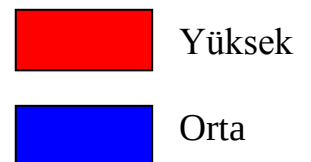
Şekil 6.2. 1998-2002 yılları arasında Kuştepe Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları

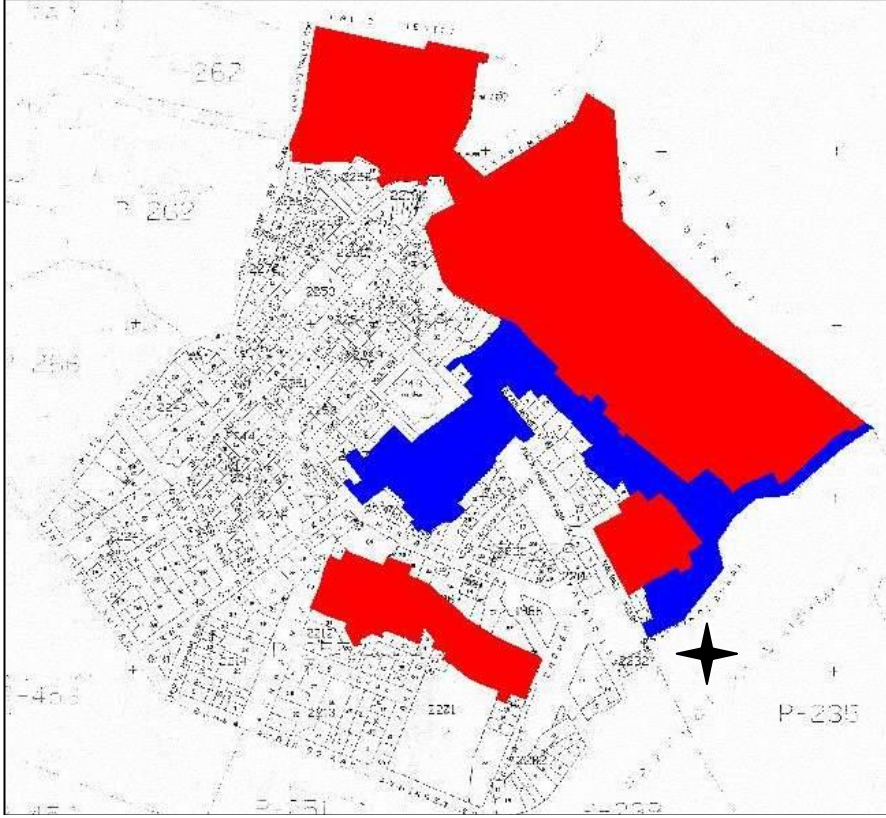

Şekil 6.3. 1994-1998 yılları arasında Haraççı Kara Mehmet Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları

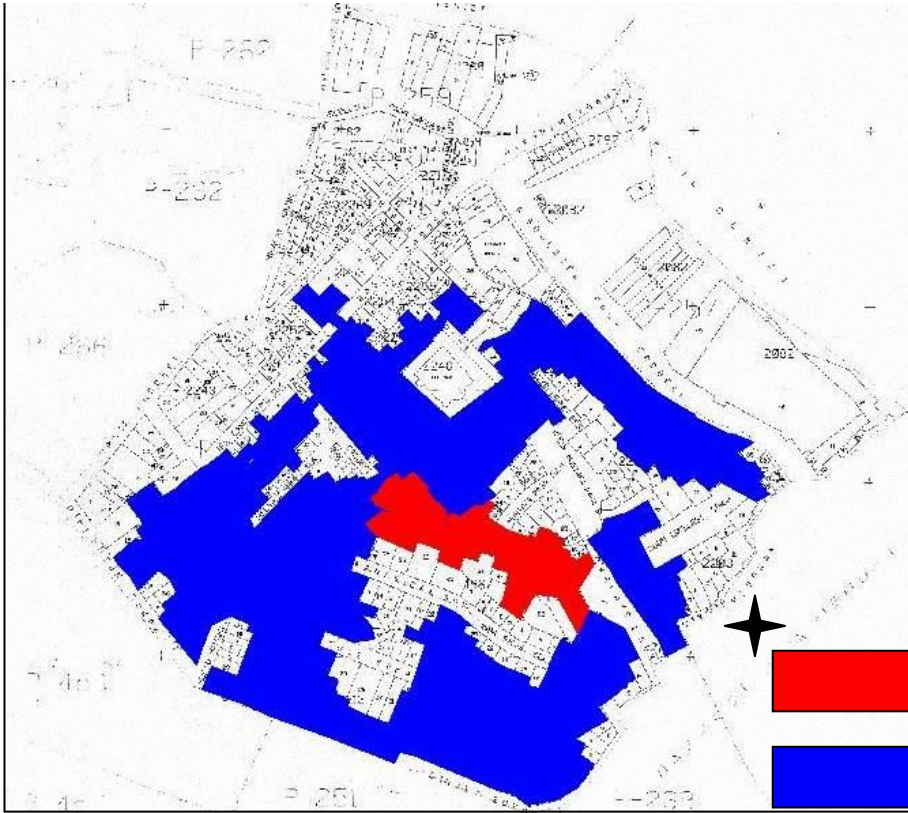

Şekil 6.4. 1998-2002 yılları arasında Haraççı Kara Mehmet Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları

Şekil 6.5. 1994-1998 yılları arasında Küçük Mustafa Paşa Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları

Şekil 6.6. 1994-1998 yılları arasında Küçük Mustafa Paşa Mahallesi arazi değerlerindeki artış oranları

Şekil 6.7. İnönü Caddesinden görünüm, inşaatı yeni bitmiş olan çok katlı bir bina.

6.2. Sosyal Veriler

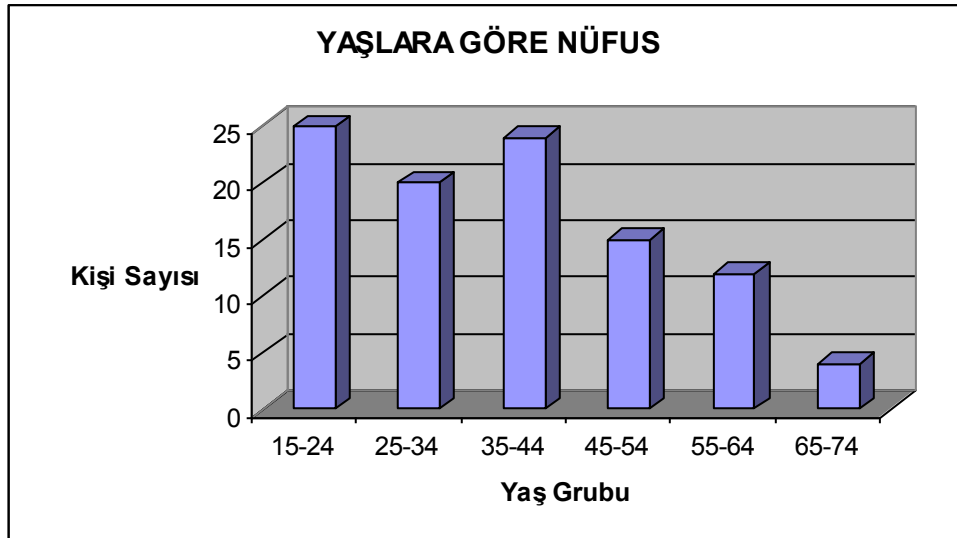
Çalışma alanlarında, yaşayanların yaşadıkları yerden memnuniyetlerini ölçebilmek, isteklerini ve mahallelerindeki üniversiteler ile ilgili düşüncelerini öğrenebilmek için farklı yaş grupları ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki kişilerle anketler yapılmıştır.

Bilgi Üniversitesi Yakın Çevresindeki Konut Alanlarında (Kuştepe Mahallesi) **Yapılan Anket Sonuçları**

Kuştepe Mahallesinde toplam 100 kişiyle anket yapılmıştır. Ankete katılanlardan 41 kişi kadın, 59 kişi ise erkektir. En genç katılımcılar 15-24 yaşları arasındaki 25 kişiyken, en yaşlı olanlar 65-75 yaşları arasındaki 4 kişidir.

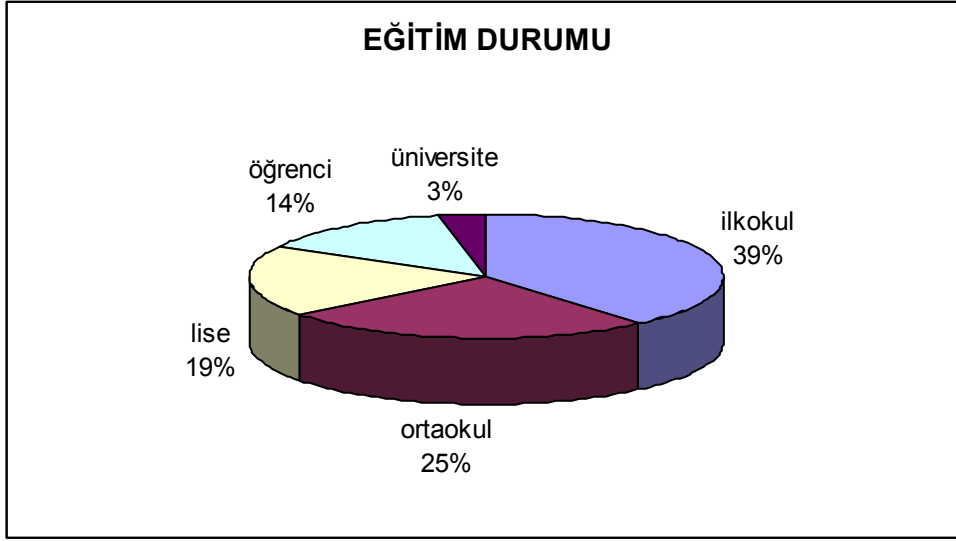
Şekil 6.8. Kuştepelı çocuklar ve gençler.

Şekil 6.9. Ankete katılanların yaş dağılımları.

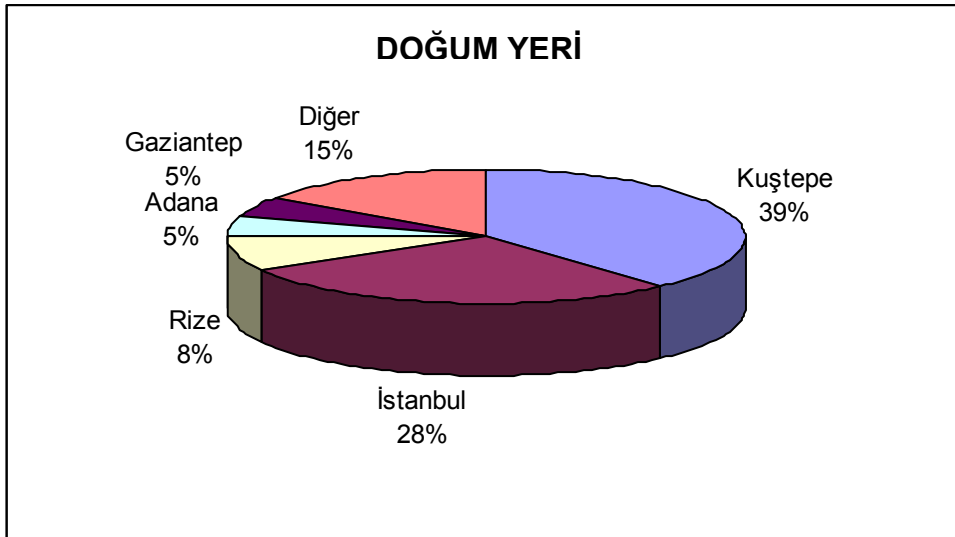
Anket yapılan kişilerde, hanede yaşayanların sayısı 1 kişi ile 9 kişi arasında değişmektedir. Ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,7 kişidir.

Eğitim durumuna göre, ilkokul ve ortaokul mezunları sırasıyla, %39 ve %25 ile en fazla orana sahipken, üniversite mezunları %3 ile en az orana sahip olan gruptur.

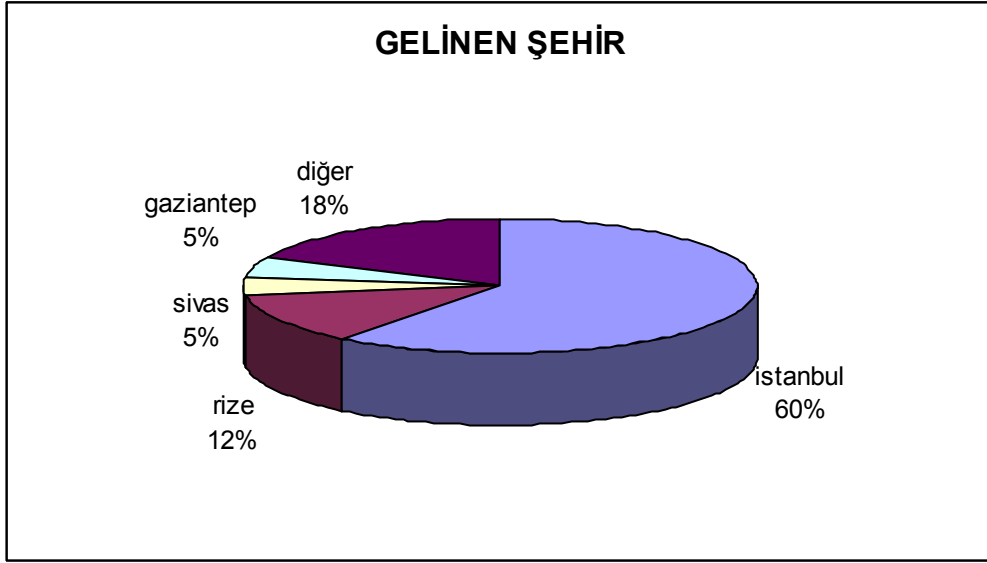
Şekil 6.10. Ankete katılanların eğitim durumları.

Kuştepe Mahallesinde doğanlar, 39 kişi ile en fazla sayıya sahiptir. Bunu, 28 kişi ile İstanbul'un Kuştepe dışındaki yerleri, 8 kişi ile Rize, 5'er kişi ile Adana ve Gaziantep izlemektedir.

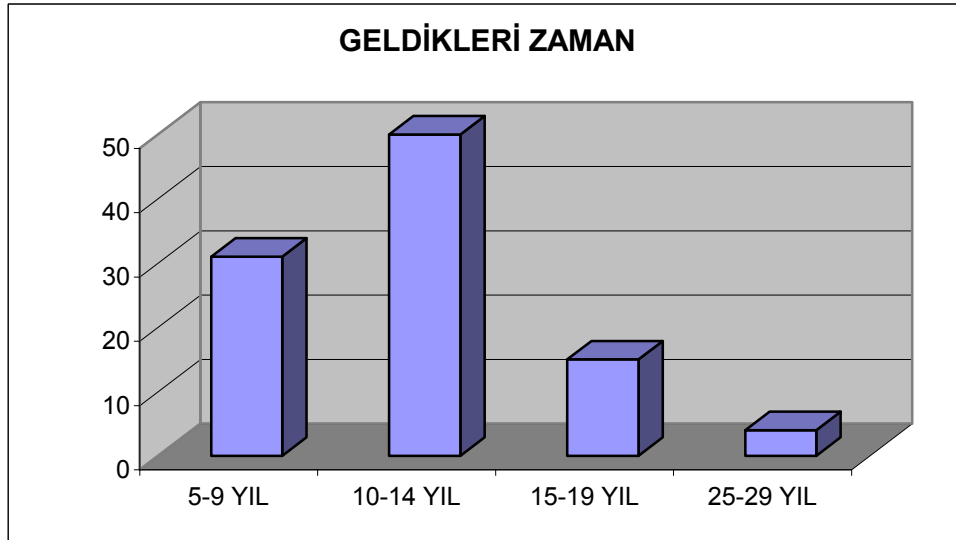
Şekil 6.11. Ankete katılanların doğum yerleri.

Ankete katılan 100 kişinin 60'ı İstanbul'un diğer semtlerinden Kuştepe'ye taşınmışlardır. İstanbul'dan sonra en fazla nüfus 12 kişi ile Rize, 5'er kişi ile Sivas ve Gaziantep illerinden gelmiştir.

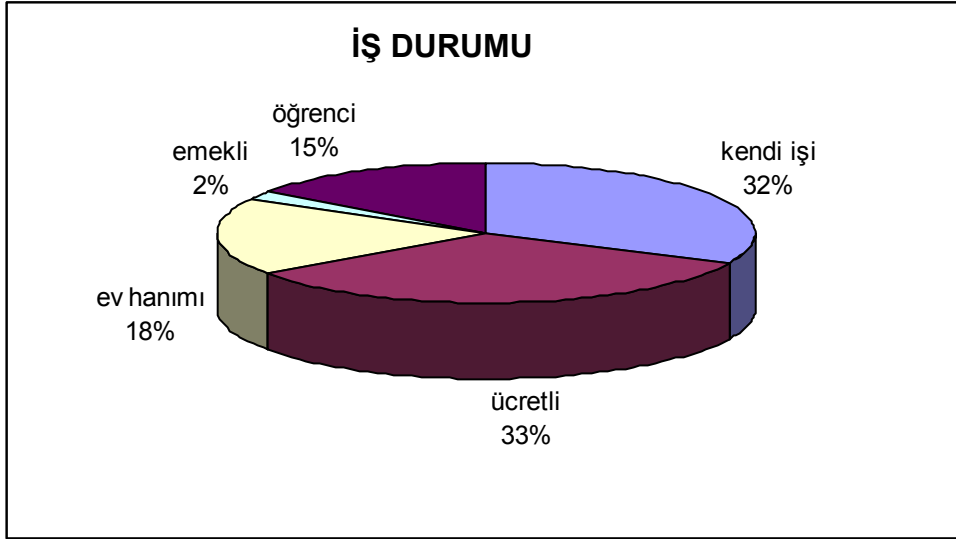
Şekil 6.12. Ankete katılanların Kuştepe'ye taşındıkları şehirler.

Katılımcılar Kuştepe'ye 5 yıl önce ile 29 yıl önceki yıllar arasında gelmişlerdir. Geçmiş çok eskilere dayanmayan bu mahalleye en çok 2000 yılından önceki 9 yıl içinde taşınan olmuştur.

Şekil 6.13. Ankete katılanların Kuştepe'ye geldikleri yıl

Kuştepe'de ücretli olarak çalışanlarla, kendi işini yapanların oranları, %33 ile %32 ile birbirlerine çok yakındır. Bunlar dışında, ev hanımları %18, öğrenciler %15 ve emekliler %2'lik oranlara sahiptir.

Şekil 6.14. Ankete katılanların uğraştıkları işler.

Mülkiyet sahipliğine göre ise, 100 kişinin 72'si kendi evlerinde, 28'i ise kirada oturmaktadırlar.

Şekil 6.15. Kuştepe'deki konut alanlarından görünüm.

Yaşadıkları yerden memnuniyetlerini öğrenebilmek için sorulan soru sonucunda, Kuştepelilerin %70'inin Kuştepe'de yaşamaktan memnun olduğu saptanmıştır. 30 kişi ise, başka bir yere taşınmak istemektedir.

Tablo 6.1. Kuştepe’den taşınmak isteyenlerin gitmek istedikleri yerler.

Taşınmak istedikleri yer	Kişi sayısı
İstanbul’da Başka Bir Semt/Mahalle	9
Doğdukları Şehir	5
Daha Güvenli Bir Yer	7
Daha Zengin/Gelişmiş Bir Yer	5
Çalıştığı Yere Yakın Bir Yer	4
TOPLAM	30

Taşınmayı istemelerinin sebepleri ise, aşağıdaki tablodaki gibidir. Katılımcıların bir kısmı birden fazla sayıda cevap verdikleri için toplam oran 100’e tamamlanmamaktadır.

Tablo 6.2. Kuştepe’den taşınmak isteme sebepleri

Taşınmak isteme sebepleri	Kişi Sayısı
Çalışılan Yere Uzaklık	4
Bakımsızlık	5
Güvenlik Sorunu	15
Yoksulluk	6
Daha Merkezi Bir Yerde Yaşama İsteği	2
Eğitimsizlik	3

Şekil 6.16. Kuştepe’den ve Kuştepelilerden görünüm

Anket sonuçlarına göre, %68'lik bir kesim Kuştepe'nin geleceği için umutludur. Fakat, %72 gibi önemli bir oran için Kuştepe Mahallesi güvensiz bir yerdir. Güvenlik sorununun nedenleri arasında mahallede karakolun olmaması cevabını 64 kişi vermiştir.

Tablo 6.3. Kuştepe'yi güvenli bir yer olarak görmeme sebepleri.

Güvenlik sorununun sebepleri	Kişi Sayısı
Karakolun Olmaması	64
İşsizlik	7
Eğitimsizlik	8
Yoksulluk	9

Şekil 6.17. Karakolun tekrar yapılması düşünülen yer.

Kuştepeliler, mahallelerine hem fiziksel, hem de sosyal içerikli projeler yapılmasını istemektedirler. En çok yapılması istenen proje, güvenlik sorununu çözmesi beklenen karakol binasıdır. Bu projenin gerçekleştirilmesini isteyenler 90 kişidir.

Tablo 6.4. Kuştepelilerin, mahallelerinde yapılmasını istedikleri projeler.

Projeler	Kişi Sayısı
Karakol	90
Çocuk Bahçesi	2
Otoparkların düzenlenmesi	6
Yol	18
Çevre Güzelleştirme Projeleri	10
Eğitimle ilgili kurslar. (iyi bir dersane)	10

Kuştepe’de yaşayanlar genel olarak Bilgi Üniversitesi’nden memnundurlar. Sadece %2’lik bir kesim Bilgi Üniversitesi yerine devlet üniversitesi veya halka açık bir kamu binası yapılmasını istemektedir.

8 yıl önce kurulan Bilgi Üniversitesi Kuştepe kampüsünün bölgenin kalkınmasına bir çok etkisi bulunmuştur. Ankete katılanlara göre, bu etkiler aşağıdaki gibidir.

Tablo 6.5. Bilgi Üniversitesi’nin Kuştepe üzerindeki etkileri

Bilgi Üniversitesinin etkileri	Kişi Sayısı
Daha temiz, daha bakımlı bir yer olması	13
Kuştepelili gençlere örnek olması	8
Daha güvenli olması	13
Tanınması	4
İstahdam sağlaması (özellikle otoparkçılar ve cafe sahiplerine)	11
Esnaf daha kibar, dikkatli ve düzenli olmaya başlaması	3
Gelişmesi	2

Sosyal aktivitelerin artması	9
Eğitim düzeyinin artması. (Bilgi Üniversitesinde Kuştepe'de 20 tane burslu öğrenci bulunmaktadır)	18
TOPLAM	81

19 kişiye göre ise, üniversitenin Kuştepe üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır.

Şekil 6.18.Bilgi Üniversitesiyle birlikte mahalleye yeni gelen iş alanları

Şekil 6.19. Bilgi Üniversitesiyle birlikte mahalleye yeni gelen iş alanları

Kuştepeliler, Bilgi Üniversitesinden hem sosyal, hem fiziksel, hem de ekonomik olarak beklenti içindedirler. Bu beklentilerin gerçekleşmesi durumunda tanınan, kültür düzeyi yüksek, ekonomisi gelişmiş ve çevresi düzenlenmiş bir Kuştepe hayal etmektedirler.

Tablo 6.6. Kuştepelilerin üniversiteden beklentileri

Beklentiler	Kişi sayısı
Kuştepe'nin gelişmesine yardımcı olması. (hem sosyal hem de fiziksel açıdan)	15
Kültürel Etkinliklerin Kuştepelilere duyurulması	12
Bölgenin tanıtılması. Gecekondu semti olarak tanınmaktan kurtulması.	20
Esnafın maddi beklentilerinin karşılanması	13
Sadece gençler için değil, diğer insanlar için de kurslar, eğitimler düzenlenmesi	20
TOPLAM	80

Ankete katılan 20 kişinin ise üniversiteden herhangi bir beklentisi yoktur.

Şekil 6.20. Mahallenin en hareketli yeri olan İnönü Caddesi'nden görünüm.

Şekil 6.21. Mecidiyeköy'e yaklaştıkça değişen konut dokusu.

Şekil 6.22. İç kesimlerdeki konut dokusu

Bilgi Üniversitesi Kuştepe kampüsündeki konser, spor faaliyetleri, film gösterimi gibi sosyal aktivitelerin halka açık olduğu, anketler sonucunda %100'lük oranla doğrulanmıştır. Fakat, bu aktivitelere sadece gençler katılmaktadırlar. Katılan gençler ise üniversitenin ilk açıldığı yıllarda aktivitelerin daha çok duyurulduğunu belirtmektedirler.

Kuştepe'de yaşayan 100 kişiden 92'si Bilgi Üniversitesi'nde okumayı istemektedirler. Eğitimin iyi olması ve öğretim görevlilerinin tanınmış olması bu üniversitede okumayı isteme nedenleridir.

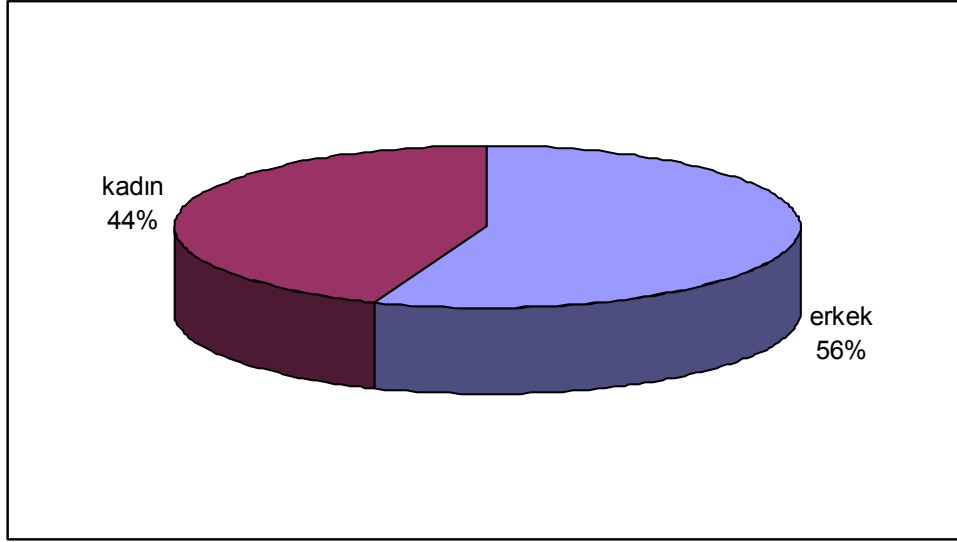
Mahallelinin %93'ü üniversitenin kurulmasından dolayı problem yaşamamaktadır. %7'lik kısmı ise, üniversitenin açılmasıyla başlayan trafik sıkışıklığından şikayetçidir.

Şekil 6.23. Kuştepedeki bir sokaktan görünüm.

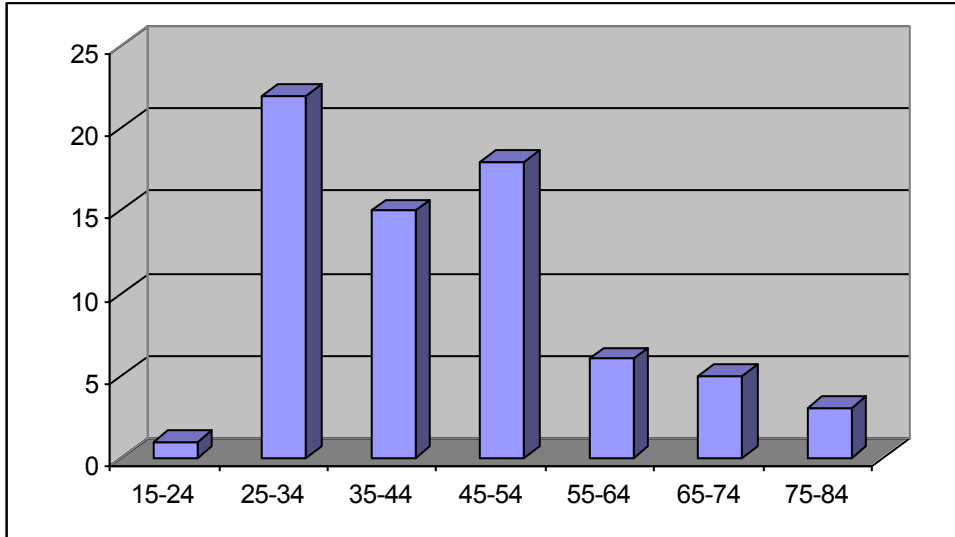
**Kadir Has Üniversitesi Yakın Çevresindeki Konut Alanlarında Yapılan
(Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahalleleri) Anket Sonuçları**

Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahallelerinde yaşayan 70 kişi ile anket yapılmıştır. Bu 70 kişinin 39'u erkek, 31'i ise kadınlardır.

Şekil 6.24. Ankete katılanların yaş dağılımları

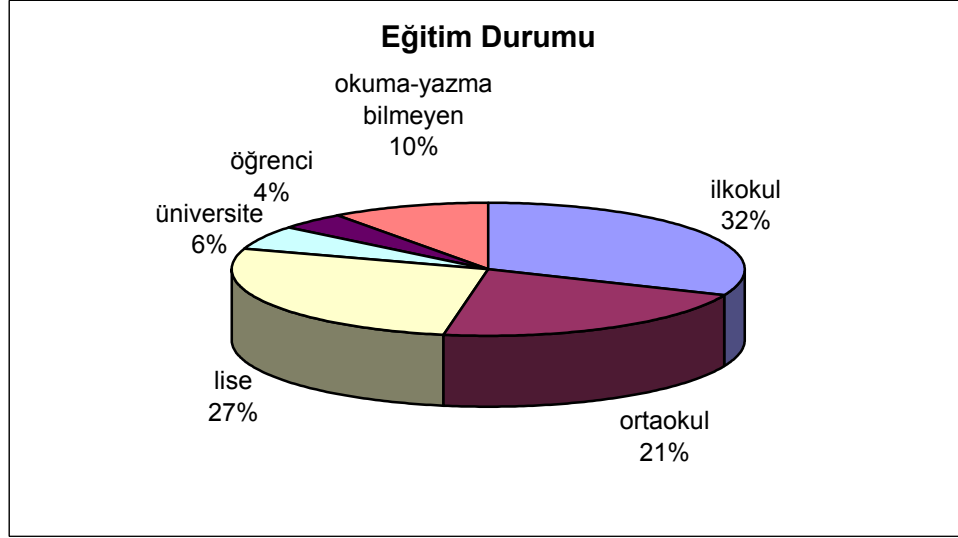
En genç katılımcı 15-24 yaş grubu arasındaki 1 kişiyken, en yaşlı katılımcılar 75-84 yaş grubu arasındaki 3 kişidir.

Şekil 6.25. Ankete katılanların yaş grupları

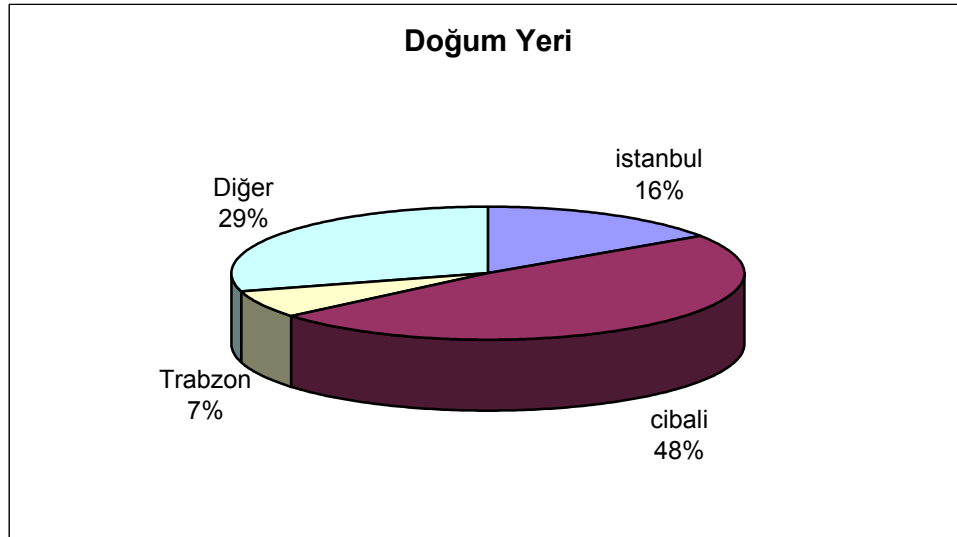
Bölgede, hanehalkı büyüklüğü 1 ile 7 arasında değişmektedir. Ortalama hanehalkı büyüklüğü 3,9'dur.

Eğitim durumuna göre, ankete katılan 70 kişiden 22'si ilkokul mezunu, 19'u lise mezunu, 15'i ortaokul mezunu, 7'si hiç okula gitmemiş, 4'ü üniversite mezunudur ve 3 tanesi de öğrencidir.

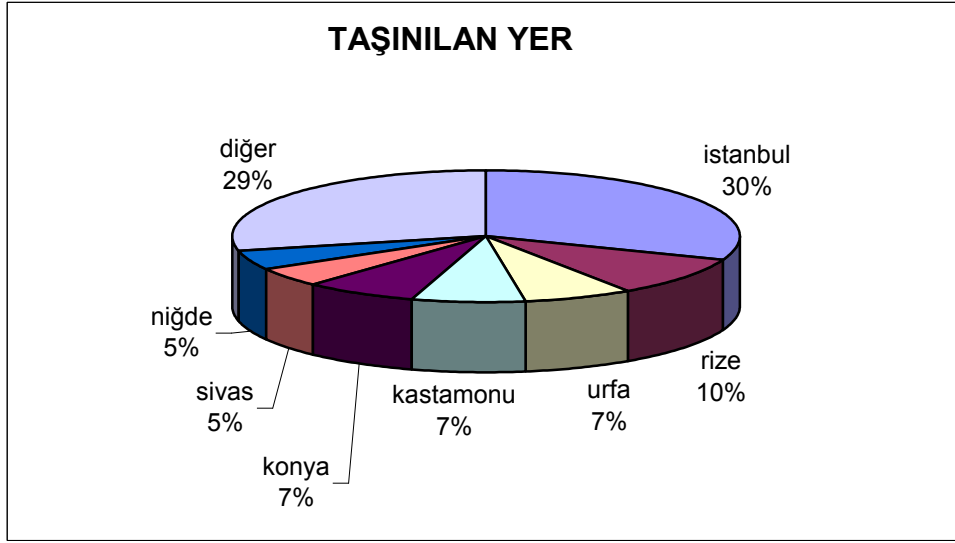
Şekil 6.26. Ankete katılanların eğitim durumları

Araştırma alanı olan iki mahallede doğanların oranı %48 (28 kişi) ile en büyük orana sahiptir. Bunu sırasıyla İstanbul'un diğer semtleri, Trabzon ve diğer illerimiz izlemektedir.

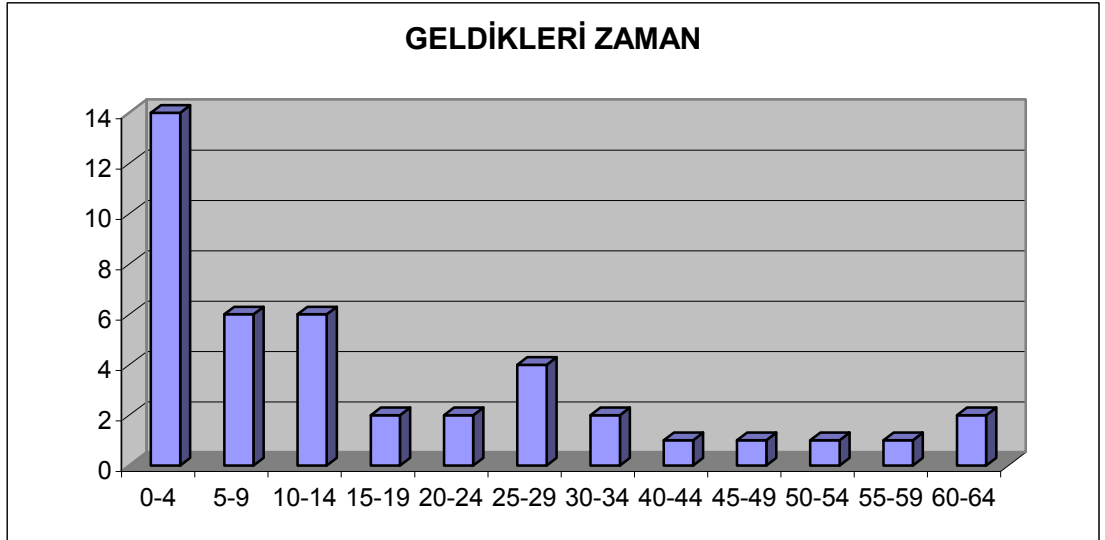
Şekil 6.27. Ankete katılanların doğum yerleri

Ankete katılan 70 kişinin 13'ü İstanbul'un diğer semtlerinden bölgeye taşınmışlardır. İstanbul'dan sonra en fazla nüfus 4 kişi ile Rize'den gelmiştir.

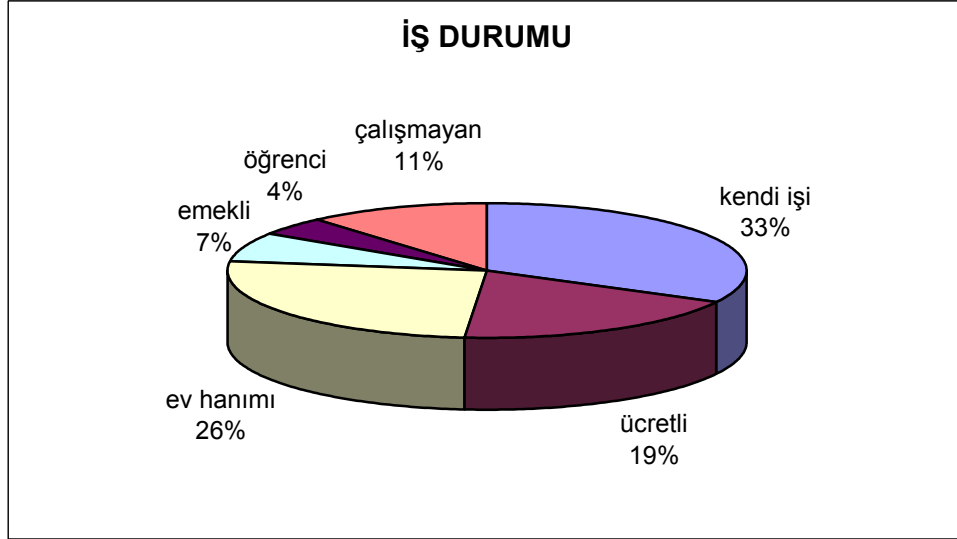
Şekil 6.28. Ankete katılanların bölgeye taşındıkları yer.

Anket yapılan 70 kişi, bölgeye 2005 yılıyla 1941 yılları arasında gelmişlerdir.

Şekil 6.29. Ankete katılanların bölgeye taşındıkları yıl.

Meslek grupları incelendiğinde kendi işini yapanlar %33 ile en yüksek orana sahiptir. %4 ile, en az sayıya sahip olan grubun öğrenciler olduğu bölgede, çalışmayanların oranının %11 olması üzerinde durulması gereken bir konudur.

Şekil 6.30. Ankete katılanların iş durumları

Mülkiyet sahipliliğine göre, 70 kişinin %37'si kirada, %63'ü ise kendi evlerinde oturmaktadır.

Haraççı Kara Mehmet ve Küçük Mustafa Paşa Mahallelerinde oturanların %77'si yaşadıkları yerden memnunken, %23'ü (16 kişi) başka bir yere taşınmaya istemektedirler.

Tablo 6.6. Taşınmak istedikleri yer.

Taşınmak İstenilen Yer	Kişi Sayısı
Memleketleri	10
İstanbul'da başka bir semt	6
TOPLAM	16

Taşınmayı istemelerinin ise iki tane sebebi vardır.

Tablo 6.7. Taşınmayı isteme sebepleri

Taşınmayı İsteme Sebepleri	Kişi Sayısı
Esnaf için: üniversitenin beklentilerini karşılamamış olması	8
Konutların yıkılma tehlikesi gösteriyor olması/ bakımsızlık	8
TOPLAM	16

Şekil 6.31. Bölgedeki bakımsız konutlardan görünüm.

Anket sonuçlarına göre, yaşayanların %81'i bölgenin geleceği için umutludur. %64'lük bir kesim ise bölgedeki güvenlik sorunundan şikayetçidir. Güvenlik sorununun nedenleri, yoksulluk, eğitimsizlik, işsizlik, kapkaç ve yetersiz aydınlatmadır.

Tablo 6.8. Bölgenin güvensiz bulunmasının sebepleri

Güvensiz Ortamın Sebepleri	Kişi Sayısı
Yoksulluk	15
Eğitimsizlik	9
Çok sık rastlanan kapkaç olayları (Karadeniz Mah)	7
Akşamları parkların yeteri kadar aydınlatılmaması	6
İşsizlik	12

Bölgede yaşayanların %34'ü bölgede yapılan projelerin yeterli olduğunu düşünüyor. Ayrıca, çok büyük bir çoğunluk, Unesco'nun "Fener-Balat Rehabilitasyon Projesi"nin Cibali'yi kapsamamasından dolayı büyük bir bekleyiş içindedir. Yapılması istenilen projeler ise, Tablo 6.9'da verilmiştir.

Şekil 6.32. Tarihi özelliğe sahip yapılardan görünüm. (Şen ve diğ.; 2005)

Tablo 6.9. Yapılması istenilen projeler.

Projeler	Kişi Sayısı
Tarihi binaların restorasyonu	21
Turistik bir yer haline getirilmesi	18
Öğrencileri bölgeye çekecek aktivitelerin yapılması	9
Yolların genişletilmesi	5

Şekil 6.33. Sırasıyla Cibali Karakolu ve PTT. (Şen ve diğ.; 2005)

Kadir Has Üniversitesi çevresindeki konut alanlarında yaşayanların %51'i yapının bugünkü fonksiyonu dışında başka bir kullanımı olmasını istemektedir. Örnek olarak ise hastane veya tütün fabrikasının devamı olarak ekonomik canlılığı tekrar getirecek olan bir kullanım verilmektedir.

Kadir Has Üniversitesi çok kısa zaman önce, 2002 yılında kurulduğu için, henüz bölgeyle herhangi bir etkileşim içinde olmadığı görülmektedir. Üniversitenin kurulmasının bölgenin kalkınmasında etkisinin olmadığını savunanların oranı %56'dır. Kadir Has Üniversitesi'nde yana umutlu olanlar ve yeni açıldığı için henüz herhangi bir katkısının olmadığını ama gelecekte olacağını düşünenlerin oranı ise %4'dür. Etkisinin olduğunu düşünenlerin sayıları ve fikirleri ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 6.10. Üniversitenin bölgenin kalkınmasındaki etkileri.

Etkiler	Kişi sayısı
Güvenlik	12
Ticarete canlılık gelmesi (sadece market ve bazı restaurantlar)	9
Gençlere üniversiteye hazırlık kursu veriliyor olması	12
Spor salonu, halk tesisi yapılacak olması	8
TOPLAM	41

Ankete katılanların %2'sinin üniversiteden hiçbir beklentisi yoktur. Kadir Has Üniversitesinden bekledikleri, istekleri olanlar birçok farklı konuda fikirlerini söylemişlerdir.

Tablo. 6.11. Bölgedeki halkın üniversiteden beklentileri.

Beklentiler	Kişi sayısı
Ekonomik canlılık getirmesi	15
Sosyal mekanlar açılması	9
Yoksul gençlerin eğitiminin sağlanması	7
Gençlerin dikkatli hareket etmesi	4
Üniversitenin bölgeyle ilgili projelerde önyak olması	12
Yaşayanların bilinçlenmesi için eğitim verilmesi	9
Bölgenin tanıtımının yapılması	10

Halkla daha içiçe olunması	3
TOPLAM	69

Şekil: 6.34. Üniversite için açılmış olan bir cafe.

Kadir Has Üniversitesi'ndeki aktivitelerin halka açık olup olmadığını ankete katılanların %30'u bilmiyor. Bilenlerden ise sadece %2'lik kısım katılmıştır. Bölgedekilerin %82'si Kadir Has üniversitesinde öğrenci olmayı istemektedirler. Ankete katılan 19'luk bir oran ise, üniversitenin kurulmasından dolayı problemler yaşamaktadır.

Çok önemli bir soruya ve bu sorunun olumlu cevabına göre, tarihi binaların bu şekilde kullanıma açılmasını ankete katılan herkes doğru bulmaktadır.

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sanayi döneminde meydana gelen değişiklikler, sanayi-öncesi dönemin tek bir noktada odaklanan merkezlerinin ayrılmasına sebep olmuştur. Sanayiyle birlikte, fabrikaların apartmanlarla çevrilmeye başlaması, düşük gelir gruplarının kent merkezinde yaşarken, orta ve yüksek gelir gruplarının kentin dışına doğru kaymaya başlamaları görülmektedir. Modern dönemde, yeni ulaşım sistemlerinin de yardımıyla şehirler dışa doğru yayılmaya başlamış ve banliyölerdeki yerleşim oranı hızla artmaya başlamıştır. Yoksul mahallelerin temizlenmesi, yenilenmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarıyla, eski merkezlerin değişimleri sağlanmaya başlanmıştır. Postmodern kentte ise, restoranlar, barlar, alışveriş merkezleri ve kumarhanelerden oluşan gösterişli ve eğlence merkezli kültürü sergileyen ve evsizler, fakirler, yeniden değerlendirme dalgasıyla yerinden olanlar, kamu konutlarında kalan yaşlı kiracılar ve konut yardımı alanları kapsayan dışlanmışlardan oluşan iki farklı oluşum görülmektedir. Şehrin bu iki yeni yüzü kentsel suç ve korku düzeyinin artmasının merkezi olarak görülmektedir. Banliyölerde konu alanları gelişiminin artmaya devam etmesi, kent merkezinde de büyük problemlerin yaşanmaya başlanması, kent merkezindeki ekonomik fonksiyonların azalması ve sosyal dokusunun zayıflamasına sebep olmakta, bunlar da korku, endişe ve şiddet patlamasını getirmektedir. Kent merkezlerinde ve yakın çevrelerinde, özellikle konut alanlarında yaşanan bu problemler fakirlik, işsizlik, kronik işsizlik, herhangi bir beceriye sahip olmama, tek kişilik ve çok geniş aileler, yaşlılar, hastalar, sosyal yardıma muhtaç olan aileler, yetersiz fiziksel çevre ve fiziksel eskime, çevre kirliliği, suç ve suçtan korkma, sosyal gerilim, kötü durumdaki fiziksel olarak köhnemiş konutlar, aşırı kalabalık konutlar, fiziksel olarak harap olmuş okullar, kötü eğitim, yetersiz sağlık, çevre ve finansal hizmetler ile eskiyen ekonomik yapı olarak sıralanabilir.

Kentlerin, kent merkezleriyle ilişkili olarak, bu dönemler boyunca geçirdiği evreler kentleşme, banliyöleşme, kentlerden uzaklaşma (De-urbanization) ve yeniden kentleşme (Reurbanization) olarak 4 başlık altında incelendiğinde, son aşama olan yeniden kentleşme sürecinde postmodern dönemde önemini iyice kaybeden kent merkezlerinin yeniden canlandırılması amaçlanmaktadır. Değişimde olan alanın ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarının sürekli gelişmesini sağlayabilmek için ve kentsel problemlerin çözümüne dayanan kapsamlı ve bütünleşmiş bir vizyon ve hareket olan yeniden canlandırma, ekonomik yarıışı sürdürmek ve korumak, sosyal dışlanmayı azaltmak ve çevreyi korumak, kalitesini yükseltmek amaçlarını taşımaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için, problemli alanlara gerek yeni fonksiyonlar getirmek, gerekse eski bir fonksiyonu günün gerektirdiği özelliklere göre yenileyerek kullanımını sağlayarak, bölgenin yeniden canlandırılması hedeflenmektedir. Üniversite kampüsleri de, bir yüksek öğretim kurumu olmalarından, farklı sosyal statüde insan barındırmasından, bulunduğu bölgeye çok sayıda genç nüfus çekmesinden, çevresine karşı sorumlu olmasından vb özelliklerinden dolayı, yeniden canlandırma projelerinin elemanlarından biri olarak düşünülebilir.

Bu sebeple, İstanbul ili sınırları içerisinde, kent merkezine çok yakın olan ve problemli konut alanları içerisinde kurulan iki farklı üniversite kampüsünün çevrelerine olan etkileri incelenmiş, olumlu yönleri ortaya çıkarılmış, eksiklikleri belirlenmeye çalışılmış, kentsel yeniden canlandırmanın hedefleri göz önünde tutularak, yurtdışındaki örnekler de incelenerek eksikliklerin tamamlanması için yapılması gerekenler belirlenmiştir.

Seçilen iki üniversite kampüsünün de kent merkezinin yakın çevresindeki problemli konut alanlarında bulunmaları, Kuştepe'nin gecekondulardan olmayıp gecekondululara tahsis edilmiş bir bölge olduğu için, Cıbalı'nın ise tarihi öneminden dolayı özel olması, her iki üniversitenin de vakıf üniversitesi olması ve her iki üniversitenin de yakın zamanda kurulmuş olduğundan, çevrelerine olan etkilerinin yeni yeni gözlenmeye başlanmış olması ve daha sonraki çalışmalar için kaynak oluşturacak nitelikte olması bu iki alandaki üniversite kampüslerinin çevrelerine olan etkilerinin incelenmesinin nedenleridir.

Bu bölgelerdeki arazi değerleri incelendiğinde, Kuştepe Mahallesiindeki en büyük artış oranı 1998-2002 yılları arasında Bilgi Üniversitesi'nin batısındaki İnönü Caddesi boyunca gerçekleşmiştir. 1997 yılında Bilgi Üniversitesi'nin kurulmasının ardından yakın çevresinde gözlenen çok katlı bina inşaatında artışın, ticaret alanlarında yenilenme ve artışın ve gençlere yönelik yeni açılan mekanların arazi değerlerinin yükselmesine neden olduğu sonucu çıkarılabilir. Kadir Has Üniversitesi ise 2002 yılında kurulduğu için etkileri henüz çok belirgin bir şekilde gözlenmemektedir. Bölgede, en çok artışın görüldüğü yerler, üniversitenin çevresinde olduğu kadar, diğer alanlarda da gözlenmektedir.

Bilgi Üniversitesi'nin bulunduğu Kuştepe kampüsünde yapılan anketlerin sonucuna göre, çoğunluğun ilkokul ve ortaokul mezunu olması ve üniversite mezunlarının sadece %3'lük paya sahip olması, Kuştepe Mahallesiindeki eğitim düzeyinin düşüklüğünü göstermektedir. Anket yapılan 100 kişinin 67'si İstanbul doğumlu, bu 67 kişinin 39'u ise Kuştepe doğumludur. Kuştepe doğumlu olmayanların, bu mahalleye taşınmadan önce yaşadıkları yerler incelendiğinde ise, yine %60 gibi büyük bir oranın İstanbul'daki başka bir bölgeden buraya taşındıkları görülmektedir. Bu sonuçlar, İstanbul'da gecekonduları yıkılan halkın yeniden yerleşmesi için kurulduğu için, mahallede İstanbullu nüfus oldukça fazladır savını da ispatlar durumdadır. Ayrıca, gecekondularının çoğunun Doğu Anadolu ya da Güney Doğu Anadolu bölgelerinden gelenler tarafından oluşturulduğu göz önüne alındığında, Kuştepe'nin gecekondular alanlarından farklı olduğu anlaşılmaktadır. 1950'li yıllarda yerleşilen bir bölge olan araştırma alanına en çok nüfus 1991 ile 2000 yılları arasında gelmiştir. Bu yılların, Bilgi Üniversitesi'nin kurulduğu 1997 yılından birkaç sene önceki döneme rastlıyor olması ise, bölgenin üniversite kurulacağı için göç aldığı şeklinde yorumlanabilir.

Güvenlik sorununun başını çeken sorunlardan biri de genellikle, düşük gelir grubunun yaşadığı alanlardaki sorun olan işsizliktir. Kuştepe'de yapılan anketlerde de bölgede güvenlik sorununun nedenlerinden biri olarak 7 kişi işsizlik cevabını vermiştir. Halbuki, ankete katılan 100 kişi içinde hiç işsiz nüfusun olmaması çok önemlidir. Şu an herhangi bir iş ile uğraşmayanlar %2 ile emekliler, %18 ile ev hanımları ve %15 ile öğrencilerdir. Bölgede işsizlik oranının görülmemesinde ya da bu oranın azalmış olmasında Bilgi Üniversitesi'nin katkısı çoktur. Üniversite

sayesinde iş sahibi olan birçok kişi görülmektedir. Bunlara örnek olarak Bilgi Üniversitesi bünyesinde çalışanlar ve otoparkçılar verilebilir.

Kuştepe’den memnun olup olmadıklarını ölçmek için sorulan “Taşınmak İstiyor musunuz?” sorusunun cevabına göre, büyük çoğunluk bu mahallede yaşamaktan memnundur. Memnun olmayanlar, İstanbul’da başka bir semte, memleketlerine, daha güvenli, gelişmiş bir yere ve çalıştığı bölgeye yakın bir yere taşınmak istemektedirler. Taşınmayı istemelerinin sebepleri ise, çalıştıkları yere uzaklık, bakımsızlık, güvensizlik sorunu, yoksulluk ve daha merkezi bir yerde yaşama isteğidir. Taşınmak isteyenlerin % 39’u 15-24 yaş grubundadır. Mahallenin geleceğini umutsuz gören çoğu kişi de genç nüfustandır. Bu da, genç nüfusun, Kuştepe’de yaşamaktan büyük oranda mutsuz ve umutsuz olduğunu göstermektedir. Kent merkezi yakın çevresindeki konut alanlarının büyük bir sorunu da güvenlidir. Kuştepe gibi bir bölgede karakol alanının olmaması büyük önemli bir eksiklikler. Kuştepe halkı da bunun farkındadır ve yapılması istenilen projelere 90 kişi, güvenlik sorununun nedenlerine ise 89 kişi karakolun eksikliği cevabını vermiştir. Bilgi Üniversitesi çevresine katkıda bulunabilmek adına halk için verdiği bilgisayar, İngilizce, muhasebe, pazarlama kursları ve sertifika programları sayesinde hem çevresindekilerin kültür düzeyini artırmayı düşünmekte, hem de halkı üniversitenin içine alarak, Bilgi Üniversitesi’nin mahallenin bir parçası olduğunu göstermektedir. Bu çabaları da boşa çıkmamaktadır. Çünkü, binanın üniversite yerine başka bir kullanımda olmasını 100 kişi içinde sadece 2 kişi istemektedir.

Üniversitenin bölgenin kalkınmasında, mahallenin daha temiz, daha bakımlı, daha güvenli bir yer olması, bir yüksek eğitim kurumuna sahip olmasının Kuştepeli gençlere örnek olması, tanınması, birçok kişiye –özellikle de otoparkçılar ve kafe sahiplerine- iş imkanı sağlamış olması, sosyal aktivitelerin artması ve eğitim düzeyinin artmaya başlaması gibi rolleri bulunmaktadır. Halk, üniversiteden bekledikleri ekonomik, sosyal ve fiziksel gelişmeler sonucunda kültür düzeyi yüksek, ekonomisi gelişmiş ve çevresi düzenlenmiş bir Kuştepe hayal etmektedir.

Anketler sonucu elde edilen cevaplar SPSS ile çapraz olarak karşılaştırılmıştır. Böylece üniversite ile yaşayanlar arasındaki ilişkiler daha net olarak görülmektedir.

İlk olarak ankete katılan kişilere göre, üniversitenin bölgeye olan 9 tane etkisinin cinsiyet, yaş, eğitim ve çalışılan işe göre analizi yapılmıştır. Bu veriler tablo 7.1., tablo 7.2., tablo 7.3. ve tablo 7.4’de verilmektedir.

Bu 4 analizin sonucuna göre bakıldığında, Kuştepe, üniversitenin kurulmasından sonra, kadınlara göre daha temiz, daha bakımlı ve esnafın daha kibar, dikkatli ve düzenli olduğu bir yer olurken ve gelişirken, erkeklere göre daha güvenli, istihdamın ve eğitim düzeyinin arttığı bir bölge haline gelmiştir.

Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin yaş gruplarına göre dağılımına göre ise, 15-44 yaş grubundaki çalışan kesime göre üniversite sayesinde istihdam sağlanmıştır. Bu da Bilgi Üniversitesi’nin bölgeye ekonomik canlılık getirdiğinin göstergesidir. Ayrıca sosyal aktivitelerin arttığını savunanların büyük çoğunluğunun 15-24 yaş grubundaki genç kesim olması üniversitenin özellikle gençlere sunduğu imkanları doğrular niteliktedir.

Üniversitenin kurulması sonrasında mahalledeki eğitim düzeyinin arttığını savunanların büyük çoğunluğu ortaokul ve ilkokul mezunlardır. Eğitim düzeyiyle ilgili bir başka önemli bilgi ise üniversitenin etkisiyle istihdam sağlandı diyenlerin büyük bir bölümünün ilkokul ve ortaokul mezunları olmasıdır. Bu da, üniversitenin etkisiyle mahalleye gelen iş imkanlarının herhangi bir eğitim ya da meslek gerektirmeyen türden olduğunun kanıtıdır. Örneğin, otoparkçılık gibi. İstihdam sağlanması ile ilgili başka bir bilgi ise, iş durumları analiz edilerek görülmektedir. İstihdam sağlanmasını önemli görenlerin büyük bölümü kendi işine sahiptir. Böylece, üniversitenin sadece otoparkçılara değil, esnafa da büyük etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Üniversitenin etkisiyle eğitim düzeyinin arttığını savunanların büyük çoğunluğu ise çalışan gruptur –kendi işini yapanlar ve ücretli olarak çalışanlar-.

Tablo 7.1. Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin cinsiyete göre dağılımı

Etkiler	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Daha temiz, daha bakımlı bir yer olması	10	3	13
Kuştepedi gençlere örnek olması	5	3	8
Daha güvenli olması	5	8	13
Tanınması	2	2	4
İstihdam sağlaması	3	8	11
Esnafta daha kibar, dikkatli ve düzenli olması	3	-	3
Gelişmesi	2	-	2
Sosyal aktivitelerin artması	4	5	9
Eğitim düzeyinin artması	3	15	18
Etkisi olmadı	4	15	19
Toplam	41	59	100

Tablo 7.2. Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin yaş grubuna göre dağılımı

Etkiler	Yaş Grubu							Toplam
	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	
Daha temiz, daha bakımlı bir yer olması	3	3	5	2				13
Kuştepedi gençlere örnek olması		2	2	2	2			8
Daha güvenli olması	3	3			3	2	2	13
Tanınması	2	2						4
İstihdam sağlaması	2	3	6					11
Esnafta daha kibar, dikkatli ve düzenli olması		3						3
Gelişmesi	2							2
Sosyal aktivitelerin artması	7		2					9
Eğitim düzeyinin artması	2	2	8	3	3			18
Etkisi olmadı	3	3	3	8	2			19
Toplam	24	21	26	15	10	2	2	100

Tablo 7.3. Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin eğitim durumuna göre dağılımı

Etkiler	Eğitim Durumu					Toplam
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Öğrenci	
Daha temiz, daha bakımlı bir yer olması	8	2			3	13
Kuştepelili gençlere örnek olması	4	2	2			8
Daha güvenli olması	3	2	5		3	13
Tanınması			2		2	4
İstihdam sağlaması	5	4	2			11
Esnafların daha kibar, dikkatli ve düzenli olması	2		1			3
Gelişmesi					2	2
Sosyal aktivitelerin artması	2		3	2	2	9
Eğitim düzeyinin artması	5	10	2	1		18
Etkisi olmadı	9	6	4			19
Toplam	38	26	21	3	12	100

Tablo 7.4. Üniversitenin bölgeye olan etkilerinin iş durumuna göre dağılımı.

Etkiler	İş Durumu					Toplam
	Kendi İşi	Ücretli	Ev Hanımı	Emekli	Öğrenci	
Daha temiz, daha bakımlı bir yer olması		3	5	2	3	13
Kuştepelili gençlere örnek olması	2	2	2		2	8
Daha güvenli olması	5	3	2		3	13
Tanınması		2			2	4
İstihdam sağlaması (Özellikle otoparkçılar ve cafe sahiplerine)	8		3			11
Esnafların daha kibar, dikkatli ve düzenli olmaya başlaması			3			3
Gelişmesi					2	2
Sosyal aktivitelerin artması	2	5			2	9
Eğitim düzeyinin artması	8	8	2			18
Etkisi olmadı	9	10				19
Toplam	34	33	17	2	14	100

Kuştepe Mahallesinde yaşayan halkın üniversiteden 5 tane beklentisi vardır. Bunlar: Kuştepe'nin gelişmesine yardımcı olması, kültürel etkinliklerin Kuştepelilere duyurulması, bölgenin tanıtılması, esnafın maddi beklentilerinin karşılanması ve herkes için kurslar düzenlenmesidir. Bunlar dışında ankete katılan 100 kişiden 20 kişinin ise üniversiteden hiçbir beklentisi yoktur.

Beklentiler ile cinsiyet karşılaştırıldığında, kadınların kurslar düzenlenmesi ve kültürel etkinliklerin duyurulması gibi sosyal içerikli beklentiler içerisinde oldukları görülmektedir. Esnafın maddi beklentilerinin karşılanmasını isteyen 13 kişi ise erkektir ve kendi işini yapmaktadır.

Kültürel etkinliklerin duyurulmasını isteyenler 15-24 yaş grubundadır ve çoğunluğu öğrencidir. Buradan da gençlerin kültürel etkinliklere katılma isteklerini görmekteyiz.

Kurs ve eğitim düzenlenmesini isteyenlerin genellikle ilkokul ve ortaokul mezunları olması ve hepsinin ev hanımı olması Kuştepeli kadınların eğitime açık ve hevesli olduklarının göstergesidir.

Tablo 7.5. Üniversiteden beklentilerin cinsiyete göre dağılımı.

Beklentiler	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Kuştepe'nin Gelişmesine Yardımcı Olması	5	10	15
Kültürel Etkinliklerin Kuştepelilere Duyurulması	7	5	12
Bölgenin Tanıtılması. Gecekondu Senti Olarak Tanıtılmaktan Kurtulması	10	10	20
Esnafın Maddi Beklentilerinin Karşılanması	-	13	13
Sadece Gençler için Değil, Diğer İnsanlar için de kurslar, eğitimler düzenlenmesi	13	7	20
Beklentisi olmayanlar	7	13	20
Toplam	42	58	100

Tablo 7.6. Üniversiteden beklentilerin yaş grubuna göre dağılımı.

Beklentiler	Yaş Grubu							Toplam
	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	
Kuştepe'nin Gelişmesine Yardımcı Olması	3	2	3	2	3		2	15
Kültürel Etkinliklerin Kuştepelilere Duyurulması	12							12
Bölgenin Tanıtılması. Gecekondu Semti Olarak Tanıtılmaktan Kurtulması	3	7	5	3	2			20
Esnaftan Maddi Beklentilerinin Karşıllanması	-	3	3	3	4			13
Sadece Gençler için Değil, Diğer İnsanlar için de kurslar, eğitimler düzenlenmesi	3	7	10	-	-			20
Beklentisi olmayanlar	3	2	3	7	3	2		20
Toplam	24	21	24	15	12	2	2	100

Tablo 7.7. Üniversiteden beklentilerin eğitim durumuna göre dağılımı.

Beklentiler	Eğitim Durumu					Toplam
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Öğrenci	
Kuştepe'nin Gelişmesine Yardımcı Olması	7	2	2	2	2	15
Kültürel Etkinliklerin Kuştepelilere Duyurulması		3	3		6	12
Bölgenin Tanıtılması. Gecekondu Semti Olarak Tanıtılmaktan Kurtulması	8	2	7		3	20
Esnaftan Maddi Beklentilerinin Karşıllanması	3	6	2	2		13
Sadece Gençler için Değil, Diğer İnsanlar için de kurslar, eğitimler düzenlenmesi	10	7	2		1	20
Beklentisi olmayanlar	10	5	3		2	20
Toplam	38	25	19	4	14	100

Tablo 7.8. Üniversiteden beklentilerin iş durumuna göre dağılımı.

Beklentiler	İş Durumu					Toplam
	Kendi İşi	Ücretli	Ev Hanımı	Emekli	Öğrenci	
Kuştepe'nin Gelişmesine Yardımcı Olması	5	5	3		2	15
Kültürel Etkinliklerin Kuştepelilere Duyurulması	2	5			5	12
Bölgenin Tanıtılması. Gecekondu Senti Olarak Tanıtılmaktan Kurtulması	5	8	2		5	20
Esnafın Maddi Beklentilerinin Karşıllanması	13					13
Sadece Gençler için Değil, Diğer İnsanlar için de kurslar, eğitimler düzenlenmesi	3	5	10		2	20
Beklentisi olmayanlar	3	10	3	2	2	20
Toplam	31	33	18	2	16	100

Tablo 7.9. Üniversiteden beklentilerin taşınmak isteyenlere göre dağılımı.

Beklentiler	Taşınmak		Toplam
	İsteyenler	İstemeyenler	
Kuştepe'nin Gelişmesine Yardımcı Olması	2	13	15
Kültürel Etkinliklerin Kuştepelilere Duyurulması	10	2	12
Bölgenin Tanıtılması. Gecekondu Senti Olarak Tanıtılmaktan Kurtulması	13	7	20
Esnafın Maddi Beklentilerinin Karşıllanması		13	12
Sadece Gençler için Değil, Diğer İnsanlar için de kurslar, eğitimler düzenlenmesi	2	18	20
Beklentisi olmayanlar	3	17	20
Toplam	30	70	100

Üniversitede düzenlenen sosyal aktiviteler halka açıktır. Gençler bu aktivitelere katılmaktadır veya katılmıştır. Fakat, bu mahallede yaşayan, aktivitelere katılmış olan gençler, üniversitenin düzenlediği bu aktivitelerle ilgili olarak yapılan bir eleştiride bulunmaktadır. Bu eleştiriye göre, aktivitelerin üniversitenin ilk açıldığı yıllarda herkese duyuruluyor iken, son zamanlarda daha içine kapalı bir yer haline gelmeye başlamış olmasıdır.

Tablo 7.10'a göre, Bilgi Üniversitesi'ndeki aktivitelere 100 kişiden sadece 11'i katılmaktadır. 11 kişinin 8'i ise 15-24 yaş grubundadır.

Tablo 7.10. Üniversitedeki aktivitelere katılanların cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımları

		Katılanlar	Katılmayanlar	Toplam
Cinsiyet	Kadın	3	39	42
	Erkek	8	50	58
	Toplam	11	89	100
Yaş Grubu	15-24	8	17	25
	25-34	2	18	20
	35-44	1	23	24
	45-54	-	15	15
	55-64	-	12	12
	65-74	-	2	2
	75-84	-	2	2
	Toplam	11	89	100

Ankete katılan 100 kişiden 92'si, Bilgi Üniversitesi'nde, eğitimin ve akademik kadronun iyi olmasından dolayı okumak istemektedirler.

Üniversitenin açılmasından dolayı problem yaşayan 100 kişi içinde sadece 7 kişi bulunmaktadır. Bu 7 kişinin büyük çoğunluğu kendi işinde çalışmaktadır ve anket sonuçlarına göre, problemin sorunu sadece trafik sıkışıklığıdır.

Tablo 7.11. Üniversitenin açılmasından dolayı problem yaşayanların cinsiyet, yaş grubu ve iş durumuna göre dağılımları

		Problemi Olanlar	Olmayanlar	Toplam
Cinsiyet	Kadın	-	42	42
	Erkek	7	51	58
	Toplam	7	93	100
Yaş Grubu	15-24	2	23	25
	25-34	-	20	20
	35-44	2	22	24
	45-54	2	13	15
	55-64	2	10	12
	65-74	-	2	2
	75-84	-	2	2
	Toplam	8	92	100

İş Durumu	Kendi İşi	5	27	32
	Ücretli	2	31	33
	Ev Hanımı	-	18	18
	Emekli	-	2	2
	Öğrenci	-	15	15
	Toplam	7	93	100

Kadir Has Üniversitesi'nin çevresinde yapılan anket sonuçlarına göre ise, ankete katılanların yaşlarının 15 ile 84 arasında değiştiği görülmektedir. Kuştepe Mahallesi'ndeki 15-24 yaş arasındaki grubun en çok sayıda, bu bölgede ise en az sayıda olması bile buranın eski bir yerleşim olduğunun kanıtı olarak gösterilebilir. İnceleme alanında üniversite mezunları az olsa bile, lise mezunlarının %27 oranında olması, eğitim düzeyinin nispeten yüksek olduğunun göstergesidir. Eski bir yerleşim alanı olan bölgede Cibali doğumluların oranı % 48'dir. % 34 gibi yüksek bir oranın 2000-2004 yılları arasında gelmiş olması, ticaret alanlarındaki esnafı yapılan anket sayısının çok olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kişiler, 2002 yılında açılan Kadir Has Üniversitesi'nden dolayı bu bölgeye yönelmişler ve gençlerin ilgi duyabileceği fonksiyonlar açmaya çalışmışlardır. Bunlar genellikle restoranlar ve cafelerdir. Bölgede yaşayanların %77'sinin burada bulunmaktan memnun olmaları, bölgenin eski bir yerleşim alanı olmasına, yaşlı nüfusun çok olmasına ve halkın birbirini tanımasına bağlanabilir. Bölgeden taşınmayı düşünen %80 oranında kişinin ise, yaşları 25 ile 34 arasında değişmektedir. Buradan, genç nüfusun bölgede yaşamaktan memnun olmadığını anlayabiliriz. İnceleme alanının geleceği için umutlu olanlar ise, özellikle Fener-Balat Rehabilitasyon Projesinin bölgeyi kalkındıracağını düşünenlerdir. Özellikle ticaret alanlarında çalışanlar, üniversiteden büyük bir beklenti içerisindeyler. Bu sebeple son birkaç yıldır bölgede birçok lokanta ve cafe tarzı yerler açılmıştır. Fakat, bunların çok azı iş yapabildiği için, esnaf Kadir Has Üniversitesi'nden beklediklerini alamamışlardır. Genel olarak, üniversitenin içine kapalı olduğundan ve bölgeye bir yararı dokunmadığından bahsetmektedirler. Anket yapılanların çoğu, bölge her bakımdan canlı olduğu için, üniversite binasının eski kullanımı olan Tekel Fabrikasının açık olduğu yılları aramaktadır. Ayrıca, üniversite açılmadan önce binanın hastane olacağı söylentileri, halkı umutlandırmıştır. Ankete katılanların yarısı binanın hastane ve devlet üniversitesi olarak kullanılmasını tercih etmektedir. Devlet üniversitesi öğrencilerinin bölgedeki fonksiyonları daha çok kullanacakları düşünülmektedir. Bunun dışında, özellikle ankete katılan kadınlar,

üniversite kurulmasıyla, etrafta genç nüfusun görülmeye başlamasıyla, bölgenin daha güvenli bir yer haline geldiğini düşünmektedirler.

Bölge halkı, hala tam olarak Kadir Has Üniversitesi'ni benimseyememiş durumdadır. Beklentileri sorulduğunda genel olarak üniversiteyi işin içine katmak akıllarına gelmemektedir. Bölgenin üniversiteyle kalkınması değil de tarihi dokusunun değerlendirilmesi sonucu kalkınması cevabını vermektedirler. Zaten ankete katılanların %56'sı üniversitenin kurulmasının bölgenin kalkınmasında herhangi bir katkısının olmadığını savunmaktadır. Fakat bunda, üniversitenin yeni açılmış olmasının rolü büyüktür. Benzer bir çalışmanın birkaç yıl sonra yapılması ve bu şekilde sonuçların karşılaştırılması yararlı olacaktır.

Tablo 7.12, tablo 7.13, tablo 7.14 ve tablo 7.15'de Kadir Has Üniversitesi çevresinde yaşayan halkın üniversiteden beklentilerinin cinsiyet, yaş, eğitim ve çalıştıkları işlere göre dağılımları verilmektedir.

Bölgede yaşayan halkın üniversiteden 8 tane beklentisi vardır. Bunlar, üniversitenin ekonomik canlılık getirmesi, sosyal mekanlar açılması, yoksul gençlerin eğitiminin sağlanması, gençlerin dikkatli hareket etmesi, üniversitenin bölgeyle ilgili projelerde önyak olması, yaşayanların bilinçlenmesi için eğitim verilmesi, bölgenin tanıtımının yapılması ve halkla daha iç içe olunmasıdır.

En çok beklenti üniversitenin bölgeye ekonomik canlılık getirmesidir. Bunu bekleyenlerin çoğunluğunu da erkekler ve kendi işini yapanlar istemektedirler.

Genç kesim olan 25-34 yaş grubu sosyal mekanlar açılması ve bölgenin tanıtımının yapılması istegindedirler.

Hemen hemen her yaş grubunun beklentisi ise, üniversitenin bölgeyle ilgili projelerde önyak olması, eğitim verilmesi ve ekonomik canlılık getirmesidir.

Halka eğitim verilmesini isteyenlerin çoğunluğunun ilkokul mezunu olması Kuştepe gibi, bu bölgede de yaşayanların eğitim görmeye hevesli olduklarının göstergesidir.

Ekonomik canlılık beklentisi işsiz, kendi işini yapan, ücretli çalışan, ev hanımı, emekli ve öğrenci olmak üzere her kesimin ortak isteğidir. Ekonomik canlılık dışında öğrenciler sosyal mekanlar açılmasını istemekte, ev hanımlarının çoğunluğu ise bölgenin tanıtımının yapılmasını istemektedir.

Tablo 7.12. Üniversiteden beklentilerin cinsiyete göre dağılımı.

Beklentiler	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Ekonomik Canlılık Getirmesi	4	11	15
Sosyal Mekanlar Açılması	3	6	9
Yoksul Gençlerin Eğitiminin Sağlanması	4	3	7
Gençlerin Dikkatli Hareket Etmesi	3	1	4
Üniversitenin Bölgeyle İlgili Projelerde Önyak Olması	4	8	12
Yaşayanların Bilinçlenmesi için Eğitim Verilmesi	3	6	9
Bölgenin Tanıtımının Yapılması	7	3	10
Halkla Daha İçiçe olunması	2	1	3
Toplam	30	39	69

Tablo 7.13. Üniversiteden beklentilerin yaş grubuna göre dağılımı.

Beklentiler	Yaş Grubu							Toplam
	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	
Ekonomik Canlılık Getirmesi	1	5	3	3	2	1		15
Sosyal Mekanlar Açılması		5		3		1		9
Yoksul Gençlerin Eğitiminin Sağlanması		1	4	1			1	7
Gençlerin Dikkatli Hareket Etmesi		1	1	2				4
Üniversitenin Bölgeyle İlgili Projelerde Önyak Olması		3	2	3	2	1	1	12
Yaşayanların Bilinçlenmesi için Eğitim Verilmesi		1	2	2	2	2		9
Bölgenin Tanıtımının Yapılması		5	3	2				10
Halkla Daha İçiçe olunması		1		2				3
Toplam	1	22	15	18	6	5	2	69

Tablo 7.14. Üniversiteden beklentilerin eğitim durumuna göre dağılımı.

Beklentiler	Eğitim Durumu						Toplam
	Okuma Yazma Bilmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Öğrenci	
Ekonomik Canlılık Getirmesi	1	2	5	5		2	15
Sosyal Mekanlar Açılması		2	2	3	1	1	9
Yoksul Gençlerin Eğitiminin Sağlanması	2	1	2	2			7
Gençlerin Dikkatli Hareket Etmesi		3	1				4
Üniversitenin Bölgeyle İlgili Projelerde Önyak Olması	2	3	1	3	3		12
Yaşayanların Bilinçlenmesi için Eğitim Verilmesi		6	2	1			9
Bölgenin Tanıtımının Yapılması		4	2	4			10
Halkla Daha İçiçe olunması	1	1		1			3
Toplam	6	22	15	19	4	3	69

Tablo 7.15. Üniversiteden beklentilerin iş durumuna göre dağılımı.

Beklentiler	İş Durumu						Toplam
	İşsiz	Kendi İşi	Ücretli	Ev Hanımı	Emekli	Öğrenci	
Ekonomik Canlılık Getirmesi	2	4	3	3	1	2	15
Sosyal Mekanlar Açılması	1	4	1		2	1	9
Yoksul Gençlerin Eğitiminin Sağlanması	1	4		2			7
Gençlerin Dikkatli Hareket Etmesi			2	2			4
Üniversitenin Bölgeyle İlgili Projelerde Önyak Olması	1	7	1	3			12
Yaşayanların Bilinçlenmesi için Eğitim Verilmesi	1	2	3	1	2		9
Bölgenin Tanıtımının Yapılması	2	1	2	5			10
Halkla Daha İçiçe olunması		1	1	1			3
Toplam	8	23	13	17	5	3	69

Tablo 7.16’da bölgede yaşayanların üniversiteden beklentilerinin taşınmayı isteyenlere göre dağılımı verilmiştir. Araştırma alanında bölgeden taşınmak isteyen 16 kişi bulunmaktadır. 16 kişiden 8 kişi bölgenin tanıtımının yapılması ve ekonomik canlılık olması beklentileri içindedirler. Buradan, özellikle bu iki beklentinin karşılanmasının, halkın bölgeyi terk etmemesi için ne kadar önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 7.16. Üniversiteden beklentilerin taşınmayı isteyenlere göre dağılımı.

Beklentiler	Taşınmak		Toplam
	İsteyenler	İstemeyenler	
Ekonomik Canlılık Getirmesi	3	12	15
Sosyal Mekanlar Açılması	2	7	9
Yoksul Gençlerin Eğitiminin Sağlanması	1	6	7
Gençlerin Dikkatli Hareket Etmesi	1	3	4
Üniversitenin Bölgeyle İlgili Projelerde Önyak Olması	2	10	12
Yaşayanların Bilinçlenmesi için Eğitim Verilmesi	1	8	9
Bölgenin Tanıtımının Yapılması	5	5	10
Halkla Daha İçişe olunması	1	2	3
Toplam	16	54	69

Tablo 7.17, 7.18, 7.19 ve 7.20’de üniversitenin bölgeye etkilerinin cinsiyete, yaşa, eğitime ve işe göre dağılımı verilmektedir.

Sonuçlardan da görüldüğü gibi, ankete katılan 70 kişinin 28’ine göre üniversitenin bölgenin kalkınmasında hiçbir etkisi olmamıştır. Bu yüksek oran, Kadir Has Üniversitesinin yeni kurulmuş olmasına bağlanabilir.

Kadınlar, üniversite sayesinde güvenlik sorununun azaldığını ve gençlere verilen üniversite kurslarının bölge için önemli olduğunu savunurken, erkekler ticarete canlılık geldiğini düşünmekte ve üniversite sayesinde yapılacak olan tesislerin etkilerini savunmaktadır.

Güvenlik sorunun azalması en çok ev hanımları için önem taşımaktadır. Hem kendileri hem de çocukları, üniversite açıldığından beri daha rahat ettiklerini belirtmektedirler.

Tablo 7.17. Üniversitenin bölgeye etkilerinin cinsiyete göre dağılımı.

Etkiler	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Güvenlik	12	3	15
Ticarete Canlılık Gelmesi (sadece market ve bazı restaurantlar)	1	9	10
Gençlere Üniversiteye Hazırlık Kursu Veriliyor Olması	11	1	12
Spor Salonu, Halk tesisi Yapılacak Olması	1	4	5
Toplam	25	17	42

Tablo 7.18. Üniversitenin bölgeye etkilerinin yaş grubuna göre dağılımı

Etkiler	Yaş Grubu							Toplam
	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	
Güvenlik		6	2	5		-	2	15
Ticarete Canlılık Gelmesi (sadece market ve bazı restaurantlar)	1	1	4		2	-	2	10
Gençlere Üniversiteye Hazırlık Kursu Veriliyor Olması		6		5		-	1	12
Spor Salonu, Halk tesisi Yapılacak Olması			3		2	-		5
Toplam	1	13	9	10	4		5	42

Tablo 7.19. Üniversitenin bölgeye etkilerinin iş durumuna göre dağılımı

Etkiler	İş Durumu						Toplam
	İşsiz	Kendi İşi	Ücretli	Ev Hanımı	Emekli	Öğrenci	
Güvenlik	1	3	2	8	1		15
Ticarete Canlılık Gelmesi (sadece market ve bazı restaurantlar)	2	4	2			2	10
Gençlere Üniversiteye Hazırlık Kursu Veriliyor Olması			3	9			12
Spor Salonu, Halk tesisi Yapılacak Olması	1	1	2	1			5
Toplam	4	8	9	18	1	2	42

Tablo 7.20. Üniversitenin bölgeye etkilerinin eğitim durumuna göre dağılımı

Etkiler	Eğitim Durumu						Toplam
	Okuma Yazma Bilmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Öğrenci	
Güvenlik	2	6	5	2			15
Ticarete Canlılık Gelmesi (sadece market ve bazı restaurantlar)	1	4	1	1	1	2	10
Gençlere Üniversiteye Hazırlık Kursu Veriliyor Olması	3	3	3	3			12
Spor Salonu, Halk tesisi Yapılacak Olması		2	1	2			5
Toplam	6	15	10	8	1	2	42

Tablo 7.21’de üniversitenin kurulmasından dolayı problem yaşayanların cinsiyet, yaş grubu ve iş durumuna göre dağılımı verilmektedir. Buna göre ankete katılan 70 kişiden 13’ü problem yaşamaktadır. Bunların çoğunluğu kendi işini yapanlar ve ev hanımlarıdır.

Tablo 7.21. Üniversitenin kurulmasından dolayı problem yaşayanların cinsiyet, yaş grubu ve iş durumuna göre dağılımı

Cinsiyet	Kadın	6
	Erkek	7
	Toplam	13

Yaş	15-24	-
	25-34	4
	35-44	3
	45-54	3
	55-64	-
	65-74	3
	75-84	-
	Toplam	13

İş Durumu	İşsiz	-
	Kendi İş	5
	Ücretli	1
	Ev Hanımı	4
	Emekli	3
	Öğrenci	-
	Toplam	13

Kadir Has Üniversitesi'nin Rektörü Prof. Dr. Yücel Yılmaz ile yapılan görüşmede, rektör, üniversite olarak İstanbul'un tarihi üçgeninde olmaktan dolayı sorumluluk taşıdıklarını belirtmiştir. Ayrıca, üniversitenin çevresinde yaşayanlara karşı da sorumlulukları olduğunu belirtmiş ve bu sebeple de bazı projelerin gerçekleştirilmekte olduğunu ifade etmiştir. Bu projeler:

- Sivil Toplum Kuruluşlarının festival düzenlemelerinde destek olunması ve ortak şenlikler düzenlenmesi,
- Gençler için ücretsiz bilgisayar kursu, üniversiteye hazırlık kursu ve İngilizce kursu düzenlenmesi ve
- Üniversite bünyesindeki sosyal klüplerden bazılarında dahil olan öğrencilerin, çevredeki ilköğretim okullarına giderek öğrencilere ders veriyor olması

Şeklinde sıralanabilir. Ayrıca, şu an gerçekleştirilmesi hedeflenen proje ise, özellikle yaşlılar düşünülerek başlatılacak olan herkesin kontrolden geçmesini sağlamayı hedefleyen check-up projesidir. Bütün bu projeler, umut vericidir. Eğer, bu şekilde projeler devam ederse, yakında çevrede yaşayan insanlar üzerinde etkileri görülmeye başlayacak, böylece, halkın düşünceleri de büyük ölçüde değişecektir.

Tarihi bir binanın korunması ve yeni bir işlevle topluma kazandırılması, tarihsel görevini yenileyerek kullanıma açılması herkes tarafından olumlu karşılanmaktadır. Buradan, tarihi binaların sürdürülebilirliğinin gerekliliği bilincinin geliştiği anlaşılmaktadır.

Şekil 7.1. Kadir Has Üniversitesi ve Çevresi

İncelenen örneklerden de anlaşıldığı gibi, artık sosyal ve fiziksel çevrenin canlandırılmasında üniversitelerin rolü iyice benimsenmeye başlamıştır. Bu amaçla birçok kentte, “üniversite işbirliği ile kentsel yeniden canlandırma” projeleri ya da “toplum – üniversite işbirliği ile yeniden canlandırma” adı altında birçok proje gerçekleştirilmektedir. Bunların amacı, sorunlu bir çevrenin, orada bulunan üniversite ile nasıl iyileşebileceğinin yollarını aramaktır.

Ülkemizde ise genel olarak, bir bölge orada bulunan bir üniversite kompleksi sayesinde kendiliğinden gelişmektedir. Bu gelişim, yeni yerler açılması, ticaretin canlanması, bu şekilde ekonominin canlanması, öğrencilerin o bölgeyi yaşama alanı olarak seçmeleri vb nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bilgi Üniversitesi, misyonunda çevresiyle etkileşim içinde olmayı belirttiği için özel bir örnektir. Çevrenin kalkınması için çeşitli çalışmalar yaptığı gözlenmektedir, fakat bu çalışmalar yeterli olmamaktadır. Kadir Has Üniversitesi ise, tarihi yarımada da bulunması ve üzerinde kurulduğu binanın tarihi özelliği dışında, eskiden bölgenin yıllarca ekonomik, sosyal ve fiziksel canlılığının sebebi olması nedeniyle, büyük sorumluluklar taşımaktadır.

Kent merkezi yakın çevresindeki bu iki konut alanının üniversitelerin katkısıyla sosyal ve fiziksel olarak canlandırılması için daha sistematik bir yol izlenmeli, özel olarak bu amaç için projeler geliştirilmelidir.

Sonuç olarak, etkili bir sonuca ulaşmak için,

- Kapsamlı bir analiz ile problem tanımı yapılmalıdır.
- Her bölgenin tek olduğu, kendine has özelliklerinin bulunduğu anlaşılmalıdır.
- “Yeniden Canlandırma” kavramının tanımının içerdiği elemanları sağlamak amaçlanmalıdır. İlk olarak kapsamlı ve bütüncül bir vizyon belirlenmelidir. Problemlerin çözümünü amaçlayan bu vizyon, alanın ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel olarak gelişmesini sağlayacak nitelikte olmalıdır.
- Yeniden Canlandırma sürecindeki en önemli özelliklerden biri olan katılım ve işbirliğine önem verilmelidir. Üniversite, halk, devlet ve sivil toplum örgütleri birlikte çalışmalıdır.
- Bulundukları bölgedeki değişim ve gelişim üzerinde büyük etkileri olan üniversiteler, bu rollerinin farkında olmalı, çevresiyle etkileşim içinde olmalıdır. Sahip olduğu güçleri ve kaynakları eşitlikle halkla birlikte paylaşabilme yeteneğine sahip olmalıdırlar.
- Bütün bu ilkeleri kapsayan stratejiler geliştirilmeli, projeler üretilmelidir.

Bölgede bulunan üniversitenin katkılarıyla, konut bölgelerini yaşanabilir hale getirmek, sosyal ve fiziksel çevreyi canlandırmak amacına hizmet eden vizyon sosyal, fiziksel ve ekonomik olarak canlanmış, sürdürülebilir mekanlardır.

Vizyonu belirledikten sonraki aşama stratejilerin belirlenmesidir. Bu stratejileri belirleyebilmek için amaca yönelik SWOT analizi yapılır. SWOT analizi, stratejileri oluşturmada bir araç olarak kullanılacaktır. Böylece bölgenin güçlü yönleri kullanılarak tehditlerinin üstesinden nasıl gelineceği, fırsatları kullanarak ise zayıf yönlerin nasıl bertaraf edileceği belirlenecektir. Ortaya çıkan SWOT analizi ile stratejik öncelikler belirlenecek ve bu öncelikleri gerçekleştirmek için ise programlar gerçekleştirilecektir.

Tablo 7.22. SWOT analizinin elemanları

GÜÇ Amacı gerçekleştirmek için kullanılabilir bir kaynak ya da kapasite	ZAYIFLIK Amacını gerçekleştirmekten engelleyen sınırlama, yanlış ya da eksiklik
FIRSAT Çevredeki herhangi bir uygun durum	TEHDİT Stratejiye zarar veren herhangi bir uygunsuz durum

Bu 4 elemana göre hareketler:

Güçler üzerine kurulur

Zayıflıkları elerler

Fırsatları kullanırlar

Tehditlerin etkilerini azaltırlar

Tablo 7.23. Kuştepe Mahallesi SWOT analizi

<u>GÜÇLÜ YÖNLER</u>	<u>ZAYIF YÖNLER</u>
▪ Üniversite ▪ Merkezi Konum ▪ Mahalle (kimlik) ▪ Mahallenin gelişimi için her türlü çalışmaya istekli halk ▪ Üniversitenin halkla etkileşim içinde olma vizyonu ▪ Genç, eğitimli nüfusun artmaya başlaması ▪ İşbirlikçi yaklaşım çabaları	▪ Gecekondu niteliği ▪ Konut alanlarının bakımsızlığı ▪ Sosyal aktivite alanlarının eksikliği ▪ Eğitimsiz halk ▪ İşsizlik ▪ Güvenlik problemi (Suç oranının yüksek olması) ▪ İmaj problemi ▪ Ulaşım sistemindeki eksiklikler ▪ Sürdürülebilir gelişme için ortak bir vizyonun eksikliği

<u>FIRSATLAR</u>	<u>TEHDİTLER</u>
- İstanbul ili ulaşım sistemi ana akslarının yakınındaki Mecidiyeköy'den geçiyor olması - Üniversite	- Terör - Deprem

Tablo.7.24. Cibali Bölgesi SWOT analizi

<u>GÜÇLÜ YÖNLER</u>	<u>ZAYIF YÖNLER</u>
- Üniversite - Konum - Tarihi ve kültürel miras - Denize kıyısı olması - Uluslararası ünü (Tarihi Yarımada) - Projeler geliştirilmesi - Tarihi nitelikteki konut alanları - Üniversite binasının önemi	- Sosyal aktivite mekanlarının eksikliği - Güvenlik sorunu - Tarihi nitelikteki konut alanlarının kötü durumda olması
<u>FIRSATLAR</u>	<u>TEHDİTLER</u>
- Üniversite - Deprem Master Planı - Konum (Tarihi Yarımada Haliç kıyısında)	- Terör - Deprem

Stratejik Öncelik: Yaşanabilir Mekanlar

Programlar:

Konuta Yönelik Programlar

Konutların bakımlı olması: Gerek bu olumsuz imajı kaldırmak, gerekse yaşayanların refahı için konutların bakımı yapılacaktır. Üniversiteler konutların bakımlarıyla ilgili projeleri başlatma ve yürütme görevlerini üstlenmelidirler.

Tarihi binaların bakımlarının sağlanması için zorunluluklar getirilmesi: Kadir Has Üniversitesi etkin bir rol oynamalı, ön ayak olmalıdır

Donatılara Yönelik Programlar

Yeşil Alan Eksikliklerinin Belirlenmesi: Kuştepe Mahallesi için çocuk bahçeleri yapılacaktır.

Spor Alanlarının Yapılması Rekreasyon Aktivitelerinin sağlanması: Spor alanları üniversitelerin katkılarıyla yapılacaktır. Üniversiteler düzenledikleri halka açık aktiviteleri arttıracak ve halkın haberdar olması için gerekli tanıtımı yapacaktır.

Sosyal Yapıya Yönelik Programlar

Güvenliğin sağlanması: Kuştepe'ye karakol yapılacaktır.

Üniversiteler çevredekilerin eğitilmesine ilişkin programlar uygulayacaktır.

Programlarla halk hem bilinçlenecek hem de iş sahibi olacaktır.

Cibali'de yeşil alanların aydınlatması yapılacaktır.

Rahat, Çevreye Duyarlı Ulaşım Sistemi Programı

Kuştepe'de otopark alanlarının düzenlenmesi

Belirli bölgelere araç girişinin yasaklanması

Yaya ve bisiklet akışını içeren akslar belirlenmesi

Ekonomik Canlılığın Sağlanması Programı

Gençlere yönelik aktiviteler geliştirilmesi: Kadir Has Üniversitesi çevresiyle daha ilişkili olacak, gençleri bölgeye yönlendirecektir. Bölgeye gençleri çekecek aktiviteler yapacaktır.

İstihdamın Geliştirilmesi: Kadir Has Üniversitesi halka istihdam sağlayacaktır.

Turizmin geliştirilmesi programı: Kadir Has Üniversitesinin sahip olduğu tarihi yapının geliştirilmesi hedeflenecektir. Boş binalar kullanıma açılacaktır. Tütün fabrikasının yeniden kullanıma açılmasıyla bölgede önemli bir yeri olan üniversite bölgenin tanıtımını üstlenecektir

KAYNAKLAR

A) Kitaplar

2003. Cibali Merkez Kampüsü, T.C. Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Doğruel, F. ve Doğruel S., 2000. Osmanlıdan Günümüze Tekel, Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Kazgan, G., 2002. Kuştepe Gençlik Araştırması 2002, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kazgan, G., Kirmanoğlu, H., Çelik, Ç. ve Yumul, A., 1999. Kuştepe Araştırması 1999, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kemp, Roger. L., 2001. The Inner City, A Handbook for Renewal, Mc Farland and Company, Inc. Publishers, North Carolina.

Kennedy, D. and Kennedy, M. I., 1974. The Inner City, Elek Boks, London.

Roberts, P. and Sykes, H., 2000. Urban Regeneration A Handbook, Sage Publications, London.

Thorns, D. C., 2004. Kentlerin Dönüşümü, Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam, Soyak Yayınları, İstanbul.

B) Tezler

Berberoğlu, U., 2004. Haliç kıyılarındaki yeni düzenlemeler ve kıyı parklarının kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Beswick, C.A., 2001. Public-private partnerships in urban regeneration: the case of London Docklands, *MSc Thesis*, The University of Calgary, Calgary, Alberta.

Ergenekon, T., 2001. The regeneration of city centers, a design strategy for Alsancak District, İzmir, *MSc Thesis*, İzmir Institute of Technology, İzmir.

Nunery II, L.D., 2003. Reconceptualizing the college town: Urban universities and local retail development, *PhD Thesis*, University of Pennsylvania, Pennsylvania.

Özen, Ü., 2004. Üniversite kuruluşunun kent merkezi arazi kullanım biçimine olan etkileri: Çanakkale örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

C) Makaleler

Alper, M., 2003. Dünü ve Bugünü ile Cibali Tütün Fabrikası, *Haliç Sempozyum Bildirileri*, 33-40, İstanbul

Keleş, R., 2003. Urban Regeneration in İstanbul, Draft Paper to be presented to Priority Action Programme, Regional Activity Center.

Mullins, R.L. and Gilderbloom, J.I., 2002, Urban Revitalization Partnerships: perceptions of the university's role in Louisville, Kentucky, *Local Environment*, 7.2, 163-176.

Önder, İ., 2000. Kentsel yerleşim ve üniversite, İstanbul, 33, 118-120.

Ramaley, J.A., 2001. Why do we engage in engagement?, *Metropolitan Universities*, 12.3, 13-19.

Şenatalar, B., 2000. İstanbul'da üniversiteler, İstanbul, 33, 88-93

D) Raporlar

1996. University Neighborhoods Revitalisation Plan Concept Document, Ohio State University, Ohio.

2001. Campus and Community, towards a community engagement culture, Academic Policy Statement, Middlesex University.

E) Çalışmalar

Şen, T., Kaya, G., Erdem, M., Kadir Has Üniversitesi'nin bulunduğu Cibali Semtinin sakinleri için yapılan tanıtım.

F) İnternet Adresleri

www.yapitr.com

www.sokakta.com

www.region-waterloo.on.ca

www.yok.gov.tr

G) Kişisel Görüşme

Yılmaz, Y., 2005, kişisel görüşme

EKLER

Ek A. Şişli İlçesi Kuştepe Mahallesi Arazi Değerleri

Sıra No	Sokak	1994 YILI	1998 YILI	2002 YILI
1	MECİDİYEKÖY YOLU CAD.	5.000.000	50.000.000	500.000.000
2	AÇELYA (G-2) SOKAK	500.000	4.000.000	30.000.000
3	ALEV SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
4	ASMA (G-2) SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
5	AYAZMA DERESİ	200.000	2.000.000	20.000.000
6	BENEK SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
7	BESTEKAR ŞAKİR AGA SK.	600.000	4.000.000	100.000.000
8	BİRACILAR SOKAK	600.000	4.000.000	100.000.000
9	CİHAN SOKAK	150.000	1.000.000	20.000.000
10	ÇİĞDEM SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
11	DEMİRSOY SOKAK	1.000.000	7.500.000	100.000.000
12	DOĞANAY SOKAK	150.000	1.500.000	20.000.000
13	FINDIK SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
14	UĞUR ÇIKMAZI	200.000	3.000.000	30.000.000
15	HİSAR ÇIKMAZI	200.000	2.000.000	20.000.000
16	ÖZGÜR ÇIKMAZI	200.000	2.000.000	20.000.000
17	GÜZİDE ÇIKMAZI	200.000	2.000.000	20.000.000
18	GÜMÜŞHANE SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
19	HUDUT SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
20	IŞIL SOKAK	200.000	1.500.000	20.000.000
21	KARKUYUSU SOKAK	1.000.000	7.500.000	100.000.000
22	KIVILCIM SOKAK	200.000	1.500.000	20.000.000
23	KIZILCIK MAHMUT SOKAK	200.000	3.000.000	20.000.000
24	KÖRFEZ SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
25	KÖZ SOKAK	200.000	2.500.000	20.000.000
26	LEYLAK SOKAK	3.000.000	35.000.000	300.000.000
27	LİMAN G-8 SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
28	LALE SOKAK	300.000	3.000.000	30.000.000
29	MESUT CEMİL SOKAK	1.000.000	7.500.000	100.000.000
30	MÜJDE SOKAK	200.000	1.000.000	20.000.000
31	NARÇİÇEĞİ SOKAK	200.000	1.000.000	20.000.000
32	ÖMÜR SOKAK	600.000	4.000.000	80.000.000
33	PAPATYA SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
34	SARMAŞIK SOKAK	200.000	3.000.000	20.000.000
35	SÜMBÜL SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000

36	ŞEBBOY SOKAK	3.000.000	35.000.000	200.000.000
37	ŞENGÜL SOKAK	200.000	3.000.000	20.000.000
38	TAN SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
39	TOMURCUK SOKAK	3.500.000	35.000.000	200.000.000
40	YASEMİN SOKAK	3.500.000	35.000.000	250.000.000
41	YAVRUKUŞ SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
42	YONCALI SOKAK	300.000	3.000.000	30.000.000
43	ZEYTİNLİK SOKAK	200.000	1.500.000	20.000.000
44	GÜNEY SOKAK	150.000	2.000.000	20.000.000
45	KUZEY SOKAK	200.000	2.000.000	20.000.000
46	KISMET SOKAK	300.000	3.000.000	30.000.000
47	SONGÜL SOKAK	200.000		
48	MECİDİYE KÖY DERESİ	400.000		
49	LİMAN G-4 SOKAK	200.000		
50	KUŞTEPE YOLU(1-73,2-28)	300.000		
51	KUŞTEPE YOLU(75-30)	200.000		
52	G-21 SOKAK	200.000		
53	GALATA DERESİ	300.000		
54	GELİNCİK SOKAK	600.000		
55	AKARCA SOKAK		2.000.000	20.000.000
56	DEREBOYU CAD.		4.000.000	50.000.000
57	GAZİ E.AYDOĞDU SOK		2.000.000	20.000.000
58	İNÖNÜ CAD(BİL.Ü.KAD)		1.500.000	100.000.000
59	İNÖNÜ CAD(BİL.Ü.SON)		1.000.000	80.000.000
60	KUMRU SOKAK		2.000.000	20.000.000
61	LİMON SOKAK		1.000.000	20.000.000
62	OKUL SOKAK		2.000.000	20.000.000
63	ÖNDER SOKAK		2.000.000	20.000.000
64	Ş.ÖZER AYRANCI SOKAK		4.000.000	50.000.000
65	YEŞİLCE SOKAK		3.000.000	30.000.000

Ek B. Küçük Mustafa Paşa Mahallesi Arazi Değerleri

Sıra No	Sokak	1994 YILI	1998 YILI	2002 YILI
1	ABDULEZEL PAŞA CAD.	3,00	40,00	290,00
2	AYAKAPI CAD.	1,80	13,00	90,00
3	CİBALİ CAD.	1,20	9,00	90,00
4	CİBALİ HAYDAR CAD.	3,00	25,00	80,00
5	HALIÇ CAD.	3,00	24,00	140,00
6	KARADENİZ CAD.	2,40	20,00	160,00
7	KÜÇÜK M.PAŞA CAD.	3,00	25,00	130,00
8	MİRALAY NAZIMBEY CAD.	2,40	20,00	140,00
9	MUSTANTİK CAD.	1,25	9,00	130,00
10	ŞEREFİYE SOKAK	1,00	9,00	70,00
11	AYDIN SOKAK	1,80	12,00	80,00
12	CİBALİ ŞEREFİYE CAD.	1,50	10,00	60,00
13	DİNİ BÜTÜN SOKAK	1,50	10,00	60,00
14	ESPAR DEDE SOKAK	1,80	12,00	80,00
15	GÜLCAMİ SOKAK	1,80	12,00	80,00
16	GÜLCAMİ KUYU SOKAK	1,80	12,00	80,00
17	HARRACI BAŞI SOKAK	1,80	12,00	80,00
18	HELVACI AHMET SOKAK	1,80	12,00	80,00
19	HİSARONU SOKAK	1,50	12,00	80,00
20	KALAYCI SOKAK	1,80	15,00	100,00
21	KARASARIKLI SOKAK	1,50	12,00	90,00
22	KANISICAK SOKAK	1,25	15,00	80,00
23	KIVRIM SOKAK	1,20	8,00	60,00
24	KÜÇÜK M.PAŞA YOLU S.	1,80	12,00	80,00
25	KÜLHAN SOKAK	1,20	9,00	50,00
26	MİMAR ÇEŞME SOKAK	1,80	12,00	90,00
27	NALINCI KASIM SOKAK	1,20	9,00	70,00
28	PELİN SOKAK	1,50	10,00	80,00
29	SEFERİKOZ SOKAK	1,50	15,00	90,00
30	SİRKECİ DEDE SOKAK	1,50	12,00	60,00
31	SAİR BAKİ SOKAK	1,50	10,00	80,00
32	SEHLA SOKAK	1,20	9,00	70,00
33	ŞEREFİYE ARALIK SK.	1,50	10,00	60,00
34	ŞULE SOKAK	1,80	12,00	80,00
35	UMURBEY SOKAK	1,20	10,00	70,00
36	TATAR AGA SOKAK	1,50	12,00	90,00
37	TİFTİK SOKAK	1,20	8,00	60,00
38	VAKIF MEKTEP SOKAK	1,50	12,00	90,00
39	YENİKAPI SOKAK	1,00	8,00	50,00
40	YENİYOL SOKAK	2,50	15,00	80,00
41	CİBALİODUN SOKAK	1,00	12,00	
42	AYAKAPI MEYDANI CAD.	2,25	15,00	
43	SAİR NEVİ SOKAK		5,00	40,00
44	MÜFTÜ HAMAM SOKAK		15,00	90,00

45	ARALIK SOKAK	2,50		70,00
----	--------------	------	--	-------

Ek C. Haraççı Kara Mehmet Mahallesi Arazi Değerleri

Sıra No	Sokak	1994 YILI	1998 YILI	2002 YILI
1	ABDULEZEL PAŞA CAD.	4,20	40,00	280,00
2	HAYDAR CAD.	3,00	22,00	150,00
3	SALİHPAŞA CAD.	3,60	30,00	210,00
4	USKUPLU	3,60	26,00	150,00
5	BOSTAN HAMAM SOKAK	2,40	18,00	130,00
6	CEMALETTİN EFENDİ SK.	2,40	24,00	170,00
7	CİBALİ MESCİT SOK.	1,80	18,00	130,00
8	FUKARABABA SOKAK	1,80	18,00	130,00
9	HARRACI BOSTAN SOKAK	1,80	18,00	130,00
10	HİSARALTI SOKAK	1,80	15,00	110,00
11	NALINCIKASIM SOKAK	1,80	18,00	130,00
12	OGUN SOKAK	1,80	18,00	130,00
13	SİVRİNOZ SOKAK	1,80	18,00	130,00
14	Y,ORHAN KEMAL SOKAK	1,80	18,00	130,00
15	YEŞİL TULUMBA SOKAK	2,40	18,00	130,00
16	ARALIK SOKAK	1,80	15,00	110,00
17	ECZA DEPOSU	1,80	18,00	130,00
18	GEÇİT 2 SOKAK	1,80	18,00	130,00

Ek D Anket Soru Formu

1. Cinsiyeti K / E
2. Doğum Yeri
3. Yaşı
4. Hanede yaşayanların sayısı
5. Eğitim Düzeyi
6. Buraya geldiği yer
7. Buraya geldiği zaman
8. Çalışılan İş Kendi işi / Ücretli
9. Şu an oturulan ev Kendi evi / Kira
10. Taşınmayı düşünüyor musunuz?

(11. ve 12. sorular bu soruya evet cevabı verilirse sorulacaktır)

11. Nereye Taşınmak istiyorsunuz?
12. Neden taşınmak istiyorsunuz?
13. Buranın geleceği için umutlu musunuz?
14. Çevrenizde güvenlik sorunu var mı? Sizce sebepleri neler?
15. Bu bölgede yapılan projeler yeterli mi? Başka ne tip projeler uygulanmasını istersiniz?
16. Binanın, üniversite yerine başka bir kullanımda olmasını ister miydiniz?

17. Üniversitenin burada açılmasının, çevrenin kalkınmasında ne gibi bir rolü oldu?

18. Üniversiteden beklentileriniz nelerdir?

19. Üniversitede yapılan sinema, konser, spor faaliyetleri gibi sosyal aktiviteler halka açık mı? Bu aktivitelere katılıyor musunuz?

20. Bu üniversitede öğrenci olmak ister miydiniz?

21. Üniversitenin kurulmasından dolayı problemler yaşıyor musunuz?

22. Tarihi yapıların bu şekilde kullanıma açılması sizce doğru mu?

ÖZGEÇMİŞ

Başak Çetin 1978 yılında İzmir’de doğdu. 1998 yılında İzmir Özel Türk Lisesi’nden mezun oldu. 1998-2003 yılları arasında İzmir İleri teknoloji Enstitüsü Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde lisans eğitimini tamamladı.

2003 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı Şehir Planlama Programı’nda yüksek lisans programına başladı.

2004 yılı Temmuz ayından, 2005 yılı Mayıs ayına kadar Ünver Planlama, Mimarlık ve Danışmanlık Bürosu’nda Şehir Plancısı olarak görev aldı.